

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Ramazan ARSLANBOĞA

SPORDA BAŞARI ODAKLI KARAR VERME DÜZEYLERİNİ
ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

DOKTORA TEZİ

MUŞ-2025

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Ramazan ARSLANBOĞA

SPORDA BAŞARI ODAKLI KARAR VERME DÜZEYLERİNİ
ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Alper KARADAĞ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet BAŞ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Enes BELTEKİN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet SARIKAYA

MUŞ-2025

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER, VARSAYIM VE SINIRLILIKLARI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.2. PROBLEM CÜMLESİ	5
1.2.1. Alt Problemler	5
1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	5
1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	5
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SPOR	7
2.1.1. Sporun Tanımı.....	7
2.1.2. Sporun Önemi	8
2.1.3. Bireysel Sporlar.....	8
2.1.4. Takım Sporları	9
2.2. SPOR ELEMANLARI	10
2.2.1. Hakemliğin Tanımı	10
2.2.2. Hakemin Özellikleri	10
2.2.3. Hakemin Görevleri.....	11

2.2.4. Antrenörlüğün Tanımı.....	12
2.2.5. Antrenörlüğün Görevleri.....	13
2.3. KARAR VERME	13
2.3.1. Karar Verme Kavramı.....	13
2.3.2. Proaktif Karar Verme.....	14
2.3.3. Stratejik Karar Verme	15
2.3.4. Karar Verme Süreci.....	16
2.3.5. Karar Verme Sürecinin Aşamaları	17
2.3.6. Karar Verme Sürecini Sınırlayan Etkenler	18
2.3.7. Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörler	19
2.3.8. Karar Verme Stilleri.....	20
2.3.9. Karar Verme Stratejileri.....	24
2.3.10. Karar Vermeyi Açıklayan Kuramlar.....	27
2.4. SPORDA KARAR VERME.....	29
2.4.1. Hakemlikte Karar Verme	30
2.4.2. Antrenörlükte Karar Verme	31
2.4.3. Spor Yönetiminde Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü	32
2.4.4. Seyircilerde Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü	34
2.4.5. Toplumda Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü	36
2.5. KARAR VERME İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	36
2.5.1. Karar Verme ile İlgili Ulusal Araştırmalar	37
2.5.2. Karar Verme ile İlgili Uluslararası Araştırmalar	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN MODEL, ÖRNEKLEM VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ANALİZİNE İLİŞKİN BİLGİLER

3.1. YÖNTEM.....	47
3.1.1. Araştırma Protokolü	47
3.1.2. Araştırma Modeli	47
3.1.3. Araştırma Grubu.....	47
3.1.4. Veri Toplama Araçları	49
3.1.5. Verilerin Analizi (AFA).....	49

3.1.6. Sayıtların Test Edilmesi.....	50
--------------------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PROBLEMLERİNİ İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR

4.1. BULGULAR	51
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER	64
KAYNAKÇA	80
EKLER.....	91

ÖZET

DOKTORA TEZİ

SPORDA BAŞARI ODAKLI KARAR VERME DÜZEYLERİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Ramazan ARSLANBOĞA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU

2025, 103 Sayfa

Amaç: Çalışmanın amacı, sporda alanında iş gören hakem ve antrenörlerin başarı odaklı karar verme düzeylerini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir.

Yöntem: Ölçek, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde iş gören 197'si erkek, 53'ü kadın olmak üzere toplam 250 hakem ve antrenöre uygulanmıştır. Çeşitliliği sağlamak için katılımcılar farklı illerden seçilmiştir. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde katılımcılar öncelikle antrenörlük veya hakemlik yaptıkları spor dallarına (futbol, basketbol, voleybol gibi) göre tabakalandırılmış ve her tabakadan rastgele örneklemeler seçilmiştir. Bu sayede, örneklemin popülasyonu daha iyi yansıtması sağlanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve katılımcıların başarı odaklı karar verme düzeylerini incelemeye yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması olan Başarı Odaklı Karar Verme (BOKVÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinde ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi kullanılmış ve bu analiz sonucunda elde edilen yapının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Bu analizde teorik olarak belirlenen faktör yapısının verilerle ne ölçüde örtüştüğü incelenmiştir. Uyum indekslerinin iyiliği, modelin verilere ne kadar iyi uyduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada kullanılan DFA, modelin uyumunu değerlendirmek için χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA ve RMR gibi uyum kriterlerine dayandırılmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak, Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karar verme, Başarı Odaklılık, Spor, Proaktif Karar Verme, Stratejik Karar Verme

ABSTRACT
DOCTORAL THESIS
A SCALE DEVELOPMENT STUDY TO MEASURE THE LEVELS OF
ACHIEVEMENT-ORIENTED DECISION MAKING IN SPORT

Ramazan ARSLANBOĞA

Advisor: Asistant. Prof. Sultan YAVUZ EROĞLU

2025, Page: 103

Aim: The aim of the study was to develop a valid and reliable measurement tool to determine the level of achievement-oriented decision-making of referees and coaches working in the field of sport.

Method: The scale was administered to a total of 250 referees and coaches (197 males and 53 females) working in the Eastern and Southeastern Anatolia regions. The participants were selected from different provinces to ensure diversity. Stratified sampling method was used in the study. In this method, the participants were stratified according to the sports branches (such as football, basketball, volleyball) in which they were coaching or refereeing and random samples were selected from each stratum. In this context, the sample was structured in a way that better reflects the population. As data collection tools, a Personal Information Form and the Success-Oriented Decision-Making Scale (SODMS)—developed to assess the validity and reliability of participants' levels of success-oriented decision-making—were utilized.

Findings: In the analysis of the data obtained within the scope of the study, exploratory factor analysis was used for the construct validity of the scale and confirmatory factor analysis was used to verify the structure obtained as a result of this analysis. In this analysis, the extent to which the theoretically determined factor structure overlaps with the data was examined. The goodness of fit indices revealed how well the model fits the data. In the study, CFA was conducted to evaluate the model fit based on several fit indices, including χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA, and RMR.

Results: In conclusion, the validity and reliability of the Achievement-Oriented Decision Making Scale was tested.

Key Words: Decision making, Achievement Orientation, Sport, Proactive Decision Making, Strategic Decision Making

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması sürecinde akademik rehberliği, yapıcı yönlendirmeleri ve sabırlı yaklaşımıyla her zaman yanımda olan değerli danışmanım Doç. Dr. Sultan Yavuz EROĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bilimsel bakış açısıyla çalışmama katkı sağlayan, bilgi ve deneyiminden istifade ettiğim Prof. Dr. Alper KARADAĞ'a da şükran borçluyum.

Tez sürecinde desteğini esirgemeyen, bilgi ve önerileriyle bana yol gösteren Prof. Dr. Gökmen KILINÇARSLAN'a da teşekkür ederim.

Araştırmam süresince veri toplama sürecine katkı sağlayan tüm katılımcılara ve desteklerini esirgemeyen herkese teşekkür ederim. Doktora yolculuğunun başından itibaren birlikte ilerlediğimiz ve her zaman karşılıklı destek içinde olduğumuz kardeşim Arş. Gör. M. Özkan TURHAN'a da teşekkür ederim.

Bu süreçte yanımda olan, sabırlarıyla bana güç veren eşim Tülin ARSLANBOĞA'ya ve oğlum Ömer Benan ARSLANBOĞA'ya minnettarım.

Eğer bugün bu satırları yazabiliyorsam, hayatım boyunca bana inanan ve en küçük başarımda bile tarifsiz bir mutluluk yaşayan rahmetli annemin desteği ve duaları sayesinde. Onun yokluğunda tamamladığım bu çalışma, varlığıyla paylaşmak isteyeceğim en anlamlı anlardan biri olurdu; kendisini sevgi, özlem ve rahmetle anıyorum.

Muş-2025

Ramazan ARSLANBOĞA

KISALTMALAR DİZİNİ

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index
AKT	Aktaran
AMOS	Analysis of Moment Structures
ARK	Arkadaşları
BOKVÖ	Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği
C.R.	Critical Ratio
CFI	Comparative Fit Index
Determinant	Det(A)
DF	Degree Of Freedom
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
EKVÖ	Ergenlerde Karar Verme Ölçeği
GFI	Goodness of Fit Index
IFI	Incremental Fit Index
İKVÖ	İlişkide Karar Verme Ölçeğinin
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
NFI	Normed Fit Index
OKVTÖ	Online Karar Verme Tarzları Ölçeğinin
RMR	Root Mean Square Residual
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation
SEKVÖ	Sporda Etkili Karar Verme Ölçeği
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
STD. B	Standardized Factor Loadings
SWARA	Step-wise Weight Assessment Ratio Analysis
TLI	Tucker-Lewis Index
TOHM	Türkiye Olimpik Yüzme Havuzu
TVF	Türkiye Voleybol Federasyonu
χ^2	Chi-Square Test Statistic

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3. 1. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri	48
Tablo 4. 1. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik	51
Tablo 4. 2. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları	53
Tablo 4. 3. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Devamı) ..	54
Tablo 4. 4. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Ortalama, Cronbach Alpha ve Madde Toplam Test Korelasyon Değerleri	55
Tablo 4. 5. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri	57
Tablo 4. 6. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler	58
Tablo 4. 7. Doğrulayıcı Faktör Analizi İndeks Değerleri	60
Tablo 4. 8. Ölçek Maddelerine Ait Faktör Yükleri	61
Tablo 4. 9. Ölçek Puanlarının Alt-üst %27 Gruplarına Göre Farklılaşma Durumu	62
Tablo 4. 10. Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği'nin Puan Ortalamaları	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4. 1. AFA Faktör Analizinin İşlem Adımları	51
Şekil 4. 2. AFA Sonucu Yığılma Grafiği (Scree Plot).....	53
Şekil 4. 3. DFA Faktör Analizi İşlem Adımları	57
Şekil 4. 4. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Diyagram	59

GİRİŞ

Spor sözcüğü her ne kadar İngilizce olarak dünya çapında başlayıp sonradan yayılmaya başlasa da kökeni İngilizceye dayanmamaktadır. Spor, Latince de dağıtmak ve birbirinden ayırmak anlamlarını gelen 'Disportere' ya da 'Deportere' sözcükleri ile meydana gelmiştir. Tarih ilerledikçe, bu kelimeler değişerek 'Disport' olarak kullanılmaya başlanmıştır. “Sport” halini ise 17. yüzyılda almıştır. Zamanla kendi dilimizde de kullanılmaya başlanan “Sport” kelimesi, okunuşuna uygun bir şekilde “spor” olarak kullanılmaya başlanmıştır (Çankaya, 2001).

Geçmişte spor terimi eğlence, rahatlama ve dinlenme anlamına geliyordu (Erdemli, 2002). Spor zamanla, farklı amaç ve değerlerle yönlendirilen, odak noktası performans olan, zorluklar yaratmaya ve üstesinden gelmeye odaklanan aktivitelere evrilmiştir. Bu süreçte, sporda başarılı olmak için disiplin, kararlılık ve sürekli gelişimin önemli olduğu da görülmüştür. Sporda başarı, hakemlerden antrenörlere, sporculardan spor yöneticilerine kadar sporun tüm unsurlarının katkılarıyla şekillenmektedir. Spor yetkililerinin kendi sporlarında başarılı olmak için verdikleri kararlar, bireysel performansı ve genel takım başarısını doğrudan etkileyen en önemli faktörler arasında yer aldığı düşünülmektedir. Bununla birlikte rekabetçi bir spor ortamında doğru zamanda doğru kararları vermekte başarının anahtarı olarak görülmektedir.

Başarı en yalın haliyle istenilen sonuca ulaşmak olarak tanımlanabilir. Başarı motivasyonu ise zorlukların üstesinden gelme, ilerleme ve daha da gelişme arzusu olarak bilinmektedir (Soyer ve Bilgin, 2010). Bazıları için başarı, kolayca elde edilebilecek veya çaba göstermesine rağmen kaçırılacak fırsatlardan biriyken, bazıları için ise başarı bir umut, bir hayal, hatta bir zorunluluk olarak görülmektedir. Başarı beklentisinin tek başına başarıyı sağlamak için yeterli olmadığı, bunun yanında hazırlık, geçmişte elde edilen başarı ve yeteneğin tanınmasıyla yakından ilişkili olduğu da söylenmektedir (Özgün ve Ark. 2017). Böylelikle başarı beklentisinin sonuca değil, çabaya ve yaklaşıma bağlı olduğunu da söyleyebiliriz.

Başka bir tanımda başarı kavramı, insanların en ideal çözümün peşine düşmesini sağlayan kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu aynı zamanda bireyin başarıma isteğine ve başarı ihtiyacına da bağlıdır (Sarıçam 2011). Başarılı olmak için motive olan kişilerin, belirledikleri hedeflere ulaşma adına, kendi başlarına yaptıkları çalışmalarda, karşılaştıkları zorlukları ortadan kaldırma olasılıkları daha yüksek olabilir. Ayrıca başarı

motivasyonu başarı duygusunu da tam anlamıyla ön plana çıkarmaktadır (Kaya ve Selçuk 2007).

Başarı motivasyonu, bireyin başarı arzusu olarak görüldüğünde, bireyin hem kişisel hem de profesyonel olarak zorlukların üstesinden gelmesi ve bu başarıya ulaşması olarak tanımlanabilmektedir. Başarı ve başarıya yönelik motivasyonları ele alırken ahlaki ve etik davranış duygularını dikkate almak, bireyi toplumda ve çalıştığı iş ortamında daha iyi bir konuma getirebilir. Bu açıdan bakıldığında başarı motivasyonunu göz önünde bulundururken etik davranışı da göz önünde bulundurmak kişiye daha iyi hissettirebilmektedir. Başarıya giden yolda, bireyin aldığı kararlar belirleyici bir rol oynar. Doğru kararlar, bireyin hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırırken yanlış kararlar başarı yolculuğunu sekteye uğratabilir. Bu nedenle, karar verme süreci, başarının en önemli yapı taşlarından biri olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda, bireyin aldığı kararlar, başarıya ulaşmada en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkar. Bu nedenle, karar verme sürecinin ne olduğu ve nasıl işlediği üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir.

Karar verme süreci, karmaşık ve dinamik dünyamızda sıkça deneyimlediğimiz bir olgudur. Alanında uzman kişiler karar verme sürecini birçok bilişsel ve duygusal faktörün birleşimi olarak tanımlamaktadır. Bu durum bireylerin mevcut seçenekler arasından en uygun olanı seçmeye çalışmasına neden olmakta; çünkü seçenek sayısı arttıkça bu durum daha da karmaşık hale gelmektedir. Dolayısıyla bu durumu mevcut bir eylem olarak değil, bir süreç olarak tanımlamak gerekir (Kuzgun, 2017; Çolakkadıoğlu, 2003).

Karar alma, sorunları çözenin her adımında kullanılan bir yöntemdir. Başarılı bir karar verme süreci, hedeflere ulaşmak için doğru seçimlerin yapılmasını zorunlu kılar; ancak bazı kritik anlarda karar almak oldukça güçleşebilir ve bu nedenle bazı bireyler bu durumdan kaçınmayı tercih edebilir. Her zaman doğru karar vermenin mümkün olmaması nedeniyle bireylerin karar almaktan kaçınmak yerine bu becerilerini geliştirmek için çaba harcamaları önemlidir. Karar verme süreci, kuşkusuz entelektüel bir çaba ve özverinin sonucunu yansıtır. Kararın başarı oranı, ne kadar isabetli olduğuna bağlıdır; ayrıca karar vericinin bu süreci etkin bir şekilde yürütmesi de önemlidir (Peker ve Aytürk, 2002, Akt; Altan, 2020). Karar alma süreci, dikkatli düşünmeyi gerektirir ve bu süreçte çeşitli düşünce tarzları devreye girebilir. Sadece bir 'doğru' çözümün mevcut olduğu durumlarda, bu çözüme dair sorgulayıcı bir tutum sergilemek oldukça önemli

olduğu düşünölmektedir. Yaratıcı düşünme yöntemleri, bilinen çözümleri ve fikirleri ortaya çıkarabilir. Bu tür yenilikçi yaklaşımları benimsemek, etkili kararlar almak için gereklidir; en iyi kararlar ise güvenilir bilgilere dayanarak alınabilir. Karar vermeden önce mevcut seçenekleri dikkatlice incelemek ve olası sonuçlar üzerinde derinlemesine düşünmek doğru karar verme olasılığını artırdığı varsayılmaktadır. Bu tutum, aynı zamanda zengin bir düşünme yeteneğinin gelişmesini de ortaya çıkarmaktadır (Nickols, 2015; Altan, 2020).

Daha önce de değinildiği gibi karar verme süreci, bilişsel ve duygusal faktörlerin etkileşimde bulunduğu karmaşık bir olgudur. Bu bağlamda, bireyin başarı yönelimleri gibi içsel dinamiklerin de karar alma süreçleriyle birlikte ele alınması gerektiği düşünölmektedir. Başarı yönelimi, bireyin başarıya ulaşma isteğini ve motivasyonunu içeren bir kavram olarak görölür. Bunun yanında, kişinin hangi davranışları sergilediğini, başarıyı elde etmek için hangi niteliklere sahip olması gerektiğini de belirlediği söylenebilir. Ayrıca, bireyin belirli bir alanda başarılı olabilmek için koyduğu hedeflere olan inancı ve odaklanma düzeyini de kapsadığı bilinmektedir (Pintrich ve Ark. 1991; Dweck, 1986; Ames, 1992)

Spor alanında karar verme süreci, bilişsel ve duygusal unsurların etkileşimiyle şekillenebilir. Antrenörler, hakemler, spor yöneticileri ve sporcular, başarı yönelimleri doğrultusunda hangi stratejileri benimseyeceklerine ve hangi hedeflere ulaşacaklarına karar verirken, içsel motivasyonlarının etkisini göz ardı etmemeleri gerekmektedir. Başarı yönelimi, spor paydaşlarının performanslarını artırmak için belirledikleri hedeflere odaklanmalarını sağlayabilir. Bu bağlamda, karar verme süreçlerinde bireylerin güçlü motivasyon kaynaklarını tanımaları, uygun davranışları sergilemelerine ve sonuç olarak başarıyı elde etmelerine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla, spor alanındaki tüm paydaşların karar verme süreçlerini etkili bir şekilde yönetmeleri, başarı yolculuklarında kritik bir rol oynadığı kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, karar verme süreçlerinde bireylerin güçlü motivasyon kaynaklarını tanımaları, uygun davranışları sergilemelerine ve sonuç olarak başarıyı elde etmelerine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla, spor alanındaki tüm paydaşların karar verme süreçlerini etkili bir şekilde yönetmeleri, başarı yolculuklarında kritik bir öneme sahip olduğu düşünölmektedir.

Yukarda verilen bilgiler ışığında alan yazın incelendiğinde, sporda başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçeğin olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, sporda başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçen bir ölçeğin olması alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER, VARSAYIM VE SINIRLILIKLARI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın amacı; bu araştırmada, sporda başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması amaçlanmıştır.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Alanyazında yapılan incelemeler, spor elemanlarına uygulanabilecek ölçeklerin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, spor elemanlarının karar verme süreçlerinin doğrudan sportif başarıyı etkilediği düşüncesiyle geliştirilen ölçeğin, literatüre önemli bir katkı sağlayacağı kanaatindeyiz. Bu doğrultuda, Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığına cevap aranmıştır.

1.2.1. Alt Problemler

1. Geliştirilen ölçek geçerli bir ölçüm aracı mıdır?
2. Geliştirilen ölçek güvenilir bir ölçüm aracı mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Hipotez 1 (H₁): Geliştirilen Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ) geçerli bir ölçüm aracıdır.

Hipotez 2 (H₂): Geliştirilen Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ) güvenilir bir ölçüm aracıdır.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1. Ölçek geliştirme süreci, araştırmanın hedefleriyle uyumludur.
2. Örneklem grubunu oluşturan hakem ve antrenörler, ilgili evreni temsil etmektedir.
3. Katılımcılar anket sorularını içtenlikle yanıtlamışlardır.
4. Kullanılan veri toplama araçları geçerlilik ve güvenilirlik açısından yeterlidir.
5. Elde edilen veriler, istatistiksel analizler için uygun bir niteliktedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırma, yalnızca belirli bölgelerde faaliyet gösteren hakem ve antrenörlerle sınırlıdır.
2. Veriler, yalnızca katılımcıların öznel değerlendirmelerine dayalı anket sonuçlarına dayanmaktadır.
3. Ölçek, yalnızca sporda başarı odaklı karar verme düzeyini ölçmeye yöneliktir; diğer psikolojik ve çevresel değişkenleri kapsamamaktadır.
4. Araştırma, katılımcıların kendi beyanlarına dayalı verilerle sınırlıdır.
5. Geliştirilen lek, sadece başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçmeyi amaçlamakta olup, karar verme sürecinin diğer boyutlarını kapsamamaktadır.
6. Araştırma, uygulama dönemindeki sosyal, kültürel ve sportif koşullar dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SPOR

Sporu tek bir tanımla açıklamak zordur çünkü spor çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenle, farklı yazarlar spor hakkında çeşitli tanımlarda bulunmuştur. Sporun kapsamı, dalları, esneklikleri ve yapısal özellikleri, bu tanımların farklı oluşuna yol açmıştır. Bu bölümde sporun tanımını, önemini, bireysel ve takım sporlarını ele alacağız.

2.1.1. Sporun Tanımı

İnsanın zihnini ve bedenini geliştirmeye, belirli koşullar altında rekabet ederek insanı heyecanlandırmaya, rekabette zafer kazanarak başarı duygusunu artırmaya ve insanı en üst seviyeye çıkarmaya yönelik gösterdiği yoğun çabaya spor denir (Aracı, 1999). Spor, insanlığın başlangıcından bugüne varlığını sürdüren bir olgudur ve farklı dillerde çeşitli anlamlar kazanmıştır. Spor denince, müsabaka, eğlence, rekabet, kazanım, sağlık, hırs, kararlılık ve etik gibi birçok terim akla gelebilir. Literatürde ise sporun tek bir tanımı üzerinde genel bir uzlaşma yoktur. Bu yüzden, araştırmacılar spor kavramını farklı bakış açılarıyla yorumlamıştır.

Güçlü (2005) göre spor, insanların günlük yaşamlarında karşılaştıkları sıradan olayları ve bu olaylara bakış açılarını değiştirebilir. Böylece bireylerin hem düşünce tarzını hem de yaşam alışkanlıklarını dönüştürme potansiyeline sahip olduğu da söylenebilir.

Erkal (1986) spor için yaptığı tanımda, bireyin çevresini şekillendirirken edindiği yetenekleri geliştiren; kurallar çerçevesinde, araçlı ya da araçsız, bireysel veya ekip halinde yapılan faaliyetler olarak belirtir. Buna dayanarak sporun yalnızca fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda bireylerin toplumsal bağlarını güçlendirip kişisel gelişimlerine katkıda bulunabileceğini vurgular.

Somuncuoğlu (1975) sporu tanımlarken, sporun sağlıklı bir neslin yetişmesinde önemli bir rol oynadığını ve aynı zamanda eğitimde güçlü bir araç olarak kullanılabildiğini söyler. Bu bağlamda spor hem bedensel gelişimi desteklemesi hem de disiplin ve sosyal beceriler kazandırmasıyla, genç kuşakların eğitimi için vazgeçilmez olarak görülebilir.

2.1.2. Sporun Önemi

Spor, insanın sadece fiziksel özelliklerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda düzgün bir duruş kazandırır ve günlük yaşamda hareketliliğin artmasına da katkıda bulunur. Ayrıca spor kişilerarası ilişkilerde saygıyı güçlendirir, spor deneyimi başarı ve başarısızlık duygularını kabullenmeyi öğretir, üzüntü, sevinç, heyecan gibi duyguları yaşayarak kişisel güvene ve kişisel gelişime katkı sağladığı da bilinmektedir. Bu bağlamda, sporun önemi, bireylerin genel yaşam kalitelerini artıran vazgeçilmez bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmalar, sporla ilgilenen bireylerin, spor yapmayanlara göre sosyal ilişkiler kurma, iletişim, çalışkanlık, disiplin ve enerjiklik açısından daha gelişmiş olduğunu göstermektedir (Moral, 2020). Bu bulgular, sporun bireylerin sosyal becerilerini geliştirmekte ve yaşam kalitelerini artırmada önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Spor, fiziksel sağlığın yanı sıra zihinsel ve duygusal gelişime de katkı sağlar; bu nedenle, sağlıklı bir toplum için sporun teşvik edilmesi kritik öneme sahip olabilir. Ancak, sporun önemi konusunda farklı düşünceler ve yaklaşımlar da bulunmaktadır.

Spor, gençler ve çocuklar üzerinde derin etki bırakarak, topluma uyumlarını teşvik eder, duygusal ve entelektüel gelişimlerini destekler ve yapılarını güçlendirerek eğitim süreçlerine büyük katkı sunan önemli bir etkidir (Mutlu, 2019). Dolayısıyla gençlerin sporla aktif bir şekilde ilgilenmeleri teşvik edilmeli ve spor aktivitelerine katılımları desteklenmelidir.

Eroğlu ve Karakuş (2020), sporun insan yaşamındaki önemini vurgulayarak, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığına olumlu katkılarda bulunduğunu ve düzenli olarak yapıldığında kalp-damar sistemini, kasları, kemikleri ve eklemleri güçlendirerek yaşam kalitesini artırdığını belirtmektedir.

2.1.3. Bireysel Sporlar

Bireysel spor, sporcuların başarılarının tamamen kendi beceri ve antrenmanlarına dayandığı, bu yeteneklerini yalnızca kendi çabalarıyla yarışmalarda ortaya koydukları bir spor biçimidir (Nixdorf ve ark., 2016). Bireysel sporlara örnek olarak yüzme, atletizm, judo, bisiklet, okçuluk, dağcılık, güreş ve karate gibi çeşitli

disiplinler gösterilebilir. Literatüre bakıldığında bireysel sporlar konusunda pek çok tanımlama mevcuttur ve bu tanımlamaların bazıları şunlardır.

Bireysel spor branşları, kişinin mücadele gücünü artırırken, kendine güven, öz kontrol, hızlı karar verme yeteneği ve kendi haklarını savunma gibi önemli kişisel niteliklerin de gelişmesine katkıda bulunur (Gürbüz, 2019). Bu nedenle, bireylerin bu tür sporları düzenli olarak yapmaları hem fiziksel hem de zihinsel sağlıklarını desteklemek açısından son derece faydalıdır ve yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olabilir. Bu noktada, bireysel sporların önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Bireysel sporlar, kişilere kendine güven, öz denetim, hızlı karar verme, dürüstlük ve haklarını koruma gibi nitelikler kazandırırken, aynı zamanda kendi yeteneklerinin farkına varmalarını sağlar (Sahan, 2007). Bu bağlamda, bireylerin bu tür sporlara yönelmeleri hem kişisel gelişimlerine katkıda bulunacak hem de yaşam kalitelerini artıracaktır.

2.1.4. Takım Sporları

Takım sporları, bireylerin ortak bir hedef doğrultusunda bir araya gelerek rekabet ettiği, iletişim ve iş birliğinin ön planda olduğu spor dalları olarak bilinmektedir. Bu sporlar, hem sosyal becerilerin gelişimine katkı sağlayabilir hem de stratejik düşünme ve dayanışma yeteneklerini pekiştirebilir. Takım sporlarına örnek olarak futbol, basketbol ve voleybol gösterilebilir.

Salar ve ark. (2012) göre takım sporları, bireylerin sosyalleşmesini sağlarken, etkili iletişim becerileri geliştirmelerine ve birlikte kazanma ya da kaybetme deneyimleri aracılığıyla iş birliği ve dayanışma duygusunu güçlendirmelerine olanak tanımaktadır. Bu nedenle, bireylerin takım sporlarına yönelmeleri, sosyal becerilerini geliştirmeleri ve birlikte çalışma alışkanlığı kazanmaları açısından son derece faydalı olduğu bilinmektedir. Bireyler, bu süreçte hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerini desteklerken aynı zaman takım sporlarının bireylere kazandırdığı bir dizi önemli yeteneği de pekiştirmiş olurlar.

Takım sporlarında, birlikte hareket etme yeteneği, iş birliği içinde çalışma becerisi ve olumlu ya da olumsuz duyguları paylaşma kapasitesi ön plana çıkar (Kat, 2009). Dolayısıyla, takım ruhunu benimsemek, bireylerin sosyal etkileşimlerini

güçlendirecek ve ortak hedefler doğrultusunda daha etkin bir şekilde hareket etmelerini sağlayabilecektir.

2.2. SPOR ELEMANLARI

2.2.1. Hakemliğin Tanımı

Hakem, genellikle iki birey ya da grup arasında çıkan anlaşmazlıkları çözmek amacıyla tarafsızlık ilkesine göre yetki verilen kişidir (Cengiz ve Pulur, 2004). Dolayısıyla hakemlerin tarafsızlıklarını korumaları ve adil kararlar vermeleri, anlaşmazlıkların sağlıklı bir şekilde çözülebilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda, hakemlerin kararları, oyunun akışını ve sonuçlarını doğrudan etkilediğini de söyleyebiliriz.

Hakem, sahada aktif rol alarak kuralların doğru uygulanmasını sağlayan ve maçın sonucuna doğrudan etki eden bir otorite olarak görülür (Polat, 2023). Sözlük anlamı olarak, taraflar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere seçilen kişi anlamına gelir ve İngilizce karşılığı "referee" olarak bilinir; aynı zamanda "başvurmak" veya "danışmak" kelimelerinden türemiştir. Hakemin özellikleri ve görevleri, tarafsızlık, karar verme yeteneği ve kuralları uygulama becerisi gibi unsurları içerir. Bu özellikler, hakemin hem sporun adaletini sağlayabilmesi hem de oyuncular arasında güven oluşturabilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, hakemin sahip olması gereken nitelikler ve üstlendiği görevlerin ayrıntılı şekilde ele alınması büyük bir önem taşıyabilir.

2.2.2. Hakemin Özellikleri

Hakemlik, müsabaka sırasında yalnızca teknik bilgiye dayanmakla kalmaz; aynı zamanda hakemin kişisel özelliklerinin sahada sergilendiği bir disiplin olarak bilinir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bu disiplini başarıyla icra eden hakemlerin öne çıkan niteliklerini şu şekilde sıralamıştır; güven, kararlılık, dürüstlük, yargılama yeteneği, denge, tutarlılık, uyum ve motivasyon olarak belirlemiştir (Weinberg ve Richardson, 2011). Bu niteliklerin yanı sıra fiziksel, bireysel, hakemlik ve sporla ilgili alanlar da belirlenmiştir. Bu unsurlar, hakemlerin adaletli ve etkili bir şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri için kritik bir rol oynamaktadır. Bu özelliklerin bazılarına değinmek gerekirse;

Fiziksel Özellikler; Sağlıklı bir yaşam için fiziksel, zihinsel ve psikolojik dengeyi korumak oldukça önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra, düzenli antrenman yapmak, sağlık kontrollerine düzenli olarak gitmek ve zararlı alışkanlıklardan uzak durmak da gereklidir (Polat, 2023). Bu nedenle, sağlıklı yaşam alışkanlıklarını benimsemek, uzun vadede sağlığın korumasına yardımcı olacaktır.

Bireysel Özellikler; Sağlam ve dengeli bir karaktere sahip olmak, etkili bir şekilde iletişimde bulunmak ve liderlik vasıfları sergilemek, başarılı bir hakem olmanın temel unsurları arasındadır. Ayrıca, sağlıklı algılama ve dikkat yeteneğiyle hızlı ve doğru kararlar verebilmek, stresle başa çıkabilme becerisi, saygılı davranışlar sergilemek, hatalardan ders almak ve hakemliği sürekli geliştirmeye yönelik bir tutum sergilemek de büyük bir öneme sahiptir (Eroğlu ve Karakuş, 2020). Bu açıdan bakıldığında savunulan bu unsurların sürekli olarak geliştirilmesi, hakemlik kariyerinde ilerlemek adına son derece faydalı olacaktır.

Hakemlikle İlgili Özellikler; Başarılı bir hakem olabilmek için, işine olan sevgisi, kurallara hâkimiyeti ve bu kuralları uygulama becerisi önemlidir. Ayrıca, etik değerlere bağlı kalarak adil kararlar verebilmek, yabancı dil bilgisi ile uluslararası alanda etkili olmak ve saygılı bir iletişim kurmak da kritik nitelikler arasında yer alır (Polat, 2023). Bu niteliklerin sürekli olarak geliştirilmesi, hem hakemlik kariyerinde önemli bir ilerleme kaydetmek hem de sporun adaletini sağlamada etkili bir rol oynamak açısından son derece faydalı olacaktır.

Sportif Özellikler; Üst düzey spor bilgisine sahip olmak, hakemlik yapılan dal hakkında derinlemesine bilgi edinmek ve sporcuların kurallara uymasının sebeplerini anlamak, başarılı bir hakem olmanın temel unsurlarıdır; ayrıca, fair-play ilkesine bağlı kalmak ve elit sporcuların korunmasına özen göstermek, adaletli bir spor ortamı oluşturmak için kritik öneme sahiptir (Eroğlu ve Karakuş, 2020). Bu nedenle, bu niteliklerin sürekli olarak geliştirilmesi, hakemlik kariyerinde ilerlemek ve daha etkili bir yönetim sağlamak için son derece önemli bir adım olacaktır.

2.2.3. Hakemin Görevleri

Oyun kuralları, müsabakanın adil ve düzenli bir şekilde ilerlemesini sağlamak amacıyla, yetkili bir hakem tarafından titizlikle uygulanır (Choi ve Chiu, 2017). Hakem, kuralların geçerliliğini sağlarken, oyuncuların ve takımların bu kurallara uyması için gerekli denetimi yapar. Bu durum, hem oyunun akışını güvence altına alır hem de

sporcular arasında eşit bir rekabet ortamı oluşturur. Dolayısıyla, hakemin etkin rolü, oyunun adaletini ve bütünlüğünü korumada kritik bir öneme sahiptir.

Hakem, oyun kurallarını eksiksiz bir şekilde uygulayarak müsabakanın adaletini sağlamak için kritik bir rol üstlenir; oyun akışını kontrol ederken, diğer hakemlerle iş birliği içinde çalışarak, oyun başladığında, durduğunda ve yeniden başladığında gerekli işaretlemeleri yapar (Polat, 2023). Ayrıca, disiplin cezası verme yetkisine sahip olup, sportmenlik dışı hareketlerde bulunan oyuncuları ve takım yetkililerini cezalandırarak adil bir oyun ortamını korumak adına görevlerini yerine getirir.

Hakem, öncelikle oyun kurallarını uygulamakla yükümlüdür, ancak aynı zamanda iyi bir fiziksel kondisyon ve dayanıklılığa da sahip olmalıdır (Collina, 2004). Bu özellikler, hakemin maç boyunca etkili bir şekilde görevini yerine getirmesinin yanında oyunun akışını sağlıklı bir şekilde yönetebilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

2.2.4. Antrenörlüğün Tanımı

Antrenör, sporcuların güvenini kazanarak performanslarını antrenman sürecinde iyileştiren, onları müsabakalara hazırlayan ve maç sırasında rehberlik eden kişi olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda, antrenör; alanında uzmanlaşmış, özel bir eğitim alarak yeterlilik sınavlarını başarıyla tamamlamış, antrenörlük belgesine sahip ve hem asli hem de yardımcı pozisyonlarda sporculara rehberlik eden bir profesyonel olarak bilinir (Kale ve Erşen, 2003). Antrenörlerin, kendilerini sürekli geliştirerek sporcuların ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap vermeleri, başarılı sonuçlar elde etmek açısından son derece önemlidir.

Başarılı bir antrenörde, kişisel gelişimini tamamlamanın yanı sıra, sahip olduğu olumlu duyguları ve davranışları sporcularına etkili bir şekilde aktarabilen temel becerilere de olmalıdır (Şahin, 2024). Bu yetenekler, sporcuların motivasyonunu artırarak, daha iyi performans göstermelerine yardımcı olacak ve takım ruhunu pekiştirecektir. Dolayısıyla, antrenörlerin bu becerilerini geliştirmeleri hem kendi başarıları hem de sporcularının başarılı olabilmesi açısından son derece faydalı olacaktır.

2.2.5. Antrenörlüğün Görevleri

Antrenörlerin görevleri, oyuncunun yakın, orta ve uzun dönem hedeflerini belirlemek, bu hedeflere ulaşabileceğine dair güvenini artırmak ve bu süreçte rehberlik eden, yönlendiren ve teşvik edici bir rol üstlenmek olarak görülebilir (Beşik, 2023). Bu nedenle, antrenörlerin sadece bedensel değil, aynı zamanda motivasyonel ve zihinsel desteği de sağlayarak sporcunun gelişimini daha etkin bir şekilde yönlendirmeleri önerilebilir.

Antrenörler, sporcularıyla sürekli iletişim halinde olmalı ve onları doğru yönlendirmelidirler. Uyguladığı branşı iyi bilip bu bilgileri sporculara aktararak antrenman programlarını günlük, haftalık, aylık ve yıllık olarak planlamalıdır. Sporcularına bireysel olarak uygun eğitim kullanarak, gerekli araç gereçlerle pekiştirmelidirler. Kendi branşlarıyla ilgili seminerlere, kurslara katılarak sürekli çalışmalarını geliştirirken; bunun yanında sporculara yeni becerilerin kazandırıp, spor beslenmesi ve psikolojik destek hizmetleri konusunda da rehberlik yapabilmelidirler.

Antrenör, sporcuların performans değerlendirmeleri için performans testleri uygulamalı ve onları fiziksel, teknik ve taktik açıdan maçlara hazırlamalı; maç öncesinde ve sırasında ekstra yönergeler vermeli, eksikliklerini belirlemeli, sporcularına, takımlara, rakiplere ve hakemlere karşı saygı duymayı öğretmeli, bireysel sporcular için sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyerek moral ve motivasyon sağlamalıdır (Çetin, 2024).

2.3. KARAR VERME

2.3.1. Karar Verme Kavramı

Hayatımızda karar vermek önemli bir yere sahiptir. İyi bir şekilde alınan kararlar, kişiyi olumlu bir yöne yönlendirirken, yanlış kararlar ise olumsuz sonuçlar doğurabilir; bu süreç, seçenekler arasında tercih yapmayı ve bu tercihleri sürdürmeyi gerektirir ve kişi, aldığı kararların sonuçlarıyla yüzleşir ve bu kararların sonuçlarıyla başa çıkmak zorunda kalır (Kuşat, 2023). Bu nedenle, karar verme sürecinde dikkatli olmak ve sadece anı değil, geleceği de düşünerek hareket etmenin büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Sağlıklı ve bilinçli kararlar alabilmek için, alternatifleri dikkatlice değerlendirmek ve gerekirse uzmanlardan veya güvendiğiniz kişilerden tavsiye almak

önemlidir. Ayrıca, geçmiş deneyimlerinizden ders çıkarmak ve bu dersleri gelecekteki kararlarınıza entegre etmek, süreçte daha iyi sonuçlar elde etmenizi sağlayabilir. Bazen hızlı düşünmek gerekirken, bazen de daha fazla zaman ayırmak ve tüm olasılıkları gözden geçirmek daha faydalı olabilir.

Karar verme, uzun zamandır insan hayatının bir parçasıdır. Günümüzde bireyler, sosyal ve mesleki yaşamlarında sürekli zorluklarla karşılaşmaktadır ve bunun yanında bilgi ile gelişmelerin artması, karar verme sürecini daha karmaşık hale getirmektedir; ancak, bu sürecin zorlayıcılığına rağmen etkili çözümler bulmak mümkündür ve bu çözümler, yaşamdan daha fazla doyum ve keyif alınmasını sağlayarak, bireylerin iyi hissetmelerine katkıda bulunur (Eroğlu, 2016). Bu nedenle, karar verme sürecinde sadece kendi deneyimlerinizi ve içgüdülerinizi değil, aynı zamanda alanında uzman kişilerin görüşlerini dikkate almak da faydalı olacaktır.

Karar verme, doğruyu seçme, olayları değerlendirip anlamlı bir sonuca ulaşma ve doğru tahminlerde bulunma gibi yetkinlikleri içerir. Yabancı dillerde ise "karar" süreci, genellikle belirsizliği ortadan kaldırma ve süreci başarıyla tamamlama anlamında kullanılır (Karabağ, 2019). Bu yüzden, karar alma sürecinde hem kişisel deneyimlerinizi hem de güvenilir kaynaklardan gelen bilgileri harmanlayarak kullanmak önemlidir. Bu yaklaşımla birlikte daha sağlam ve tatmin edici sonuçlar elde etmemiz daha olanaklı hale gelebilir.

2.3.2. Proaktif Karar Verme

Proaktif karar verme, bireylerin zaman kaybetmeden inisiyatif alarak, çevresel koşullar ve etik prensipler doğrultusunda karar süreçlerini etkin bir şekilde yönetmesini ifade etmektedir. Bu kavram, bireylerin karar alma süreçlerini ertelemeksizin, çevresel baskılar karşısında kararlılıkla hareket etme ve doğru adımları atmaya istekli olma eğilimlerini kapsamaktadır (Bateman ve Crant, 1993, Akt; Siebert ve Kunz, 2016). Karar süreçlerinin etik ilkeler temelinde yapılandırılması, bireylerin başarı hedefleriyle tutarlı şekilde hareket etmelerine katkı sağlarken, alınan kararların sonuçlarının analiz edilmesi ise geleceğe yönelik öğrenme fırsatları yaratabilmektedir. Bu bağlamda, proaktif karar verme süreci, sistematik düşünme becerisi ile birlikte karar süreçlerinin değerlendirilmesini içeren çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Proaktif karar verme, psikoloji, karar verme mekanizmaları ve yönetim gibi çeşitli disiplinlerle ilişkilendirilmektedir. Özellikle bireylerin kişilik özellikleri ve

bilişsel becerileri, bu sürecin önemli bileşenleri arasında gösterilmektedir (Grant ve Ashford, 2008; Frese ve Fay, 2001). Alt boyutlar incelendiğinde, bireylerin karar verme sorumluluğunu gönüllü olarak üstlenmeye eğilimli oldukları ve çevresel etkilerin varlığına rağmen süreçleri etkili bir şekilde yönetebildikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, proaktif bireylerin, çevresindeki bireylerin görüşlerini dikkate alarak çatışmalardan kaçınmaya özen gösterdikleri ve karar alma süreçlerinde sistematik düşünmeyi ön planda tuttukları ifade edilmektedir (Frese ve Ark., 1996, Akt; Siebert ve Kunz, 2016).

Çevresindeki bireylerin görüşlerini dikkate alarak çatışmalardan uzak bir şekilde karar süreçlerini yöneten bireylerin, süreci daha etkin hâle getirme eğiliminde oldukları ve bu süreçte proaktif bir tutum sergiledikleri belirtilmektedir. Dolayısıyla, proaktif karar verme yalnızca bireysel bir davranış biçimi olarak değil, aynı zamanda sistematik düşünme becerisi, zaman yönetimi, etik hassasiyetler ve kararların sonuçlarının değerlendirilmesini içeren kapsamlı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Parker ve Ark., 2010).

2.3.3. Stratejik Karar Verme

Stratejik karar verme, bireylerin belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla karar alma sürecini bilinçli, planlı ve çok yönlü bir şekilde yürütme eğilimlerini tanımlamaktadır. Bu süreç, alternatiflerin kapsamlı şekilde değerlendirilmesini, olasılıkların analitik bir yaklaşımla incelenmesini ve geçmiş deneyimlerin karar süreçlerine entegre edilmesini içermektedir. Karar alıcıların mevcut seçenekleri detaylı şekilde göz önünde bulundurması, her bir alternatifin olumlu ve olumsuz yönlerini analiz etmeye yönelmesi ve çeşitli stratejiler geliştirmesi, stratejik karar verme sürecinin temel bileşenleri arasında gösterilmektedir. Bu kararların yalnızca kısa vadeli çözümler üretmeye değil, aynı zamanda uzun vadeli hedefleri desteklemeye yönelik olması gerektiği vurgulanmaktadır (Mintzberg ve Ark., 1976; Akt. Şimşek ve Akgün, 2019).

Belirsizlik içeren durumlarda bireylerin geçmiş deneyimlerden yararlanma eğiliminde oldukları, ekip üyelerinin görüşlerini dikkate aldıkları ve bu süreçlere yoğun bir şekilde odaklandıkları ifade edilmektedir. Etkili karar verme sürecinin hem bireysel hem de çevresel başarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceği görülmektedir. Bu bağlamda stratejik karar verme, rasyonel düşüncüyü, seçenekler arasında karşılaştırma yapmayı ve sistematik bir karar alma sürecine bağlılığı ön plana çıkarmaktadır. Stratejik

yaklaşım, bireylerin sahip oldukları bilgi, tecrübe ve sezgileri kullanarak, belirsiz ve karmaşık durumlar karşısında uzun vadeli hedeflere uygun kararlar almaya yöneldikleri çok boyutlu ve sorumluluk içeren bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Eisenhardt ve Zbaracki, 1992; Boulding ve Ark., 1994; Schwenk, 1995; Akt. Şimşek ve Akgün, 2019). Bu özellikleriyle stratejik karar verme, bireylerin karar alma davranışlarının yapılandırılmış ve sistematik yönlerini ölçmeye yönelik önemli bir referans noktası sunabilmektedir.

2.3.4. Karar Verme Süreci

Karar verme süreci, uzun vadeye yayılan önemli bir zaman dilimidir. Bu süreç, çeşitli aşamalardan oluşur ve tarihsel bağlamda anlam kazanır. Mevcut aşama, problemin tanımlandığı, bilgilerin toplandığı ve seçeneklerin belirlendiği dönem olarak bilinir. Gelecekteki aşamada ise, alınan kararların eyleme dönüştürülmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi aşaması olarak gerçekleşir (Taşgıt, 2012). Bu bağlamda, önceki deneyimlerden edinilen bilgiyi ve gelecekteki değişim potansiyelini de dikkate almak önemli görülmektedir. Bu yöntem, edinilen bilginin kapsamlılığını ve sürdürülebilirliğini de artırabilir.

Karar verme süreci, bireyin kendi içsel dünyasını anlamlandırma ve yönlendirme çabası olarak ortaya çıkar, bu da kişinin başarılı olması için kritik bir temel oluşturabilir. Bu süreçte kişi, hem kendi ihtiyaçlarını hem de başkalarının beklentilerini dengede tutarak, kişisel tatmin ve sosyal uyumluluk açısından başarılı olmaya çalışır; aynı zamanda bu dengeyi sağlamak, uzun vadede sürdürülebilir başarıyı da beraberinde getirir (Temel, 2015). Bu nedenle, kararlar alırken sadece kısa vadeli sonuçları değil, aynı zamanda uzun vadeli etkileri de göz önünde bulundurarak hareket edilmelidir. Bu yaklaşım, hem kişisel hem de profesyonel yaşamınızda daha dengeli ve tatmin edici sonuçlar elde etmenizi sağlayabilir.

Karar verme süreci, mevcut sistemler içinde kritik bir faaliyet ve dinamik bir yapı olarak önemli bir rol oynar. Bu süreç, karar alma aşamasındaki farklılıklar ve sistemlerin sonuçlarının etkileri nedeniyle, bireylerin tercihlerini çeşitlendirebilir; ancak sürecin düzenli ve sistematik bir şekilde yönetilmesi, en iyi sonuca ulaşmayı mümkün kılar. (Eroğlu ve Karakuş, 2020). Bu doğrultuda, kararlarınızı alırken hem mevcut sistemleri hem de olası değişkenleri dikkate alarak çok yönlü bir analiz yapmanız yararlı

olacaktır. Bu yaklaşım, sadece bireysel başarıyı değil, aynı zamanda sistemlerin bütünlüğünü de güçlendirebilir.

2.3.5. Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Zeleny'ye (1982) göre, karar verme süreci üç aşamadan oluşur: karar öncesi aşama, kararın alındığı aşama ve karar sonrası aşama.

Karar Öncesi Aşama

Karar öncesi aşamada, çatışmanın varlığı kişiyi karar vermeye teşvik eder ve bu çatışma, bireyin ideal olduğunu düşündüğü alternatifler üretmesine yol açabilir. Karar verici, bu süreçte alternatifleri ve potansiyel sonuçları ayrıntılı bir şekilde inceleyip; bilgi toplama ve değerlendirme sürecini tarafsız bir yaklaşımla gerçekleştirirken, diğer yandan kişinin hem olası riskleri hem de fırsatları dikkate almasını ve bu sayede en iyi seçeneği belirlemesine yardımcı olur (Eroğlu, 2016). Bu süreçte, alternatifleri değerlendirmek için çeşitli analiz teknikleri ve karar destek araçları kullanmak, daha bilinçli ve verimli kararlar almaya yardımcı olabilir. Aynı şekilde, kararların sağlam temellere dayanması ve daha başarılı sonuçlar elde edilmesi de sağlanabilir.

Karar Aşaması

Karar aşaması, kişinin tüm seçenekleri analiz edip eleme yaptığı ve nihai olarak uygulamaya koyduğu süreç olarak başlar (Kuşat, 2023). Bu süreçte, detaylı analizler yapmak ve olası sonuçları göz önünde bulundurmamak, alınan kararların daha etkili ve verimli olmasını sağlayabilir. Aynı zamanda, karar öncesi dönemde elde edilen bilgileri değerlendirmek, riskleri minimize ederek daha sağlam adımlar atılmasına yardımcı olabilir.

Vural (2016)'ya göre, karar aşamasında, bireyin mevcut seçenekleri değerlendirip en uygun olanı belirleyerek; bu alternatifleri ideal çözümlerle karşılaştırıp ele alarak ve nihayetinde uygun karar verme uygulamasını gerçekleştirerek, süreç içerisinde hem kişisel hedeflerine ulaşmayı hem de sistematik bir yaklaşımı benimsemeyi amaçladığı görülür. Bu kapsamda, karar alma süreçlerinizi güçlendirmek için, düzenli olarak geri bildirim almak ve süreçlerinizi gözden geçirmek, daha bilinçli ve başarılı sonuçlar elde etmenize yardımcı olabilir. Atılacak bu adım kişisel gelişiminize katkıda bulunurken diğer yandan daha sağlam ve etkili kararlar almanıza olanak tanıyabilir.

Karar Sonrası Aşama

Deniz (2002)'ye göre, karar sonrası aşama, seçilen kararın uygulamaya konulması ve sonuçlarının değerlendirilmesi olarak tanımlanır, bu süreçte elde edilen veriler, gelecekteki karar alma süreçlerini daha etkin hale getirmek için kullanılır. Bu süreçte, alınan kararların sonuçlarını objektif olarak değerlendirmek ve gerekli görüldüğünde düzeltici adımlar atmak, gelecekteki kararların kalitesini artırabilir. Ayrıca, sürekli geri bildirim mekanizmaları kurarak ve bu verileri analiz ederek, karar verme süreçleri daha sağlam temellere oturtulabilir.

2.3.6. Karar Verme Sürecini Sınırlayan Etkenler

Karar verme süreci, geçmiş deneyimlerin ve mevcut bilgilerin birleşimiyle şekillenir ve bireyin geleceğe yönelik adımlarını izlerken kritik bir rol oynar; bu süreçte geçmişte elde edilen veriler, mevcut zamanda alınan kararların temelini oluşturur ve sonuçlar bu veriler üzerinden değerlendirilir (Bilkay, 1990). Bu nedenle, karar alırken elde ettiğiniz verileri ve geçmiş deneyimlerinizi dikkatlice analiz ederek, bilgi eksikliği, zaman baskısı ve dışsal beklentiler gibi karar verme sürecini sınırlayan etmenleri de göz önünde bulundurarak daha bilinçli ve sağlam kararlar almanız daha iyi sonuçlar elde etmenizi sağlayabilir.

Karar vermede seçeneklerin çok olması strese yol açmakta ve aynı zamanda kararsızlık ile kafa karışıklığına sebep olmaktadır; her kişi, kendi bireysel farklılıkları çerçevesinde tercihlerde bulunur ve bu süreçte karar verme sürecini sınırlayan belirsizlik, kaynak yetersizliği ve duygusal baskılar gibi etmenler nedeniyle olumsuz etkilenmeler yaşanabilir (Sánchez ve Ark., 2009). Bu yüzden, süreç boyunca net ve düzenli bir yaklaşım benimsemek, seçeneklerin daha iyi değerlendirilmesine ve stres faktörlerinin azaltılmasına yardımcı olabilir.

Kişinin yaşam tarzı, değerleri ve hedefleri, en uygun seçeneği belirlemede kritik bir rol oynar. Ancak, karar verme sürecini sınırlayan etmenler arasında belirsizlik ve bilgiye erişim zorlukları gibi faktörler yer almakta olup, bu durum seçeneklerin kapsamını daraltabilir ve birey, bu sınırlamaları aşmak için ek bilgi edinmeye çalışır (Kuşat, 2023). Dolayısıyla karar alma sürecinde esnek ve uyum sağlayan bir yaklaşım benimsemek, belirsizliklerin ve erişim zorluklarının üstesinden gelmenize yardımcı olabilir.

Karar verme sürecini sınırlayan performans ve duygusal baskıları azaltmak için, seçenekleri netleştirmek ve adım adım değerlendirmeler yapmak, karar verme sürecinde daha sağlıklı sonuçlar elde etmenizi sağlayabilir.

2.3.7. Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörler

Karar verme süreçlerini etkileyen faktörler, bireyin sosyal yaşamı, ekonomik gücü, kültürel ve siyasal birikimleri gibi birçok karmaşık unsuru içerir ve kişilik özellikleri ile dış baskılar da bu sürecin şekillenmesinde kritik bir rol oynar (Halis, 2002). Bu nedenle, kişisel faktörler, örgütsel faktörler ve çevresel faktörlerin bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, karar verme süreçlerini etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasını ve yönetilmesini sağlar; bu da bilinçli ve dengeli kararlar alarak, bireylerin daha sağlıklı ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmelerine yardımcı olabilir.

Kişisel Faktörler

Kişinin bilgi düzeyi ve sorunu çözme yeteneği, karar verme sürecinde önemli bir rol oynar; konuya ilgisi arttıkça, kişisel özelliklerinin etkisi de artar, ancak yeterli bilgiye sahip olduğunda bu kişisel özelliklerin etkisi azalır ve daha objektif kararlar alma olasılığı yükselebilir. Bunun yanında, kişinin olay hakkındaki bilgisi azaldıkça, karar verme sürecinde diğer subjektif kriterlerin etkisi artacak ve bu durum kararların isabetliliğini olumsuz yönde etkileyecektir (Özer, 2012).

Bu nedenle, karar verme sürecinde bilgi düzeyinizi sürekli olarak artırmak, daha objektif ve sağlam kararlar almanıza yardımcı olurken, kişisel faktörlerin etkisini azaltmanıza da katkı sağlayabilir.

Örgütsel Faktörler

Örgütlerde karar verme süreci, esasen örgütün değerleri ve hedefleri ile sıkı bir bağ içindedir; bu nedenle, etkili kararlar alabilmek için yöneticilerin örgüt içindeki bireysel değerleri ve kültürel dinamikleri dikkate alması, uygun karar verme yöntemlerini seçmesi ve örgütün amaçlarına en iyi şekilde katkıda bulunan alternatifleri belirlemesi etkili karar almada önemli görülmektedir. (Özer, 2012).

Bununla birlikte, örgütsel faktörlerin etkisini en aza indirmek ve daha etkin kararlar almak için, yöneticilerin örgüt içindeki bilgi akışını iyileştirmeleri, ekip üyelerinin görüşlerini dikkate almaları ve değişen piyasa koşullarına uyum sağlayacak esnek stratejiler geliştirmeleri örgütün daha etkili kararlar almasını olanak tanıyabilir.

Çevresel Faktörler

Karar verme sürecinde, kararın hangi temelde verileceğinin belirlenmesi, gerekli verilerin toplanması ve bu verilerin detaylı şekilde çözümlenmesi; her alternatifin olasılığının araştırılması, kıyaslanması ve en uygun olanın seçilip uygulanması, karar verme sürecinde büyük önem taşımaktadır (Tekin, 2009). Sürecin her adımında alternatiflerin araştırılması ve kıyaslanması önem taşırken, doğa koşulları, ekonomik ve toplumsal dinamikler, siyasal ve kültürel yapılar ile teknolojik ve fiziki çevre gibi çevresel faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir, zira bu unsurlar kararların şekillenmesinde kritik rol oynadığı söylenebilir.

Bu doğrultuda, çevresel faktörlerin karar verme sürecindeki etkisini göz önünde bulundurarak, esnek ve uyarlanabilir stratejiler geliştirmek, kararların daha sürdürülebilir ve etkili olmasını sağlayabilir. Ayrıca, örgütlerin dışsal çevre analizi yaparak bu faktörleri detaylı bir şekilde incelemeleri ve karar süreçlerine entegre etmeleri, uzun vadeli başarının anahtarlarından biri olabilir.

2.3.8. Karar Verme Stilleri

İnsanlar karar anlarında çeşitli tepkiler gösterebilirler ve bu tepkiler "karar verme stilleri" olarak sınıflandırılır. Bu stiller, bireyin duruma yaklaşım şeklini, aldığı kararlara karşı nasıl davrandığını ve sergilediği duygusal ya da mantıksal tepkileri kapsar (Demir ve Ark., 2018). Dolayısıyla, bireylerin kendi karar verme stillerini tanıması ve duruma en uygun yaklaşımı belirleyebilmesi, daha sağlıklı ve dengeli sonuçlar elde etmelerini kolaylaştırabilir. Pek çok kişinin karar verme stilleri ile ilgili tanımları vardır; bazıları hızlı ve sezgisel, bazıları ise dikkatli ve analitiktir. Bu tanımların bazılarına değinmemiz gerekirse;

Altay (2011), karar verme stilini, bireyin karşılaştığı karar alma durumlarında sergilediği kendine özgü davranışlar ve yaklaşım biçimi olarak tanımlar. Bu stil, kişinin kişisel özelliklerini, tecrübelerini ve tercih ettiği yöntemleri yansıtarak, karar sürecinde izlediği tutarlı bir yol haritası oluşturur. Kişinin karar verme stiline farkında olması, daha sağlıklı ve dengeli kararlar alabilmesini de sağlayabilir.

Phillips ve Ark. (1984), karar verme stilini, bireyin karşı karşıya kaldığı karar alma süreçlerinde sergilediği yaklaşım, verdiği tepkiler ve gerçekleştirdiği eylemler bütünü olarak tanımlar. Bu stil, kişinin karar alma sürecine nasıl yaklaştığını ve durumlara karşı hangi stratejileri benimsediğini gösterir. Kendi karar verme stiline

farkında olan bireyler, bu süreci daha verimli ve bilinçli bir şekilde yönetebilir ve sonuç olarak daha sağlıklı ve dengeli kararlar alabilir.

Bireyler, karar verirken geçmiş deneyimlerinde yararlanıp bilgi edinirler, elde edilen bilgileri anlamlandırmak ve değerlendirmek adına genellikle daha önce edindikleri karar verme stillerine ve bilişsel stillerine dayandırır; bu süreç hem kavramların hem de bilgilerin ayrıştırılmasında önceden yerleşmiş zihinsel kalıplar ile düşünme alışkanlıklarının etkili olmasına neden olur (Akt. Eroğlu, 2016). Bu bilinçle hareket eden bireyler, daha sağlıklı ve etkili kararlar alabilirler. Karar verme süreçlerinde bu stil ve alışkanlıkların farkında olmak, kişilerin daha bilinçli, mantıklı ve dengeli adımlar atmalarını sağlar. Böylece hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları daha etkin bir şekilde yönetebilirler.

Scott ve Bruce'e (1995) göre, bireyler karar verme süreçlerinde beş farklı stile sahiptir. Bu stiller arasında rasyonel düşünceye dayalı (Akılcı karar verme) kararlar, sezgilerle yönlendirilen seçimler (Sezgisel karar verme), başkalarına bağımlı olarak alınan kararlar (Bağımlı karar verme), kaçınma eğilimi gösteren kararlar (Kaçıngan karar verme) ve anlık, plansız seçimler (Spontan karar verme) yer almaktadır (Akt: Vural, 2016)

Akılcı karar verme stili; bireylerin karşılaştıkları durumu derinlemesine analiz ederek en uygun seçeneği belirlemeye yönelik sistematik bir yaklaşımdır. Bu süreçte, bireyler gerekli araştırmaları yapar, elde edilen verileri değerlendirir ve içinde buldukları koşullara en uygun kararı vermeye çalıştıkları söylenebilir.

Sezgisel karar verme stilini benimseyen bireyler; kararlarını içsel sezgileri ve değerlerine dayanarak alabilirler. Bu kişiler, diğer karar verme stillerine göre daha hızlı hareket edebilir ve sürecin büyük bölümünde önsezilerini kullanabilirler

Bağımlı karar vermede kişiler; başkalarının tavsiyelerine ve yönlendirmelerine göre kararlar alırlar. Bu durum, bireyin kendi karar yetkinliğini azaltarak, dış etkenlere daha fazla bağılı hale gelmesine yol açabilir.

Kaçıngan karar verme stili; bireylerin karar alma süreçlerinden kaçınma eğiliminde oldukları bir durumu ifade eder. Bu bireyler, karar vermek zorunda kaldıklarında genellikle belirsizlik ve kaygı nedeniyle karardan uzaklaşmayı tercih ederler. Bu yaklaşım, onların karar verme aşamasında içsel bir çekingenlik geliştirdiklerini ve bu nedenle fırsatları değerlendirmekte zorlandıklarını gösterebilir.

Bu nedenle, kaçınan bireylerin karar alma sürecinde kendilerine güvenlerini artırmak amacıyla destek almaları yararlı olabilir.

Spontane karar verme stili; bireylerin anlık koşullara dayanarak hızlıca karar aldıkları bir yaklaşımdır. Bu bireyler, düşünmeden tepkiler verir ve bu durum bazen yüzeysel kararlarla sonuçlanabilir. Dolayısıyla, spontane karar verme bazen yeterli olmayabilir ve daha derinlemesine düşünmeyi gerektiren durumlarda risk taşıyabilir.

Dinklage (1967), gençlerle yaptığı araştırmalar ve gözlemleri sonucunda sekiz farklı karar verme stilini tanımlamıştır. Bu stiller, bireylerin karar alma süreçlerinde sergiledikleri davranışları ve tercihlerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Dinklage'in çalışmaları, karar verme stillerinin gençlerin davranış ve düşünce biçimleri üzerindeki etkilerini ortaya koymakta ve bu süreçte önemli değişkenleri incelemektedir (Akt; Temel, 2015).

İç tepkisel karar vericiler; karar verme sürecinde karşılıklarına çıkan ilk seçeneği değerlendirme eğilimindedirler. Bu stili benimseyen bireylerin, düşünmeden ve detaylı bir analiz yapmadan, anlık duygularına ve sezgilerine dayanarak hızlıca karar aldıklarını söyleyebiliriz.

Kaderci karar vericiler; sorunların çözümünde veya karar alma süreçlerinde dışsal faktörlere ve kaderin etkisine güvenmeyi tercih ederler. Bu yaklaşım, bireylerin kendi iradeleri dışında çevresel olayların yönlendirmelerine daha fazla önem verebileceklerini ifade edebilir.

Boyun eğici karar verenler; karar alma süreçlerinde başkalarının önerilerine ve planlarına uymayı tercih ederler. Bu kişiler, kendi düşüncelerini ve iradelerini ifade etmektense, dışsal etkilere boyun eğerek karar vermeyi daha kolay bir yol olarak görebilirler.

Erteleyici karar vericiler; karşılaştıkları sorunları askıya almayı ve bunlar üzerinde düşünüp, ertelemeyi tercih ederler. Bu kişiler, sorunları çözmek yerine geciktirerek eyleme geçmeyi ötelemeyi tercih edebilirler.

Kendine eziyet eden karar vericiler; seçenekler hakkında bilgi toplamak ve bunlar üzerinde derinlemesine düşünmek için aşırı zaman harcarlar. Bu süreçte topladıkları verilerle başa çıkamayarak karmaşık bir durumla karşılaşabilirler ve bu da onların karar almalarını engelleyebilir.

Plan yaparak karar veren bireyler; belirli bir hedefe ulaşmak için seçenekleri sistematik bir şekilde değerlendirirler. Bu süreçte, istekleri ve mevcut fırsatları göz önünde bulundurarak en uygun seçeneği bulmak için dengeli bir yaklaşım sergileyebilirler.

Sezgisel karar vericiler; karar verme sürecinde, bazen soyut kavramlara bazen de içsel motivasyonlara dayanan bir yaklaşım benimserler. Bu kişiler, analitik düşünmeden ziyade içsel sezgilerine ve hislerine dayanarak karar verebilirler.

Donup kalan karar vericiler; bu stili benimseyen bireyler, karar verme sorumluluğunu hissetseler bile, bu duruma yaklaşma yeteneğini kendilerinde bulamazlar. Bu durum, bireylerin karar alma sürecinde ciddi kararsızlık yaşayabileceklerine ve nihayetinde harekete geçmekte zorlanabileceklerine neden olabilir.

Bergland (1974) karar verme sürecini çeşitli aşamalara ayırarak, bu aşamaların her birinin sürecin etkinliğini artırmada kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Akt; Taşgit, 2012).

Problemin hissedilmesi; bireylerin mevcut durumu sorgulayarak yeni bir davranış biçimi arayışına girmesi ve bu yeni yaklaşımı benimsemesi sürecinin başlangıcını oluşturabilir.

Problemin tanımı; karşılaşılan sıkıntının bir sorun olarak algılanması ve bu sorunun net bir şekilde ifade edilip adlandırılması aşamasını temsil ettiği söylenebilir.

Seçeneklerin oluşturulması; en yüksek gerçekleşme olasılığına sahip alternatiflerin belirlenmesi ve bu alternatiflere yönelme süreci olarak görülebilir.

Seçenekler hakkında bilgi toplanması; her alternatifin olumlu ve olumsuz yönlerinin detaylı bir şekilde analiz edilmesi süreci olarak vurgulanabilir.

Toplanan bilgilerin, bireyin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı açısından titizlikle değerlendirilmesi.

Uygun seçeneğin belirlenmesi ve ardından bu seçeneğin hayata geçirilmesi için detaylı bir planın devreye sokulması aşaması olarak bilinir.

Alınan kararın ardından elde edilen sonuçların gözden geçirilmesi ve bu sonuçların hedeflerle ne derece uyumlu olduğunun analiz edilmesi.

Adair (2000) tarafından belirlenen karar verme süreci adımları, etkili bir karar alma için kritik bir çerçeve sunmaktadır. İlk olarak, problemin tanımlanması ve amacın

netleştirilmesi gerekmektedir. Ardından, bu hedefe ulaşmak için gerekli bilgilerin toplanması önemlidir. Sonrasında, uygun seçenekler oluşturulup karar verilebilir ve nihayetinde bu kararlar uygulanıp sonuçlar değerlendirilebilir. Bu adımlar, karar alma sürecinin sistematik bir şekilde yürütülmesine yardımcı olur (Akt; Taşgit, 2012).

Sosyal faktörler, bireylerin karar verme stilini etkilerken, aile üyeleri, arkadaşlar ve yakın çevreler karşısında hissettikleri sorumluluk duygusu, karar alma süreçlerini şekillendirir; bu nedenle, bireylerin karar alma süreçleri üzerine yapılan araştırmalar, insanların dört temel karar verme tarzına sahip olduğunu göstermiştir (Eroğlu ve Karakuş, 2020).

Yön Gösterici Karar Verme: Bu stili benimseyen bireyler, basit ve net çözümler tercih eder ve sınırlı alternatifler arasından hızlıca karar verir, bu süreçte az bilgi kullanılabilir.

Analitik Karar Verme: Bu tarz stile sahip bireyler, belirsizlikle başa çıkmada daha hoşgörülüdür ve daha fazla bilgi ile alternatifleri değerlendirebilirler.

Kavramsal Karar Verme: Bu yaklaşımı benimseyen bireyler, daha toplumsal bir tutum sergiler ve insani, sanatsal bakış açılarıyla yeni fikirleri uygularken keyif alabilirler.

Davranışsal Karar Verme: Bu stili benimseyen bireyler, ekip arkadaşlarının önerilerine açıktır, toplantılara önem verir ve çatışmaları önlemek, kabul ve uzlaşma sağlamak için çaba gösterebilirler.

Karar verme stilleri, bireylerin karşılaştıkları durumlara nasıl yanıt verdiklerini ve hangi yaklaşımları benimsediklerini ortaya koyarak, karar alma süreçlerinin dinamik doğasını yansıtır. Her stilin kendine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmakla birlikte, bireylerin bu stilleri bilinçli bir şekilde kullanmaları, daha etkili ve tatmin edici sonuçlar elde etmelerine yardımcı olabilir. Özellikle, analitik ve plan yaparak karar verme gibi sistematik yaklaşımlar, belirsizliklerle başa çıkma ve uzun vadeli hedeflere ulaşma konusunda önemli bir avantaj sağlayabilir. Sonuç olarak, bireylerin karar verme süreçlerinde kendi stillerini tanımaları ve gerektiğinde esneklik göstermeleri, daha bilinçli ve başarılı kararlar almalarına katkıda bulunabilir.

2.3.9. Karar Verme Stratejileri

Karar verme sürecinde bireylerin izledikleri yollar, stratejiler olarak ifade edilir ve bu stratejiler, kişinin karar alma süreçlerini nasıl yönettiğini, hangi bilgileri

kullandığını ve deneyimlerini nasıl değerlendirdiğini belirler. Stratejiler, kişinin kendine özgü karar verme yaklaşımını yansıtarak farklı seçenekleri değerlendirirken rehberlik eder; bu nedenle, bireyin stratejilerini tanıması ve geliştirmesi, daha sağlıklı ve etkili kararlar almasını sağlayabilir (Kuşat, 2023). Bu bağlamda, bireylerin kendi stratejilerini tanımlayabilmesi ve bunları optimize edebilmesi hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında başarılarını artırabilir. Bununla birlikte karar verme sürecinin farkındalığı, bireylerin çevresel değişkenlere daha hızlı uyum sağlamasına ve bilinçli adımlar atmasına da yardımcı olabilir.

İnsanların farklı karar verme stratejileri vardır ve bu stratejiler, süreci nasıl ele aldıklarını belirler. Bireylerin mevcut bilgileri değerlendirme biçimlerindeki farklılıklar, karar verme sürecindeki en kritik unsur olarak öne çıkar (Baki, 2020; Mutlu, 2019). Karar verme süreçlerindeki bu farklılıklar, bireylerin bilişsel stilleri, duygusal tepkileri ve çevresel faktörlerle etkileşimleri sonucunda ortaya çıkar ve her bireyin, duruma ve eldeki verilere göre farklı karar alma stratejileri geliştirmesine neden olabilir.

Shiloh, ve Ark., (2001), karar stratejilerini kişisel eğilimlere göre ikiye ayırır: bunlar telafi edici karar stratejisi ve sonlandırma ihtiyacıdır.

Telafi edici karar stratejisi; rasyonel bir süreç olarak kabul edilir, karar verici, seçenekleri analiz eder, bilgi toplar ve alternatiflerin artılarını eksilerini değerlendirir. Telafi etmeyen süreç ise "yeterince iyi" olanı seçer ve daha az rasyonel bir yaklaşım sergilediği söylenebilir.

Sonlandırma ihtiyacı stratejisi ise; kesin bilgilere ulaşma arzusuyla hareket eder, belirsizlikten kaçınma ve hızlı karar alma eğilimindedir. Karar verici, daha az karmaşık bir süreç tercih ederek telafi edici stratejileri minimize edebilir.

Bu stratejiler, bireylerin karar alma süreçlerinde farklı yaklaşım ve motivasyonlara dayanabileceğini göstermekte ve rasyonel karar alma süreci ile hızlı ve kesin bilgiye dayalı karar alma arasında bir denge arayışı ortaya koyabilir. Özellikle belirsizlik altında telafi edici strateji, daha uzun vadeli ve kapsamlı bir değerlendirme sağlayabilirken, sonlandırma ihtiyacı daha pratik ve hızlı sonuçlar sunabilir.

Araştırmacılar, karar verme stillerini bilişsel düzeyde inceleyerek bu stilleri seçim yapma, anlamlandırma, yaratıcı problem çözme, uzlaşma, sonuç değerlendirme, doğru karar alma, güvenilirlik, belirlenim ve bağlılık gibi dokuz farklı yapıya ayırmış ve

her bir yapının karar verme sürecindeki farklı rolünü araştırmışlardır (Mann ve Ark., 1991 Tiryaki, 1997; (Deniz, 2002).

Seçim süreci; bireylerin mevcut durumlarını değerlendirmelerine ve alternatifler arasında duygusal ve mantıksal dengeler kurmalarına olanak tanıyabilir; bu da sonuçların potansiyel etkilerini anlamalarına yardımcı olabilir.

Anlama; bireylerin karşılaştıkları durumları daha iyi değerlendirmelerine ve bu süreçte bilgi ve deneyimlerini harmanlayarak bilinçli tercihler yapmalarına olanak tanıyabilir.

Yaratıcı problem çözüme; bireylerin mevcut seçenekleri değerlendirip yeni çözümler üretmek hedeflerine ulaşma yolunda yenilikçi ve etkili stratejiler geliştirebilmelerine olanak tanıyabilir

Uzlaşma; farklı görüşlerin dikkate alındığı ve taraflar arasında ortak bir çözüm bulma amacı güdebiyen bir süreçtir; bu sayede bireyler arasındaki ilişkiler güçlenebilir ve karşılıklı anlayış ile saygı artabilir.

Sonucu değerlendirme; alınan kararların birey ve çevresi üzerindeki etkilerini analiz edebilme yeteneğini ifade eder; bu süreç, gelecekteki karar alma süreçlerini yönlendirebilir ve iyileştirebilir.

Doğru seçim; bilgiyi verimli ve mantıklı bir biçimde edinmeyi gerektirebilirken, problem çözümlerinin de esnek stratejiler kullanarak karar alma sürecini yönlendirebilmelerine olanak tanıyabilir.

Güvenilirlik; alternatifleri değerlendirirken bilginin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayabilme becerisidir; bu süreç, yeni bilgilerin yanı sıra önceki bilgilerin de gözden geçirilebilmesiyle desteklenebilir.

Kararlılık; yetkin politika yapımcıların kararlarında tutarlı olmalarını gerektirir; zamanla, bireylerin karar verme becerileri genellikle gelişerek daha etkin hale gelebilir.

Bağlanma; alınan kararların sonuçlarına uyum sağlamak ve bu sonuçlar için sorumluluk üstlenmek anlamına gelir; yaş ilerledikçe bireylerin bu sorumluluğu daha etkili bir şekilde yönetme yeteneği artabilir.

Bu süreçlerin her biri, bireylerin karar verme becerilerini güçlendirerek daha bilinçli ve etkili seçimler yapmalarını sağlayabilir; ayrıca sosyal ilişkileri pekiştirir, bireylerin kişisel ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunarak daha uyumlu bir yaşam sürmelerine yardımcı olabilir. Bunun yanı sıra, karar verme sürecinde elde edilen

deneyimler, bireylerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma yeteneklerini artırabilirken, toplumsal normlarla da daha iyi bir uyum sağlamalarına imkân tanıyabilir.

2.3.10. Karar Vermeyi Açıklayan Kuramlar

Karar verme süreci, genellikle Gelatt'ın karar verme modeli, Krumboltz'un sosyal öğrenme kuramı, fayda kuramı ve çatışma kuramı gibi çözümler üzerinden açıklanmaktadır. Bu teoriler, karar verme süreçlerini farklı açılardan ele alarak çeşitli bakış açıları sunmakta olup, her biri karar verme davranışını kendi dinamikleri çerçevesinde yorumlamaktadır.

Gelatt'ın Karar Verme Modeli

Gelatt, karar verme sürecini yor dayıcı sistem, değer sistemi ve karar sistemi olmak üzere üç temel öge üzerinden açıklamaktadır. Yor dayıcı sistem, bireylerin kararlarının dağılımı ve alternatif ayrıntıları hakkında bilgi toplamasını içerirken, değer sistemi bu bilgilerin bireysel değerlerle uyumlu olmasını sağlar. Karar sistemi ise önceliklerin belirlenmesini ve kararın sonuçlandırılmasını içerir (Gelatt ve Gelatt, 2003). Ayrıca Gelatt, "olumlu katkılar" kullanılarak sürecin iyileştirilebileceğini ve kararların esnek tutulmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu yaklaşımla, kararlar finansal koşullar altında değerlendirilirken, getirilere uyum sağlamak kazanç sağlamaktadır. (Akt; Yavuz Eroğlu, 2018) Bu anlayışla, sürekli güncellenen bilgiler ve esnek stratejiler benimseyerek, değişen koşullara uyum sağlayan kararlar alabilir ve böylece optimal sonuçlara ulaşmak mümkün hale gelebilir. Bu dinamik süreç hem bireysel hem de örgütsel düzeyde başarıyı artırabilir.

Fayda Kuramı

Fayda Kuramı, bireyin karar alma sürecinde maksimum faydayı elde edebileceği seçeneği tercih etmesi gerektiğini savunur. Baron (1994) ve Plous (1993), bu kuramın normatif bir özellik taşıyabileceğini ve ideal bireyin, seçeneklerin avantajlarını ve dezavantajlarını değerlendirerek uygun olanı daraltabileceğini belirtmişlerdir. Bu yaklaşım, kişinin sahip olduğu bilgileri doğru bir şekilde analiz ederek en yüksek faydayı sağlayacak seçeneği belirlemesine dayanabilir. Ayrıca, bu kuram bireyin gelecekteki olası sonuçları ve riskleri göz önünde bulundurarak en rasyonel seçimi yapabilmesine olanak tanıyabilir. Bireylerin bu süreçte bilgiye dayalı ve bilinçli kararlar alabilmeleri, fayda maksimizasyonunu artırabilir (Akt.; Taşgit, 2012). Bu teori, bireylerin rasyonel davranışlarını temel alarak karar süreçlerini optimize edebilmelerini

ve belirsizlikleri minimize ederek daha başarılı sonuçlar elde etmelerini sağlayabilir. Ayrıca, bireylerin karar verme süreçlerinde sistematik bir yaklaşım benimsemeleri, hedeflerine ulaşmada kritik bir avantaj sunabilir.

Çatışma Kuramı

Delorenzo'ya (2000) göre, karar verme süreçleri beş temel kategoride incelenir: bunlar çatışmasız ayrılma, çatışmasız değişim, savunmadan kaçınma, aşırı uyarılmışlık ve ihtiyatlı-seçicilik olarak önümüze çıkmaktadır (Akt; Deveci, 2011). Çatışmasız ayrılmanın, bireylerin mevcut durumu tehdit olarak görmediklerinde karara bağlı kalmalarını ifade ettiği, çatışmasız değişimin ise bireysel değişim riskinin düşük algılandığı durumlarda alternatifleri incelemeyen kararı kabul etmelerini ifade ettiği savunulmaktadır. Bunun yanında, savunmadan kaçınmanın zor kararlardan ve sorumluluk taşımaktan kaçınmayı içerdiği bilinmektedir. Ayrıca, aşırı uyarılmışlığın zaman baskısıyla acele kararlar alınmasına neden olabileceği, ihtiyatlı-seçiciliğin ise detaylı incelemelerle en iyi seçenekleri belirlemeyi amaçladığı ifade edilmektedir. (Akt; Aygün, 2018). Bu kategoriler, bireylerin karar verme süreçlerinde karşılaştıkları farklı durumlara uyum sağlamalarını ve karar alma mekanizmalarının verimliliğini artırmalarını sağlayarak, daha etkili ve rasyonel sonuçlar elde etmelerine olanak tanıyabilir. Ayrıca, bu yaklaşımların, bireylerin hem mevcut durumlarını değerlendirmelerinde hem de gelecekteki olasılıkları göz önünde bulundurarak daha stratejik kararlar almalarında önemli bir rol oynadığını savunulabiliriz.

Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı

Krumboltz ve Ark. (1980), kariyer kararlarına yönelik bir model geliştirdiği ve bu modelin, klasik karar verme teorisine dayandığı ileri sürülmektedir. Modelde, kariyer kararlarını etkileyen dört temel faktör bulunmaktadır: genetik yetenekler, çevresel koşullar, öğrenme deneyimleri ve göreve yaklaşım becerileri olarak önümüze çıkmaktadır. Bireyin varoluşundan beri sahip olduğu doğal eğilimler olan genetik yetenekler, doğumundan itibaren karşılaşacağı seçenekleri sınırlarken, çevresel koşullar da bireylerin kontrolü dışında olup kariyer kararlarını etkileyen önemli unsurlar arasında yer alır; örneğin iş bulma koşulları, teknolojik gelişmeler ve ailenin maddi durumu gibi faktörler bu süreci şekillendirir. Ayrıca, bireylerin öğrenme deneyimleri, çevreleriyle etkileşimleri ve gözlemsel öğrenmeleri yoluyla gelişirken, bu süreçte kazandıkları beceriler, kariyer kararları sürecindeki tutum ve stratejilerini belirler; bu beceriler, aynı

zamanda bireylerin görevle ilgili tutumlarını ve stratejilerini etkileyen önemli bir faktörler olarak görülür (Akt; Deli, 2019). Bu faktörlerin her birinin dikkatle değerlendirilmesi, bireylerin kariyer kararlarını daha bilinçli ve sağlıklı bir şekilde alabilmelerine olanak tanıyabilir; bu sayede kariyer hedeflerine ulaşmaları ve profesyonel yaşamlarında istikrarlı bir ilerleme kaydetmeleri mümkün hale gelebilir.

2.4. SPORDA KARAR VERME

Sporda alınan kararlar, yalnızca başarıya ulaşmayı değil, aynı zamanda etik, doğru ve etkili olmayı hedeflemelidir. Bu kararlar, sporcu, antrenör, hakem ve sporun tüm paydaşlarına olumlu değerler kazandırarak sürecin her aşamasına katkı sağlamalıdır. Karar verirken, amaca ve hedefe ulaşacak doğru kararların alınması önemlidir. Bu nedenle, antrenörlerin, yöneticilerin ve sporcuların, neyi amaçladıklarının ve neyi hedeflediklerinin tam farkında olmaları, başarıları açısından kritik bir öneme sahip olabilir. Bu farkındalık, sporun her aşamasına olumlu katkılar sağlar ve daha sağlıklı, dengeli bir süreç yaratır (Beşik, 2023). Bu bilinçle hareket eden spor paydaşları, etik değerlere sadık kalarak, karar alma süreçlerinde daha sorumlu ve adil davranabilirler. Böylece, sporun bütünlüğü korunur, rekabetin kalitesi artar ve tüm katılımcılar için daha olumlu ve tatmin edici bir deneyim sunulur. Aynı zamanda, sporun toplumsal etkisi de güçlenir ve sporcular, antrenörler ve yöneticiler, daha sürdürülebilir ve başarılı sonuçlar elde edebilirler.

Sporda karar verme, dinamik ve doğal bir süreçtir; sporcu, ani ve beklenmedik durumlarla karşılaştığında hızlı ve etkili kararlar almak zorunda kalabilir. Örneğin, futbolda oyuncunun sahadaki görevleri net olsa da birçok seçenek bulunmaktadır ve bu seçenekler, oyuncuya yaratıcılığını sergileme fırsatı sunar. Ancak, bu durum genellikle oyun esnasında anlık olarak gelişir ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, sporcu sadece fiziksel yeteneklerini değil, aynı zamanda bilgi üretme ve problem çözme becerilerini de kullanmak zorunda kalır (Kutluca, 2023). Bu nedenle, sporcuların karar alma becerilerini geliştirmek için sistematik antrenman ve oyun içi simülasyonlar önemlidir; bu hem antrenman sürecinde hem de gerçek oyun koşullarında daha hızlı ve doğru kararlar almalarını sağlayabilir.

İmrek (2003), sporda verilen kararların tüm takım üyeleri tarafından birlikte takip edilmesinin grubun iletişimini güçlendirdiğini ve üyelerin birbirlerini daha iyi tanımalarını sağladığını belirtir. Bu süreç, bireylerin kişisel gelişimlerini desteklerken,

birbirlerine verdikleri önemi artırır ve takım dinamiklerini olumlu yönde etkiler. Takım içindeki koordinasyon ve etkileşim, sporcuların ortak hedeflere daha uyumlu ve motive bir şekilde ilerlemelerini sağlarken, genel performansı artırarak başarıyı destekleyen bir ortam da yaratabilir.

Antrenörler, yöneticiler, sporcular, hakemler ve diğer spor profesyonelleri, karar verme süreçlerinde etik, doğru ve etkili olmayı gözetmelidir. Bu bireylerin karar alma becerilerini geliştirmek için sistematik antrenman ve oyun içi simülasyonlar büyük önem taşıyabilir. Antrenörler ve spor yöneticileri, stratejik kararlarla takımın genel performansını şekillendirirken; hakemler, adil ve hızlı kararlar alarak oyunun bütünlüğünü koruyabilirler. Böylece, takım içi koordinasyon ve sağlıklı iletişim, sporun her aşamasında daha etkili ve dengeli bir süreç sağlayabilir.

2.4.1. Hakemlikte Karar Verme

Hakem, karşılaşmaları kurallara uygun ve tarafsız şekilde yönetmekle yükümlüdür ve bu görevin bilgi, beceri, kondisyon, tecrübe ve yeterliliği gerektirdiği bilinmektedir. Psikolojik etkenleri kontrol altına alabilen bir hakem, müsabakalarda doğru karar verme becerisine sahip olmalıdır (Dönmez ve Özgül, 2020). Bu niteliklerin bir araya gelmesi, hakemin performansını optimize ederken, maçlarında daha adil bir şekilde yönetilmesini sağlayabilir.

Hakemler, karar anında saniyeler içinde olayları değerlendirip, kural ihlallerini doğru tespit etmekle yükümlüdür. Verilen bu kararlar, geri dönüşsüz olduğu için oyunun seyrini ve sonucunu doğrudan etkileme gücüne sahiptir (Aksu, 2017). Bu nedenle, hakemlerin karar verme sürecinde yalnızca hız ve doğruluk değil, aynı zamanda tarafsızlık, baskı altında soğukkanlılıklarını koruyabilme yetisi ve psikolojik dayanıklılık da büyük bir önem taşır; çünkü verdikleri kararlar oyunun gidişatını ve sonuçlarını doğrudan etkileyebilir.

Pepe ve ark. (1992), hakemlerin müsabaka sırasında kuralların doğru uygulanmasını sağlamak ve tarafsız yönetimi sürdürmekle görevli olduğunu belirtmektedir. Hakemlerin sağlıklı kararlar alması ve müsabakanın seyrini belirlemesi, sporcular ve seyircilerle birlikte spor olgusunu şekillendiren temel unsurlardan biri olarak görülmektedir (Akt; Atılgan ve Tükel, 2019). Bu bağlamda, hakemlerin tarafsızlığı ve doğru karar verme becerileri, sporun adil ve düzenli bir şekilde

yürütülmesinde kritik bir rol oynarken, sporcuların performanslarının hakkaniyetli bir zeminde değerlendirilmesini de mümkün kılabilir.

Hakem, müsabakanın kritik anlarına hazırlıklı olmalı, gerekli bilgileri süzerek ve doğru kararları verecek yetenek ve motivasyonu sağlayarak oyunu yönetmelidir. Bu süreç, oyunun kalitesini artırma, oyuncuların yeteneklerini geliştirme ve oyunun gerektirdiği özelliklerin doğru bir şekilde gözlemlenip analiz edilmesiyle yakından ilişkilidir (TVF Hakemlik Rehberi ve Talimatları 2016). Bununla birlikte hakemin doğru karar verebilme yeteneği, oyunun adil ve düzenli bir şekilde devam etmesine olanak tanıyabilir.

Hakemlerin karşılaşmalar sırasında hızlı ve doğru kararlar verebilmeleri için düzenli eğitim almaları ve psikolojik dayanıklılıklarını artıracak yöntemler geliştirmeleri önemlidir. Ayrıca, karar verme süreçlerinde duygusal zekâ ve tarafsızlık gibi niteliklerini güçlendirecek destekleyici programlar oluşturulabilir. Bu yaklaşımla, sporun adil bir ortamda sürdürülmesi sağlanabilir ve sporcuların performansları hakkaniyetli bir şekilde değerlendirilebilir. Spor organizasyonları, hakemlerin sürekli gelişimini destekleyerek sporun kalitesini artırmaya yönelik stratejilerde geliştirmelidir.

2.4.2. Antrenörlükte Karar Verme

Antrenörlük mesleğinde, teknik bilgi ve becerilerden kriz yönetimi ve ikili ilişkilerdeki yaklaşıma kadar pek çok faktör önemli olsa da başarılı bir antrenörün anlık ve stratejik kararları doğru alarak takımın performansını en üst düzeye çıkarma yeteneği kritik bir rol oynar; antrenörlerin karar alma becerileri, hem oyun esnasında hızlı ve doğru kararlar verebilmelerini hem de uzun vadeli stratejik planlamalar yapmalarını gerektirir (Kocaman ve Aydos, 2019). Bu yeteneklerin geliştirilmesi, antrenörlerin oyun sırasında doğru analizler yapmalarını ve beklenmedik durumlarla başa çıkmalarını kolaylaştırarak, takımın genel başarısını artırırken, sporcuların performansını da optimize edebilir.

Antrenörlerin karar verme süreçlerinin isabetli ve hedefe uygun olabilmesi için, bilimsel gelişmeleri takip eden, kendini sürekli yenileyebilen ve bu bilgileri uygulamaya geçirebilen bireyler olmaları gerektiği düşünülmektedir. Bu süreç, duygularımızın ve düşüncelerimizin yanı sıra, kişisel ve çevresel faktörlerin de etkisiyle şekillenebilir ve bu unsurlar karar alma sürecimizi önemli ölçüde yönlendirecektir (Şahin, 2024). Dolayısıyla, antrenörlerin duygusal zekâlarını, analitik becerilerini ve çevresel

farkındalıklarını geliştirerek karar verme süreçlerini daha verimli hale getirmeleri önemli varsayılmaktadır. Bu kombinasyon, takımın genel performansını artırırken ve bireysel sporcuların başarılarını da olumlu yönde etkileyebilir.

Horn (2008), antrenörlerin karmaşık durumlarla karşılaştıklarında, hızlı ve isabetli kararlar alarak hem bireysel sporcuların hem de takımın performansını en üst düzeye çıkarma yeteneğinin, takımın başarısını ve genel performansını doğrudan etkileyen temel faktörlerden biri olduğunu vurgular (Akt; Tükel, 2021). Bu yeteneklerin gelişmesi, antrenörlerin oyun sırasında doğru analizler yapmalarını ve beklenmedik durumlarla daha etkin şekilde başa çıkmalarını sağlayacaktır. Böylece hem takım içindeki uyum güçlenebilir hem de sporcuların bireysel performansı en yüksek düzeye çıkabilir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında, antrenörlerin bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, duygusal zekâlarını ve analitik becerilerini geliştirerek, karar verme süreçlerini daha verimli hale getirmeleri gerektiği sonucuna varılabilir. Bu şekilde, takımın genel performansı artabilir ve sporcuların bireysel başarıları da olumlu yönde etkilenebilir.

2.4.3. Spor Yönetiminde Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü

Spor yöneticisi, spor camiasında belirlenen amaçları gerçekleştirmek adına, spor kurumlarındaki personeli organize eden, emirler veren, ekip çalışmalarını uyum içinde yönlendirip düzenleyen, tüm sorumluluğu üstlenen ve faaliyetleri denetleyen kişi olarak bilinir (Vural, 2016). Aynı zamanda spor yöneticisine, kurum içindeki tüm operasyonel süreçleri planlayan ve yöneten, stratejik kararlar alan, kaynakları etkin şekilde kullanan ve spor organizasyonlarının başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlayan kişide diyebiliriz. Bu rollerin, spor kurumlarının etkin yönetimi ve belirlenen hedeflere ulaşılması açısından kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Spor yönetiminde karar verme rolü, bu kapsamda spor kurumlarının genel yönünü belirlemek, sürdürülebilirlik stratejilerini geliştirmek ve organizasyonun etkinliğini sağlamak için büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Spor yöneticileri, bu süreçte uzun vadeli stratejik planlamalar yaparak, kurumun misyon ve vizyonuna uygun hedefler ile belirleyebilir. Ayrıca, spor faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesi ve kaynakların etkin kullanılması için gerekli politikaları oluşturulup ve uygulanabilir. Bu yüzden, spor organizasyonlarının başarısı ve devamlılığının, yöneticilerin alacağı doğru ve etkili kararlara bağlı olduğu savunulmaktadır.

Sporcular, müsabaka sırasında karşılaştıkları zorluklar, problemler veya kendilerine avantaj sağlayacak fırsatlar söz konusu olduğunda, bu anlarda hızlı ve doğru kararlar vererek etkinliklerin sonucunu belirleyici bir şekilde etkileyebilme yeteneğine sahip olmalıdırlar, çünkü bu kararlar hem bireysel performanslarını hem de takımın genel başarısını doğrudan etkilemektedir (Kara, 2020). Bu nedenle, sporcuların karar verme yeteneklerini sürekli olarak geliştirmeleri ve stratejik düşünme becerilerini artırmalarının büyük önem taşıdığını söyleyebiliriz. Etkili bir karar verme süreci, antrenmanlar ve maç deneyimleriyle pekiştirilerek sporcuların performansını optimize eder ve onlara rekabetçi bir avantaj sağlayabilir.

Spor yönetiminde sporcuların karar verme rolü, müsabakaların ve antrenmanların verimli bir şekilde ilerlemesini sağlayarak hem bireysel hem de takım düzeyinde en yüksek performansa ulaşmalarını mümkün kılar. Sporcuların karar verme süreçlerinde geliştirdikleri stratejik düşünme becerileri, oyun dinamiklerini anlayarak hızlı ve doğru tepkiler vermelerine yardımcı olabilir. Bu süreç, sporcuların mental dayanıklılıklarını artırırken, aynı zamanda takım içindeki uyumu ve iş birliğini de güçlendirebilir. Bilimsel araştırmalar, sporcuların karar verme yeteneklerini geliştirmelerinin hem performanslarını hem de müsabakalarda başarı oranlarını artırdığına işaret etmektedir. Bu nedenle, spor yönetimi içinde sporcuların karar verme yeteneklerinin sürekli olarak eğitilmesi ve desteklenmesi, uzun vadede spor organizasyonlarının genel başarısını olumlu yönde etkileyebileceği de düşünülebilir.

Antrenörler, doğru kararlar alabilmek için takımlarının güçlü ve zayıf yönlerini, karşılaşılabilecekleri fırsatları ve tehditleri analiz ederek bu unsurları titizlikle değerlendirmeli ve gerekli değişiklikleri yapma cesaretini göstermelidirler (Tükel, 2021). Bu süreçte stratejik planlama ve oyun taktikleri geliştirmek, takımın performansını en üst düzeye çıkarmak adına kritik öneme sahip olabilir. Antrenörlerin, oyuncularla etkili iletişim kurarak motivasyonlarını artırmaları ve takım ruhunu güçlendirmelerinin de başarı için hayati önem taşıdığını söyleyebiliriz.

Spor yönetiminde antrenörlerin karar verme rolüne baktığımızda, takımlarının başarısını en üst düzeye çıkarmak için stratejik planlama ve motivasyon sağlama becerilerini kullanarak, takım dinamiklerini ve performanslarını sürekli iyileştirmeyi amaçladıklarını görürüz. Bu kapsamda, antrenörler sadece teknik ve taktik bilgi değil, aynı zamanda oyuncularla etkili iletişim kurma ve psikolojik destek sağlama

becerilerine de ihtiyaç duyduğunu söyleyebiliriz. Bu yetenekler, sporcuların moralini yüksek tutarak, takımın bütünlüğünü ve uyumunu koruyabilir. Sonuç olarak, antrenörlerin spor yönetimindeki karar verme rolünün, doğru zamanda ve doğru şekilde uygulanan çok yönlü yetkinliklerle takımlarının başarısını ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkilediğini savunabiliriz.

Hakemler, spor müsabakalarının resmi kurallar çerçevesinde objektif kararlar olarak sonuçlandırılmasından sorumlu olup, bu görevlerini anlık ve etkili kararlarla yerine getirerek bireylerin veya takımların başarıya ulaşmasında en önemli belirleyicilerden biri olarak kabul edilmektedir (Kırtepe ve Çetinkaya, 2018). Hakemlerin tarafsızlığı ve verdikleri kararların doğruluğu, sporun adil ve rekabetçi bir ortamda sürdürülmesi için kritik bir rol oynar. Ayrıca, hakemlerin baskı altında hızlı ve doğru karar verme yetenekleri, müsabakaların sağlıklı bir şekilde devam etmesini ve sporcuların performanslarının hakkaniyetli bir şekilde değerlendirilmesini sağlayabilir.

Spor yönetiminde hakemlerin karar verme rolü, müsabakaların güvenilir ve adil bir şekilde yönetilmesini sağlayabilir ve sporun bütünlüğünü ve rekabetçi yapısını koruyabilir. Hakemlerin hızlı, doğru ve tarafsız kararlar verebilme becerileri, sporcuların performanslarının objektif bir şekilde değerlendirilmesine ve seyircilerin adil bir maç izleme deneyimi yaşamasına olanak tanıyabilir. Ayrıca, hakemlerin kuralların titizlikle uygulanmasını sağlamaları, sporun etik değerlerini koruyarak uzun vadede güvenilirliğini artırabilir ve sporun genel kalitesini yükseltebilir. Bu rol, spor organizasyonlarının bütünlüğünü ve sürdürülebilirliğini desteklerken, spordaki adalet ve rekabet ruhunu da canlı tutabilir.

2.4.4. Seyircilerde Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü

Seyirciler için spor yöneticileri, antrenörler, sporcular ve hakemlerin verdikleri kararlar, spor müsabakalarının seyrini ve yapısını şekillendiren temel unsurlar olarak öne çıkıyor. Sporun düzenlenmesi, organizasyon süreçlerini planlayarak etkinliğin düzenini ve profesyonel çerçevesini belirler ve bu da seyircilere güvenli ve keyifli bir izleme deneyimi sunar. Antrenörler, antrenman programları ve oyun taktikleriyle takımlarının uyumunu sağlarken, bu stratejik kararlar seyirciler için oyunun temposunu ve rekabet düzeyini artırabilir. Sporcular, bireysel ve takım halinde aldıkları hızlı kararlarla oyun temposunu ve rekabet seviyesini artırarak seyircilere heyecan verici bir performans sunabilirler. Hakemlerin anlık ve doğru karar verme yetenekleri ise

seyircilerin güvenini oluşturan en önemli faktörlerden biri olarak görülür. Tüm spor elemanlarının karar verme süreçleri, seyirciler için oyunu sadece izlenen bir müsabakadan öteye taşıyarak, analiz edilebilir ve yorumlanabilir bir deneyim haline getirir.

Yöneticiler, seyircilerin beklentilerini dikkate alarak, spor elemanlarının karar alma süreçlerindeki performans ve şeffaflığı artırmayı amaçlar; bu durum, yalnızca müsabakaların bölgesel düzeyde artmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda seyir zevkini olumlu yönde etkileyerek sporun adil ve sürdürülebilir bir platformda yer almasına katkıda bulunur (Mert, 2019). Seyircilerin beklentileri, spor yöneticilerinin karar verme süreçlerinde kritik bir rol oynayabilir. Bu nedenle, sporcuların, antrenörlerin ve hakemlerin aldığı kararların şeffaflığı ve doğruluğunun, seyirci memnuniyetini ve sporun genel kalitesini artırdığını söyleyebiliriz. Spor yöneticileri, spor elemanlarının karar verme süreçlerini izleyerek ve yönlendirerek, seyircilerin memnuniyetini sağlamak ve spor organizasyonlarının başarıyla sürdürülmesini temin edebilirler.

Sporcular, seyircilerin gösterdiği destek veya tepkilerden etkilenerek anlık performanslarını ve karar verme süreçlerini şekillendirme becerisine sahiptir. Oyun sırasında ceza alma korkusu, sporcuların karar verme stillerini belirleyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır, çünkü normal hızda kendine güvenerek karar veren sporcular, ceza riskiyle karşılaştıklarında daha temkinli ve çekingen davranışlar sergilerler (Kara, 2020). Bu durum, seyircilerin sporcular üzerindeki psikolojik etkisinin karar verme süreçlerinde ne denli belirleyici olduğunu göstermektedir; dolayısıyla, seyircilerin destekleyici tutumu sporcuların performansını ve karar verme kabiliyetini olumlu yönde şekillendirebilir.

Antrenörler, seyircilerin beklentileri ve tepkileri karşısında stratejik değişiklikler yapmak zorunda kalabilirler, çünkü seyircilerin antrenörler üzerindeki etkisi maçın gidişatında kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, antrenörlerin verdikleri kararların, dinamik ortamın ve seyirci etkisinin bir sonucu olarak maçın sonucunu büyük ölçüde etkilemesi muhtemeldir (Küçük ve Söyler, 2024). Dolayısıyla, antrenörlerin maç içindeki karar verme süreçlerinde seyirci tepkilerini dikkate alarak esnek ve hızlı stratejiler geliştirmeleri hem takımın başarısını hem de seyircilerin memnuniyetini artırabilir.

Hakemler, seyircilerin onlar üzerlerindeki baskısı nedeniyle maç sırasında yanlış karar verebilirler. Seyirci tepkileri, hakemlerin karar verme süreçlerine dâhil olur. Bu durum, hakemlerin verdiği doğru veya yanlış kararların maçın gidişatını doğrudan etkilemesi gerçeğini gözler önüne serer (Kırtepe ve Çetinkaya, 2018). Bu bağlamda, seyircilerin destekleyici veya baskıcı tutumları, hakemlerin kararlarının doğruluğunu ve güvenilirliğini etkileyebilir. Bu durum bazı zamanlar maçların adil ve tarafsız bir şekilde yönetilmesinde kritik bir rol oynarken diğer taraftan taraflı bir şekilde yönetilmesinde neden olabilir.

2.4.5. Toplumda Spor Elemanlarının Karar Verme Rolü

Toplumda spor yöneticileri, antrenörler, sporcular ve hakemler, sporun sadece bir etkinlik olmanın ötesine geçerek toplumsal dinamikler üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Spor yöneticileri, organizasyonları oluşturup hedefler belirleyerek, spora yönelik politikaları şekillendirebilir ve evrensel spor kültürünü teşvik ederken, etkinliğin etkili bir şekilde sunulmasını sağlayabilirler. Bu bağlamda, spor yöneticilerinin karar verme rolü, sporun genel yönünü ve sürdürülebilirliğini belirleyerek toplumsal gelişime katkıda bulunabilir. Antrenörler, sporcuların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini destekleyerek, karar verme yetilerini geliştirebilir, takım ruhunu güçlendirebilir ve liderlik özelliklerini öne çıkarabilirler. Antrenörlerin bu karar verme rolü, takımın performansını artırmak ve sporcuların potansiyelini maksimize etmek için kritik bir öneme sahip olabilir. Sporcular, müsabakalardaki performanslarıyla sadece bireysel başarılarına değil, aynı zamanda takım dinamiklerine de etki ederek, piyasa ve genç nesiller için rol model olabilirler. Sporcuların karar verme süreçleri hem bireysel hem de takım performansını etkileyerek toplumsal spor kültürünü şekillendirebilir. Hakemler, adil ve düzenli bir müsabaka ortamı sağlamak için verdikleri kararlarla, sporun etik değerlerini koruyarak toplumsal güveni tesis edebilirler. Böylelikle hakemlerin verdiği kararlar, sporun adil ve rekabetçi bir ortamda sürdürülmesini sağlayarak toplumun spor algısını ve güvenini pekiştirebilir.

2.5. KARAR VERME İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Karar verme süreçleri üzerine yapılan araştırmalar, spor elemanlarının nasıl daha etkili ve bilinçli kararlar alabileceğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gerçekleştirilen bu araştırmalar, çeşitli kültürel ve sosyal

dinamiklerin spor elemanlarının karar verme süreçlerini nasıl etkilediğine dair önemli bulgular sunabilir. Özellikle, farklı karar verme modelleri ve stratejileri, antrenörler, sporcular, hakemler ve spor yöneticilerinin performansını artırmada kritik rol oynayabilir.

2.5.1. Karar Verme ile İlgili Ulusal Araştırmalar

Kelecek ve Ark. (2013) tarafından yapılan araştırma, Ankara'daki spor kulüplerinde lisanslı olarak spor yapan 250 sporcu (55 kadın, 195 erkek) kapsayarak, sporcuların karar verme stillerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, cinsiyet ve spor deneyimi açısından karar verme stillerinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Araştırma sonuçları, sporcuların karar verme oranlarında çeşitli durumlarda etkili olabileceğini düşünmekte ve karar verme özelliklerini geliştirme için eğitim programlarının yapılması gerektiğini vurgulanmaktadır.

Işım ve Ark. (2015), profesyonel ligde yer alan futbolcuların güdusel iklim algılarını, karar verme merkezinde ve sporda ahlaktan uzaklaşma seviyelerini incelemiştir. Çalışmada, yaş ortalaması ve spor tipi belirli olmayan, 228 katılımcı mevcuttur. Elde edilen bulgular, futbolcuların karar verme süreçlerinde dikkatli bir yaklaşımı tercih ettiklerini, cezalı futbolcuların ise daha kaçınan davrandıklarını göstermiştir. Ayrıca, performans ikliminin daha baskın olduğu ortamlarda sporda ahlaktan uzaklaşmanın arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, spor sistem bileşenleri ile güdusel iklimin sporcuların karar alma süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceğini düşündürmekte olup, sporcuların gelişimlerini desteklemek ve pozitif bir güdusel iklim oluşturmak için eğitim programlarının tasarlanmasını önermektedir.

Kılınç, S. (2024), bu çalışmanın amacı, Türkiye'de görev yapan vücut geliştirme ve fitness hakemlerinin müsabaka esnasındaki durumluk kaygı düzeylerinin karar verme becerileri üzerine olan etkisini incelemektir. Araştırmaya, Türkiye Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu'na kayıtlı 98 hakem (74 erkek, 24 kadın) katılmıştır. Bulgular, hakemlerin durumluk kaygı düzeyleri ile karar verme düzeyleri arasında kaygı düzeyleri arttıkça öz saygıda azalma; kaçınan ve panik karar verme eğiliminde artış olduğunu göstermiştir. Cinsiyet değişkeni dikkate alındığında, erkek hakemlerin daha dikkatli karar verme eğiliminde oldukları bulunmuştur. Hakemlerin kaygı yönetimi becerilerinin geliştirilmesi, karar verme süreçlerini daha etkili kılabilir. Öneriler arasında hakem

gelişim seminerlerinde psikososyal destek eğitimlerinin verilmesi ve özel turnuvaların artırılması yer almaktadır.

Kıloğlu (2017), TOHM sporcularının karar verme stilleri üzerine yapılan bu çalışmada, sporcuların kendine güvenli karar verme alışkanlıklarına dikkat çekilmiştir. Çalışmada "Melbourne Karar Verme Ölçeği" kullanılarak karar verme süreci özsaygı düzeyleri ölçülmüş, sonuçlarda kadın sporcuların özsaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, kadın sporcuların kendi potansiyellerine olan güvenlerinin yüksek olduğunu ve karar verme süreçlerinde bu özgüvenin önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir. Ayrıca, dikkatli karar verme stiline tercih edilmesi, bu sporcuların aceleci ya da belirsiz kararlar almak yerine bilinçli ve planlı bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir. Bu durum, TOHM sporcularının, olimpik başarı odaklı eğitimlerinin bir sonucu olarak, karar verirken temkinli ve stratejik bir bakış açısını benimsediklerine işaret etmektedir.

Ege ve Utlü (2024), bu çalışmanın amacı, futbol altyapı organizasyonlarında yaşanan yönetim sorunlarını belirlemek ve önceliklendirmektir. Çalışma, İstanbul'daki 7 futbol kulübünden koordinatörlerle yapılan görüşmeler, SWARA yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, en öncelikli sorun "Tesis ve Materyal Eksikliği" olarak belirlenmiştir. Bunu "Kulübün Yönetsel Sorunları" ve "Ekonomik Sorunlar" takip etmektedir. Bulgular, tesislerin yetersizliğinin futbol altyapı organizasyonlarının gelişimini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Öneriler arasında, tesis yatırımlarının artırılması, yönetsel sorunların liyakatli yöneticilerle çözülmesi ve ekonomik sorunların gelir artırıcı projelerle aşılması yer almaktadır.

Atılgan, D. (2018), bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörlerin özgüven seviyeleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Kahramanmaraş ilinde görev yapan 160 beden eğitimi öğretmeni ve antrenörden oluşmaktadır. Sonuçlar, öğretmen ve antrenörlerin yüksek özgüvene ve dikkatli karar verme stillerine sahip olduklarını, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin ise düşük olduğunu göstermiştir. Erkek katılımcıların dış özgüven seviyelerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, sporla ilgilenen bireylerin karar verme süreçlerine dair değerlendirmeler sunmaktadır. Eğitim programlarının tasarımında, öğretmen ve antrenörlerin özgüvenlerini artırmak ve

karar verme yeteneklerini geliştirmeye yönelik çalışmaların yer alması tavsiye edilmektedir.

Nacar ve Ark. (2024), bu araştırmada, sporcu öğrencilerin görüşleri temel alınarak taekwondo antrenörlerinin beklenen liderlik tarzları tespit edilmiştir. Çalışmaya, 2017 yılında Elazığ'daki spor salonlarında taekwondo sporuna katılan 86 sporcu dâhil edilmiştir. Veriler, Kişisel Bilgi Formu ve Spor İçin Liderlik Ölçeği ile toplanmış ve SPSS programı ile analizi yapılmıştır. Sonuçlar, yaş değişkenine bağlı olarak antrenörlerin eğitici, demokratik, otokratik, sosyal destek ve pozitif geri bildirim boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Ancak, cinsiyet ve çalışma yılı değişkenlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Antrenörlerin, teknik ve yöntemlerin uygulanmasında kritik noktaları vurgulamaları, sağlıklı iletişim ortamları oluşturmaları ve sporculara uygun görev ve sorumluluklar atamaları önerilmektedir.

Kırgil (2015), bu çalışma, beden eğitimi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerini karşılaştırarak farklı branşlardan öğretmenlerin karar verme süreçlerindeki farklılıkları incelemiştir. 311 öğretmenin katıldığı araştırmada “Melbourne Karar Verme Ölçeği” ve “Rathus Atılganlık Envanteri” kullanılmış, sonuçlarda meslek seçim nedenleri ve maddi zorlukların öğretmenlerin karar verme stillerinde önemli rol oynadığı bulunmuştur. Ancak branş farklılıklarına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu, öğretmenlerin kişisel ve ekonomik koşullarının, karar alma süreçlerini etkileyebileceğini, ancak branş farkının bu konuda belirleyici olmadığını göstermektedir. Maddi zorluk çeken öğretmenlerin karar verirken daha dikkatli veya çekingen bir tavır sergileme ihtimali, ekonomik koşulların bireylerin karar verme süreçlerindeki kritik etkisine işaret eder.

Tükel, Y. (2021), bu araştırma, antrenörlerin karar verme süreçlerinde öz-saygı ve karar verme stillerinin cinsiyet, eğitim düzeyi, kıdem ve branş değişkenlerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma, Konya'da görev yapan 163 antrenör ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, antrenörlerin yüksek öz-saygı ve dikkatli karar verme stillerine sahip olduğunu, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin ise düşük olduğunu ortaya koymuştur. Kadın antrenörlerin panik karar verme stillerinin erkek antrenörlerden anlamlı biçimde yüksek olduğu; lisansüstü mezunların ise kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kıdem

süresi 5 yıl ve daha az olan antrenörlerin öz-saygı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aktaş (2014), bu çalışmada, karar verme süreçlerinde belirgin bir farklılık gözlenmemiştir. 336 yönetici ile gerçekleştirilen çalışmada “Melbourne Karar Verme Ölçeği” ile yöneticilerin karar verme stilleri ölçülmüştür. Özellikle erteleyici karar verme eğiliminin düşük olması, yöneticilerin görevleri gereği hızlı ve etkili karar vermek zorunda olduklarını düşündürmektedir. Bu bulgu, kamu kurumlarında görev alan yöneticilerin, karar süreçlerinde hızlı ve kararlı olma eğiliminde olduğunu, işlevsel bir yönetim yapısının bunu teşvik ettiğini yansıtır.

Akpınar ve Ark. (2015), bu çalışmada, üniversite öğrencisi hokey sporcularının karar verme seviyelerini belirlemek ve demografik özellikler açısından farklılıkları incelemek amacıyla yapmıştır. 2014-2015 eğitim yılında Türkiye üniversiteler arası Hokey Şampiyonası'na katılan 133 sporcu araştırmaya dâhil edilmiştir. Veriler, Melbourne Karar Verme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Kelecek ve arkadaşları (2013) ve Eraslan (2015) tarafından yapılan benzer çalışmalarla paralel bulgular elde edilmiştir. Bu durum, hokey sporcularının karar verme süreçlerinde demografik faktörlerin ve spor deneyiminin önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir. Sonuç olarak, bireylerin karar verme durumunda karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmeleri için özgüvenlerinin ve dikkatli karar verme stillerinin geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Deryahanoğlu (2014), bu çalışmada, hakemlerin cinsiyet ve medeni duruma göre anlamlı farklılıklar sergilediğini bulmuştur. 150 hakemin katıldığı bu araştırma, “Melbourne Karar Verme Ölçeği” ve “Atılganlık Envanteri” kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, hakemlerin atılganlık düzeylerinin meslekleri gereği yüksek olduğunu göstermektedir. Cinsiyet ve medeni duruma göre farklılıkların ortaya çıkması ise, karar verme sürecinde toplumsal ve kültürel etkenlerin de etkili olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, özellikle hakemlerin karşılaşmalardaki karar alma süreçlerinde kendilerine duydukları güvenin ve atılganlık seviyelerinin yüksek olmasının önemini vurgulamaktadır.

Egesoy ve Ark. (1999), bu çalışmanın amacı, elit ve amatör futbolcuların karar verme performansları arasındaki farkları saptamaktır. Araştırmaya yaşları 19-29 arasında olan 20 profesyonel ve 20 amatör erkek futbolcu katılmıştır. Bulgular, karar hızı açısından iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığını, ancak eforlu testlerde her

iki grubun karar hızlarında iyileşme görüldüğünü göstermiştir. Profesyonel sporcuların doğru cevap sayıları eforlu testte azalırken, amatör sporcuların arasında fark bulunmamıştır. Sporcuların oyun zekâsı ve becerisi karar doğruluğunu etkilemektedir. Sporcuların karar verme performanslarının oyun sahasında analiz edilmesi önerilmektedir.

Dinçer (2013), bu çalışma, yöneticilerin eğitim seviyelerinin karar verme süreçlerinde belirgin bir fark yarattığını göstermektedir. Araştırmaya 215 spor yöneticisi katılmış ve sonuçlar, eğitim seviyesi arttıkça yöneticilerin karar verme özsayılarının da arttığını ortaya koymuştur. Bu durum, eğitim seviyesinin bireylerin karar verirken kendilerine güvenme oranını artırdığını ve aynı zamanda bu yöneticilerin problem çözme becerilerini de olumlu etkilediğini düşündürmektedir. Yöneticilerin eğitim seviyelerindeki artışla, belirsiz veya riskli durumlarda bile daha cesur karar alma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Bengi, K. (2023), bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin karar verme stillerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde öğrenim gören 555 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, cinsiyet, fakülte ve kişisel gelişim değişkenleri arasında önemli etkileşimler olduğunu ortaya koymuştur. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin öz saygı seviyeleri Eğitim Fakültesi öğrencilerinden daha yüksek, kaçınan karar verme seviyeleri ise daha düşük bulunmuştur. Kişisel gelişim eğitimi alan öğrencilerin öz saygı düzeyleri, almanlara göre düşük bulunmuştur. Öneriler arasında karar vermenin farklı örneklem gruplarında incelenmesi ve uzun süreli etkilerinin araştırılması yer almaktadır.

Vural (2013), bu çalışmada, 170 yöneticinin katılımıyla spor yöneticilerinin karar verme özsayı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, yönetim kademelerindeki bireylerin kendilerine olan güvenlerinin yüksek olduğunu ve bu güvenin karar alma süreçlerine olumlu yansıdığını göstermektedir. Merkezi ve taşra teşkilatında görev yapan spor yöneticilerinin karar verme sürecinde özsayılarını yüksek düzeyde korumaları, farklı çalışma ortamlarına göre değişmeyen bir yönetsel güvenin işareti olarak yorumlanabilir.

Yerebatan, Z. (2019), bu çalışmada, farklı klasmanlardaki basketbol hakemlerinin karar verme stilleri ve özgüven düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığını araştırmaktadır. Sonuçlar, hakemlerin karar verme süreçleri ve özgüven

düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarına dayanarak, basketbol hakem eğitimi için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Kural (2013), bu çalışmada, 130 dağcının yaş ve medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Dağcılığın doğası gereği stresli ve riskli bir spor olması, bireylerin karar verirken özsaygılarını yüksek tutmalarını gerektirmektedir. Yaş ve medeni durum gibi demografik değişkenlerin de bu süreçte etkili olması, stresli durumlarla başa çıkmada kişisel ve çevresel faktörlerin önemli olduğunu düşündürmektedir. Bu çalışmadan, bireylerin yaş ilerledikçe stresle başa çıkma ve karar alma becerilerinde olgunlaşma eğiliminde olabileceği sonucu çıkarılabilir.

Kara, M. (2020), bu çalışmada, karate sporcularının karar verme stilleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Araştırma, 99 kadın ve 122 erkek toplam 221 sporcu ile gerçekleştirilmiştir. Bulgular, karar verme stilleri ve bilişsel esneklik puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini, ancak milli olma durumuna göre anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Milli sporcuların bilişsel esneklik düzeyleri milli olmayanlardan yüksek bulunmuş, panik karar verme düzeyleri ise daha düşük tespit edilmiştir. Sporcuların yaş ve spor yılı ile karar verme stilleri ve bilişsel esneklik düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bilişsel esneklik ile karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme arasında pozitif, kaçınan ve panik karar verme arasında ise negatif ilişkiler tespit edilmiştir.

Akbulut (2012), bu çalışma, sporcuların yaş, eğitim düzeyi ve pozisyonlarının karar verme süreçlerinde belirleyici olmadığını ortaya koymuştur. 284 futbolcunun yer aldığı araştırmada, futbolcuların çoğunun benzer karar verme özelliklerine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Profesyonel sporcuların genellikle hızlı karar almayı gerektiren bir ortamda olmalarına rağmen, karar verme becerilerinde yaş ya da pozisyonun belirgin bir fark yaratmaması, sporcularda karar verme süreçlerinin bireysel özelliklerden ziyade mesleki deneyim ve stratejiye dayandığını düşündürmektedir.

Demir, H. (2024), bu çalışmada, güreş antrenörlerinin liderlik anlayışları ile karar verme özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya, Sivas ve Konya'da yapılan grekoromen güreş Türkiye şampiyonalarına katılan 126 gönüllü güreş antrenörü katılmıştır. Bulgular, antrenörlerin liderlik anlayışlarında dışsal karar verme odaklı olduklarını göstermiştir. Karar verme süreçlerinin daha etkili ve sağlıklı olabilmesi için, antrenörlerin hem içsel hem de dışsal karar mekanizmalarını dengeli bir şekilde

kullanmaları ve sporcuların gelişimsel özelliklerini ve fikirlerini dikkate alarak kararlar almaları önerilmektedir.

Çetin (2009), bu çalışmada, toplam 980 öğrencinin demografik özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen bulgular, öğrencilerin demografik özelliklerine göre karar verme stillerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bu, spor eğitimi alan bireylerin karar verme süreçlerinde farklı sosyal ve çevresel faktörlerin etkili olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, stresle başa çıkma ve sosyal beceriler ile karar verme arasında güçlü bir ilişki olduğu göz önünde bulundurularak, bu özelliklerin öğrencilerin karar alma süreçlerini geliştirebileceği sonucu çıkarılabilir.

Güneş, E. (2024), Spor Yöneticilerinin Öz Yeterlilik Düzeyleri ve Karar Verme Davranışları. Bu araştırma, spor yöneticilerinin öz yeterlilik düzeylerini ve karar verme süreçlerini incelemektedir. Spor yöneticilerinin öz yeterlilik düzeyleri, onların liderlik ve yönetim becerilerini doğrudan etkiler. Bulgular, yüksek öz yeterlilik düzeyine sahip yöneticilerin daha etkili ve kararlı kararlar aldığını göstermiştir. Ancak, bu düzey risk alma eğilimlerini de etkileyebilmektedir. Eğitim programları, liderlik seminerleri ve mentorluk programları gibi uygulamalar, spor yöneticilerinin öz yeterlilik inançlarını artırarak daha stratejik ve bilinçli kararlar almalarını sağlayabilir. Spor yöneticilerinin karar alma süreçlerinde etik ve sosyal sorumluluk faktörlerine dikkat etmeleri, organizasyonların başarısına katkıda bulunmaktadır.

Altintas ve Duman (2024), bu çalışmanın amacı, görüntülü değerlendirme sisteminin voleybol hakemlerinin karar verme süreçlerine etkisini incelemektir. Araştırma, Türkiye Voleybol Federasyonu'nun üst liglerinde görev yapan 21 hakem ile gerçekleştirilmiştir. Bulgular, görüntülü değerlendirme sisteminin voleybol müsabakalarının objektif olarak yönetilmesine olanak sağladığını göstermiştir. Hakemlerin %90'ı bu sistemin olumlu etkilerini belirtmiştir. Ancak, sistemin bazı maçlarda bulunmaması veya aksaklıklar yaşanması, hakemlerin kararlarını olumsuz etkilememiştir. Hakemler, görüntü çözünürlüğünün artırılması gibi iyileştirmeler yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu durum, teknolojik destekli sistemlerin hakemlerin karar verme süreçlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

2.5.2. Karar Verme ile İlgili Uluslararası Araştırmalar

Raab ve Johnson (2007): Bu çalışmada, sporcularda uzmanlık seviyesinin karar alma sürecindeki etkisi analiz edilmiştir. Raab ve Johnson, uzman sporcuların hızlı ve

doğru kararlar alabildiğini, bunun da deneyimle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada özellikle, uzmanların senaryo temelli durumlarda alternatifleri hızlıca değerlendirebildiği ve kararlarında daha isabetli olduğu vurgulanmaktadır. Bu araştırma, karar alma süreçlerinin gelişiminde deneyim kazandıran simülasyon ve durum analizi çalışmalarının antrenmanlarda kullanılmasını önermektedir.

Hepler ve Feltz (2012): Çalışma, zaman baskısının sporcularda karar alma sürecine etkilerini inceleyerek, "ilk seçeneği seç" tekniği üzerinde durmuştur. Bulgular, bu teknik sayesinde sporcuların özellikle stresli ve baskı altında olduklarında daha hızlı karar alabildiğini göstermektedir. Bu teknik, sporcuların mental yüklerini azaltmak için geliştirilmiştir. Yazarlar, özellikle yüksek performans gerektiren sporlarda sporculara bu tür hızlı karar alma tekniklerinin öğretilmesini önermektedir.

Giske ve Rodahl (2020): Elit futbol antrenörlerinin deneyim düzeylerinin baskı altında karar verme becerilerine olan etkisini inceleyen bu çalışmada, deneyim ile hata oranı arasında ters bir ilişki olduğu bulunmuştur. Deneyimli antrenörler, baskı altında daha hızlı ve doğru kararlar almakta, bu da antrenörlerin karar süreçlerinde deneyimin önemini vurgulamaktadır. Çalışma, stres yönetimi ve deneyim kazanmanın karar süreçlerini olumlu etkilediğini, bu nedenle eğitim süreçlerinde stres yönetimi tekniklerinin de öğretilmesi gerektiğini öne sürmektedir.

Tenenbaum ve Land (2009): Zihinsel canlandırmanın sporcularda karar alma süreçlerine etkisini araştıran bu çalışmada, sporcuların olayları zihinsel olarak tekrar canlandırmalarının karar alma sürecinde hız ve doğruluk sağladığı ortaya konulmuştur. Özellikle stresli durumlar ve yüksek baskı altında yapılan sporlarda zihinsel canlandırma tekniklerinin karar alma performansını artırdığı ifade edilmektedir. Tenenbaum ve Land, antrenman programlarına bu tür zihinsel hazırlık tekniklerinin dâhil edilmesini önermektedir.

Ct ve Gilbert (2009): Bu alışma, antrenörlerin karar alma becerileri ile uzmanlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmada, deneyimli ve uzman antrenörlerin karmaşık spor senaryolarında daha etkili ve hızlı kararlar alabildiği gözlemlenmiştir. Yazarlar, antrenörlerin karar alma becerilerini geliştirebilmek için sürekli eğitim ve mentorluk sistemlerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Parent ve Hoye (2018): Spor yöneticilerinin karar alma süreçlerinde yönetim ilkelerinin önemini ele alan çalışmada, sistematik bir yaklaşımın karar sürecini

yapılandırıldığı vurgulanmaktadır. Yöneticilerin stratejik kararlarını daha hızlı ve etkili şekilde alabilmeleri için yönetim becerilerine dair eğitimlerin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve analitik düşünme süreçlerinin yönetim sürecine entegrasyonu tartışılmıştır.

Giske (2021): Çalışmada, farklı spor dallarında karar verme süreçleri analiz edilmiştir. Antrenörler ve sporcuların dalına özgü karar alma stratejilerini geliştirmeleri gerektiği vurgulanırken, her spor dalının kendine özgü özellikleri nedeniyle karar alma becerilerinin farklılık gösterebileceği belirtilmektedir. Çalışma, antrenörlerin sporculara özgü karar alma tekniklerini öğretmelerini ve bireysel ihtiyaçlara göre antrenman stratejileri geliştirmelerini önermektedir.

Tenenbaum ve Hanin (2016): Çalışma, sporcuların motivasyon düzeylerinin karar alma süreçlerine etkisini araştırır. Bulgular, yüksek motivasyon seviyesinin sporcuların stres altında bile karar alma kalitesini artırdığına işaret etmektedir. Motivasyon artırıcı teknikler ve hedef belirleme süreçleri gibi stratejilerin antrenmanlara entegre edilmesi gerektiği önerilmektedir.

Smith ve McElwain (2016): Grup dinamiklerinin karar alma süreçlerine etkisini inceleyen bu çalışmada, takım içindeki etkileşimlerin ve iletişimin karar süreçlerinde önemli bir rol oynadığı bulunmuştur. Özellikle grup üyelerinin iletişim düzeyinin ve birbirleriyle olan uyumunun, grup kararlarının hız ve doğruluğunda belirleyici olduğu belirtilmektedir. Çalışma, takım içi iletişimi güçlendiren uygulamaların geliştirilmesini önermektedir.

Aoyagi ve Cox (2010): Bu çalışmada, stresle başa çıkma stratejileri ile karar alma becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Özellikle sporcuların stres yönetimi becerilerinin, karar alma süreçlerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma, sporculara stresle başa çıkma stratejilerinin öğretilmesinin karar alma performansını artıracaklarını önermektedir.

Gunter ve Aylward (2017): Çalışma, spor yöneticilerinin bilgi teknolojilerini karar alma süreçlerinde etkin kullanımlarını ele alır. Bilgi sistemlerinin kullanımıyla birlikte yöneticilerin karar alma süreçlerinde daha hızlı hareket edebildiği ve stratejik kararların etkinliğini artırdığı gözlemlenmiştir. Çalışma, bilgi teknolojileri eğitimlerinin yöneticilere verilmesini önermektedir.

Bawden ve Hase (2005): Sporcuların karar alma süreçlerinde duygusal zekânın rolü üzerinde duran bu çalışma, yüksek duygusal zekâyâ sahip sporcuların daha doğru ve hızlı kararlar alabildiğini ortaya koymaktadır. Duygusal zekânın, sporcuların stres yönetimi ve takım içi iletişimde önemli bir avantaj sağladığı vurgulanmıştır.

Nübold ve Bärtsch (2019): Karar alma becerilerinin antrenman süreçlerinde geliştirilmesine dair stratejiler sunan bu çalışmada, karar alma odaklı antrenmanların sporcuların performansını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Antrenmanlarda simülasyon ve oyun temelli aktivitelerin karar alma hızını ve doğruluğunu artırdığı vurgulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN MODEL, ÖRNEKLEM VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ANALİZİNE İLİŞKİN BİLGİLER

3.1. YÖNTEM

Bu kısımda araştırma protokolü, araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bölümlere yer verilmiştir.

3.1.1. Araştırma Protokolü

Araştırma konusu, alan yazın doğrultusunda belirlenmiş ve bu kapsamda hipotezler oluşturulmuştur. Belirlenen hipotezler çerçevesinde araştırma modeli ve örneklem grubu, Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun biçimde oluşturulmuştur. Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na 19.11.2024 tarihinde başvuru yapılmış, 06.12.2024 tarihli ve 171405 karar sayısı ile araştırmanın etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ile “Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ)” kullanılmıştır. Veriler, çevrim içi anket yöntemiyle Google Form üzerinden toplanmıştır. Anketin giriş bölümünde katılımcılara araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış; verilen yanıtların doğruluğu ve samimiyetinin, elde edilecek sonuçların güvenilirliği açısından büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olarak onamları alınan katılımcılardan elde edilen veriler, SPSS 25.0 paket programına aktarılmıştır.

3.1.2. Araştırma Modeli

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

3.1.3. Araştırma Grubu

1. Aşama

Tez çalışmasında araştırma grubu için birinci çalışmanın amacı, başarı odaklı karar vermenin içerik alanını tanımlayarak oluşturulan madde havuzu sonucu ölçeğin yapısını ortaya koymaktır. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 53'ü (%21,2) kadın, 197'si

(%78,8) erkek olmak üzere toplamda 250 hakem ve antrenör gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. 1. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	53	21,2
	Erkek	197	78,8
Statü	Antrenör	180	72,0
	Antrenör ve Hakem	70	28,0
	Bireysel Spor	125	50,0
Spor Dalı	Takım Sportu	125	50,0
	Toplam	250	100,0

Ölçeğin Geliştirme Aşamasındaki İşlem Basamakları

Birinci Basamak Görüşme ve Literatür Taraması

Ölçeğin geliştirme sürecinde ilk olarak Spor Bilimleri Fakültesinde farklı bölümlerde hakemlik ve antrenörlük geçmişleri olan 5 öğretim elemanı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmede konu kapsamında oluşturulacak ölçek maddeleri hakkında bilgi toplanmıştır. Görüşmelerden sonra ilgili literatür taraması yapılmıştır. Konu kapsamında ilgili ölçekler incelenmiştir. Bu uygulamalardan sonra araştırmacı ve danışmanı tarafından 40 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur.

İkinci Basamak Uzman Görüşünün Alınması (İçerik-Kapsam Geçerliliği)

Oluşturulan form beşli Likert derecelendirmesine uygun olacak şekilde "1 kesinlikle katılmıyorum" ve "5 kesinlikle katılıyorum" arasında değişen seçenekler ile değerlendirilmiştir. Hazırlanan 40 soruluk taslak formun kapsam geçerliliğinin sağlanması için maddeler, Türk Dili ve Edebiyatı alanından iki uzman, Spor Bilimleri Fakültelerinde Ölçme Değerlendirme alanında dört uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne sunulan maddelerin katılımcılara uygunluğunun belirlenmesinde, her bir madde için uygun, uygun değil, düzeltilmeli sütunları eklenmiştir. Uzman formlarının tamamı tek bir formda birleştirilerek her bir maddenin olası seçeneklerine kaç uzman tarafından onay verildiği belirlenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler dikkate

alınarak 7 madde üzerinde düzeltme yapılmış ve 3 madde taslak formdan çıkarılarak 37 maddeden oluşan uygulama formu oluşturulmuştur.

3.1.4. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, katılımcıların cinsiyet, branş ve statü durumlarını tespit etmek için oluşturulan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ)

Araştırmada kullanılmak üzere “Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği’nin” ilk formu 40 maddeden oluşmaktadır. Spor elemanlarının başarı odaklı karar verme düzeylerini ortaya koymak amacıyla uygulanan ölçek 5’li Likert olarak derecelendirilmiştir.

Ölçeğin Uygulanması

Veriler çevrim içi anket (Google form) aracılığıyla toplanmıştır. Formda katılımcılara çalışmanın bilimsel özelliğinden bahsedilerek, verilen cevapların objektifliğinin olması doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların çalışma öncesinde gönüllü katılım izni alınmıştır.

Etik Kurallara Uygunluk

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilebilmesi amacıyla Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna 11.19.2024 tarihinde başvuru yapılmıştır. 06.12.2024 tarihli ve 171405 sayısı ile Etik Kurul Onay Belgesinin verilmesine oy birliği ile karar verilmiştir. Etik Kurul Onay Belgesi ekte sunulmuştur (EK-1).

3.1.5. Verilerin Analizi (AFA)

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi için Microsoft Excel, SPSS 25 ve AMOS 22 bilgisayar programı kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını belirlemek amacıyla Açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir maddenin geçerliğine ve ayırt edicilik özelliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri de incelenmiştir.

3.1.6. Sayıtların Test Edilmesi

Örneklem büyüklüğü açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu test etmeye yönelik ölçüt olarak Kaiser–Meyer–Olkin testi sonuçları dikkate alınmıştır (KMO=,94).

Faktör analizi, değişkenler arası korelasyon matrisi temel alınarak yapıldığından, kayıp değerlerin korelasyon katsayılarını ne şekilde etkilediğini kontrol etmek için analiz yapılmadan önce veri seti içerisindeki satırlarda kayıp değerler tespit edilmiştir. Daha sonra, çok değişkenli uç değer analizleri yapılmıştır. Hatalı ve eksik olduğu görülen 50 veri setinden çıkarılmış ve 250 katılımcının verileri üzerinden analiz yapılmıştır.

Yapılan analizde ilk olarak gözlenen değişkenlerin normallik varsayımları için -2,+2 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış (Gravetter ve Wallnau, 2014) ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

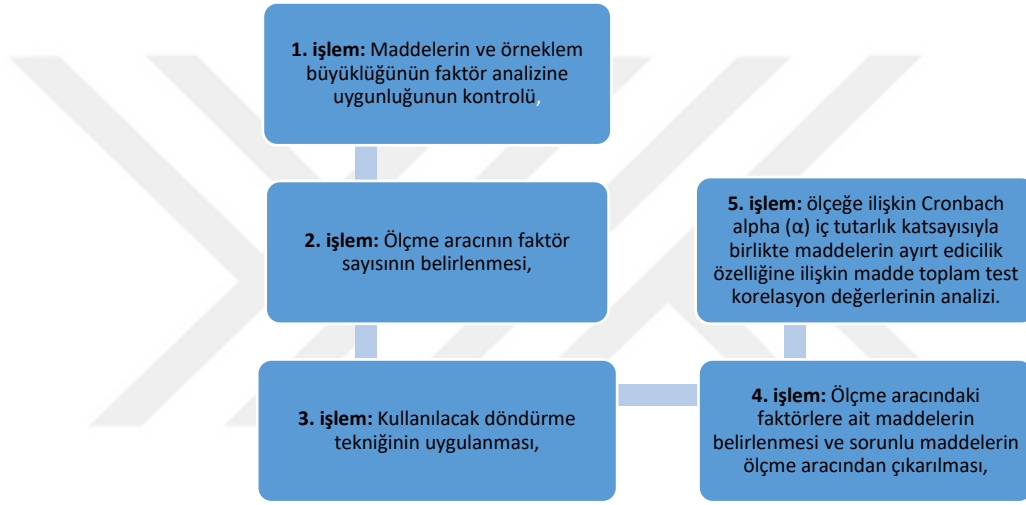
ARAŞTIRMA PROBLEMLERİNİ İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR

4.1. BULGULAR

37 madde ile uygulanan BOKVÖ için faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA yapılmıştır. Yapılan faktör analizinin işlem adımları aşağıdaki gibidir;

AŞAMA 1;

Şekil 4. 1. AFA Faktör Analizinin İşlem Adımları

İlk çalışmaya ilişkin katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda Tablo 2’de ölçeği oluşturan 37 gözlenen değişkene ait standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. 1. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik

Maddeler	N	Ss	Çarpıklık	Basıklık
BOKVÖ1	250	1,43	,38	-1,81
BOKVÖ2	250	1,25	,09	-1,63
BOKVÖ3	250	1,43	,43	-1,78
BOKVÖ4	250	1,39	,67	-1,50
BOKVÖ5	250	1,44	,22	-1,89

Tablo 4.1. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik (Devamı)

BOKVÖ6	250	1,46	,27	-1,90
BOKVÖ7	250	1,40	,57	-1,63
BOKVÖ8	250	1,28	-,45	-1,52
BOKVÖ9	250	1,48	,05	-1,98
BOKVÖ10	250	1,46	,17	-1,95
BOKVÖ11	250	1,43	-,12	-1,92
BOKVÖ12	250	1,47	,28	-1,91
BOKVÖ13	250	1,28	-,29	-1,62
BOKVÖ14	250	1,26	-,40	-1,50
BOKVÖ15	250	1,44	-,19	-1,91
BOKVÖ16	250	1,17	,07	-1,47
BOKVÖ17	250	1,27	-,46	-1,50
BOKVÖ18	250	1,46	-,12	-1,95
BOKVÖ19	250	1,21	-,44	-1,39
BOKVÖ20	250	,94	,97	,08
BOKVÖ21	250	1,41	-,36	-1,80
BOKVÖ22	250	1,40	-,27	-1,83
BOKVÖ23	250	1,37	-,27	-1,78
BOKVÖ24	250	1,19	-,04	-1,52

Ölçme aracının faktör sayısının belirlenmesi için yapılan analizde, toplam faktör sayısına karar verme sürecinde özdeğer, toplam varyansa katkı yüzdesi dikkate alınmıştır. Ölçek kapsamına alınan maddelerin madde-toplam puan korelasyonları maddelerin korelasyon matrisi (,3 ile, 8 arasında) değerleri, ortak varyansları, faktör yükleri (en az. 40) ve birden fazla faktöre yüklenen maddelerin faktör yükleri arasındaki farklar (en az. 20) incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda düşük ilişkili maddelerin olduğu görülmüştür. Özdeğeri 1.00'in üzerinde olan 6 faktör olduğu görülmüştür. Ancak, açıklanan varyans oranına özgün katkısı %5'in altında olduğu için 2 faktörlü bir yapıyla işleme devam edilmiştir. Ölçeğin faktörleşmesinde yararlanılan yığılma grafiği Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 4. 2. AFA Sonucu Yığılma Grafiği (Scree Plot)

3. İşlem

Bu işlemde, temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ve faktörler arasındaki düşük korelasyonların olmasından dolayı dik döndürme (varimax) işlemi kullanılmıştır.

4. İşlem

Bu işlemde, ölçme aracındaki faktörlere ait maddelerin belirlenmesi ve sorunlu maddelerin ölçme aracından çıkarılması için, açıklanan varyans oranı değerlerine bakılmıştır. Burada bütün maddelerin $>,10$ olduğu görülmüştür. Bu aşamada madde çıkarılmasına karar verilmemiştir. Döndürme işlemi sonucuna bakıldığında, binişik maddeler ve faktör yükü yetersiz olan maddeler $<,30$ görülmüştür. Bu doğrultuda, binişik maddeler ve iki faktöre, 10'dan fazla yük veren 16 madde analizden çıkarılmıştır. 21 madde ve iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen yapıya ilişkin faktör yük değerleri ve açıklanan varyans Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 2. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	Faktör Yükleri	Açıkladığı % varyans,	KMO
1. Boyut (Proaktif Karar Verme)	18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	,69	%38,34	KMO=,93 $X^2=2530,01$ sd=210 p=,00*
	21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	,68		
	13. Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	,65		

Tablo 4. 3. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Devamı)

	12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	,63		
	15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	,62		
	11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	,61		
	20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	,59		
	14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	,58		
	16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	,57		
	17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	,54		
	19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	,48		
2. Boyut (Stratejik Karar Verme)	4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	,75	%46,14	
	3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	,74		
	8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	,71		
	6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	,65		
	2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıya katkı sağlar.	,63		
	9. Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	,62		
	7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	,62		
	5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	,59		
	10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	,53		
	1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	,43		

Bu kapsamda ölçeğin iki boyuttan oluştuğu ve 1. boyut varyansın %38,34'ünü, 2. Boyut ise varyansın %46,14'sini açıkladığı görülmektedir. Ölçeğe ilişkin faktör

yüklerinin, 1. Boyutta, 48 ile, 69 arasında değiştiği 2. Boyutta ise ,43 ile ,75 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

5. İşlem

Bu aşamada son olarak ölçeğe ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısıyla birlikte maddelerin ayırt edicilik özelliğine ilişkin madde toplam test korelasyon değerleri hesaplanmıştır ve bu analizlere ait değerler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4. 4. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Ortalama, Cronbach Alpha ve Madde Toplam Test Korelasyon Değerleri

Maddeler	X	Madde - Toplam Test Korelasyonu	Cronbach Alpha
18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	2,22	,60	1. FAKTÖR ,87 2. FAKTÖR ,88 TOPLAM ,92
21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	2,18	,66	
13. oğunluğu ilgilendiren kararlar almırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	2,02	,60	
12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	2,34	,60	
15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	2,30	,62	
11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	2,09	,58	
20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	2,46	,65	
14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	2,37	,43	
16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	2,58	,67	
17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	2,30	,67	
19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	2,72	,49	
4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	2,73	,66	
3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarımı artırır.	2,83	,58	

Tablo 4. 4. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Ortalama, Cronbach Alpha ve Madde Toplam Test Korelasyon Değerleri (Devamı)

8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	2,80	,70
6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	2,77	,59
2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıma katkı sağlar.	2,69	,54
9. Karar verirken farklı stratejiler geliştirim.	2,69	,75
7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	2,69	,69
5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	2,66	,66
10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	2,72	,67
1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	2,71	,53

Tablo 4.4'te madde-toplam test korelasyon değerleri incelendiğinde, sonuçların ,43 ile ,75 arasında olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein, (1994) madde-toplam test korelasyon değerinin ,30 ve üzeri olan maddelerin ayırt edici özelliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, ölçeğin 1. Alt boyutu cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ,87, 2. alt boyutu cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ,88 ve ölçeğin toplam puan cronbach alpha iç tutarlık katsayısının ,92 olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein (1994), ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına ilişkin değerlerin ,70 ile ,90 aralığında olmasını önermektedir.

AŞAMA 2;

İkinci çalışmanın amacı yapısı ve güvenilirliği ortaya konulan Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeğini farklı bir örneklem üzerinde doğrulamaktır. Literatürde, Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), DFA analizinin AFA analizinden farklı bir örneklem üzerinde yapılmasını önermektedir.

Tez çalışmasında araştırma grubu için ikinci aşamada başarı odaklı karar verme ölçeğinin güvenilirlik analizini yapmak üzere doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 66'sı (%21,9) kadın, 236'sı (%78,1) erkek olmak üzere toplamda 302 hakem ve antrenör gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. 5. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	66	21,9
	Erkek	236	78,1
Statü	Antrenör	220	72,8
	Antrenör ve Hakem	82	27,2
Spor Dalı	Bireysel Spor	154	51,0
	Takım Spor	148	49,0
	Toplam	302	100,0

Şekil 4. 3. DFA Faktör Analizi İşlem Adımları

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Bu aşamadan sonra DFA analizi yapılmadan önce çok değişkenli normallik varsayımları için Gravetter ve Wallnau, (2014) önerdiği -2,+2 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), bir modelin gözlemlerle ne kadar iyi uyum sağladığını test eden bir yöntem olarak, yapı geçerliğini doğrulamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu analizde, teorik olarak belirlenen faktör yapısının veriyle ne kadar örtüştüğü incelenir. Uyum iyiliği indeksleri, modelin veri ile ne derece uyumlu olduğunu ortaya koyar. Çalışmada kullanılan DFA, modelin uyumunu değerlendirmek amacıyla χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA ve RMR gibi uyum kriterlerine dayandırılmıştır. Bu kriterler,

modelin uygunluğunu doğrularken, faktör yükleri analizinde maddelerin faktörlerle olan ilişkisi incelenmiş ve maddelerin büyük çoğunluğunun modelin genel yapısına önemli katkı sağladığı görülmüştür.

1. İşlem

Tablo 4. 6. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler

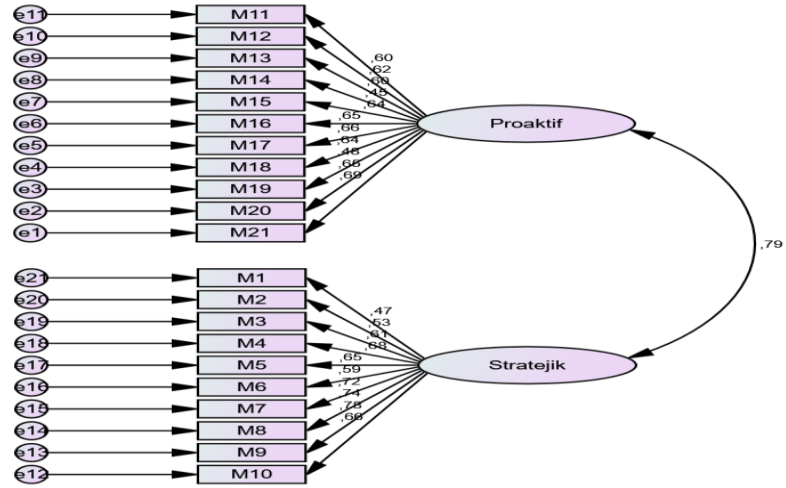
Maddeler (Gözlenen Değişkenler)	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık
1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	2,18	1,42	,44	-1,76
2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıma katkı sağlar.	2,20	1,43	,40	-1,80
3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	2,06	1,40	,61	,58
4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	2,40	1,44	,14	-1,91
5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	2,29	1,45	,28	-1,89
6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	2,15	1,42	,48	-1,73
7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	2,44	1,47	,08	-1,97
8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	2,40	1,47	,13	-1,96
9. Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	2,58	1,43	-,12	-1,91
10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	2,31	1,47	,25	-1,93
11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	2,69	1,29	-,24	-1,66
12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	2,72	1,26	-,38	-1,52
13. Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	2,86	1,26	-,49	-1,46
14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	2,79	1,20	-,43	-1,37
15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	2,76	1,41	-,34	-1,80

Tablo 4. 6. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistiksel Bilgiler (Devamı)

16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	2,76	1,39	-,37	-1,76
17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	2,70	1,37	-,28	-1,77
18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	2,63	1,38	-,20	-1,81
19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	2,66	1,16	-,19	-1,42
20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	2,70	1,37	-,25	-1,79
21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	2,68	1,43	-,25	-1,86

Tablo 4.6’da gözlenen değişkenlere ilişkin çarpıklık değerlerinin -,43 ile ,61 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -1,97 ile ,58 arasında olduğu tespit edilmiştir. Verilerin normallik varsayımları sağlandıktan sonra DFA analizine geçilmiş ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Şekil 4. 4. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Diyagram

Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum iyiliği kriterleri aşağıda verilmektedir.

2. İşlem

Tablo 4. 7. Doğrulayıcı Faktör Analizi İndeks Değerleri

Uyum İndeksleri	Uyum Değerleri	Sınır Değerler
χ^2	389,62	
df	188	
χ^2/df (CMIN/DF)	2,07	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$
CFI	0,91	$0,80 \leq CFI \leq 1,00$
GFI	0,89	$0,80 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,86	$0,80 \leq AGFI \leq 0,95$
NFI	0,85	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$
IFI	0,91	$0,80 \leq IFI \leq 1,00$
TLI	0,90	$0,80 \leq TLI \leq 1,00$
RMSEA	0,06	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
RMR	0,07	$0,05 \leq RMR \leq 0,08$

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçlarına göre, modelin uyum iyiliği indeksleri tatmin edici düzeydedir. χ^2/df değeri 2,07 olup, bu değer 0 ile 5 arasındaki kabul edilebilir sınırlar içinde yer almakta ve modelin uygun olduğunu göstermektedir. CFI (0,91), GFI (0,89), AGFI (0,86), NFI (0,85), IFI (0,91) ve TLI (0,90) değerleri, her biri kabul edilebilir sınırlar içinde yer almakta ($0,80 \leq \text{indeks} \leq 1,00$) ve modelin genel olarak iyi bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. RMSEA değeri 0,06 ve RMR değeri 0,07 olup, bu değerler de kabul edilebilir sınırların içindedir ($0,05 \leq \text{indeks} \leq 0,08$), bu da modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiğini belirtir.

2. İşlem

Tablo 4. 8. Ölçek Maddelerine Ait Faktör Yükleri

Maddeler			β	Std. β	S.E.	C.R.	P
S25_	<---	F1	1,000	,47			
S20_	<---	F1	1,63	,66	,21	7,5	p<0,01
S19_	<---	F1	1,63	,64	,21	7,48	p<0,01
S16_	<---	F1	,97	,45	,16	6,04	p<0,01
S26_	<---	F1	1,60	,65	,21	7,48	p<0,01
S12_	<---	F1	1,40	,60	,19	7,19	p<0,01
S18_	<---	F1	1,63	,64	,22	7,43	p<0,01
S13_	<---	F1	1,41	,62	,19	7,34	p<0,01
S15_	<---	F1	1,37	,60	,19	7,20	p<0,01
S27_	<---	F1	1,78	,69	,23	7,72	p<0,01
S23_	<---	F1	1,60	,64	,21	7,43	p<0,01
S11_	<---	F2	1,000	,65			p<0,01
S10_	<---	F2	1,14	,77	,09	11,59	p<0,01
S9_	<---	F2	1,11	,73	,10	11,10	p<0,01
S8_	<---	F2	1,09	,72	,10	10,92	p<0,01
S7_	<---	F2	,85	,58	,09	9,12	p<0,01
S6_	<---	F2	,97	,65	,09	10,00	p<0,01
S5_	<---	F2	1,00	,68	,09	10,37	p<0,01
S4_	<---	F2	,88	,60	,09	9,43	p<0,01
S3_	<---	F2	,78	,53	,09	8,34	p<0,01
S1_	<---	F2	,69	,47	,09	7,49	p<0,01

Faktör yüklerine ilişkin tablo incelendiğinde, tüm maddeler için kritik oran (C.R.) değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,001$). Maddelerin standartlaştırılmış faktör yükleri (Std. β) genellikle yüksek olup, **S10** maddesi **0,77** ile en yüksek faktör yüküne sahiptir, bu da bu maddenin faktörle en güçlü ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Diğer maddeler de, 47 ile ,77 arasında değişen faktör yükleriyle modelin genel yapısına

önemli katkı sağlamaktadır. Bu bulgular, modelin yapı geçerliğinin güçlü olduğunu ve doğrulayıcı faktör analizinin modelin uyumunu doğruladığını göstermektedir.

4. İşlem

Ayırt Edicilik

Ölçek güvenirliği Crombach alpha ile yapılmıştır. Ölçek ayırt ediciliği alt ve üst %27'lik gruplar arasında bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4. 9. Ölçek Puanlarının Alt-üst %27 Gruplarına Göre Farklaşma Durumu

Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Alt %27 Grup (n=68)		Üst %27 Grup (n=68)		Faktörler	t	p
		Ort. ss.	,00	Ort.	ss.			
Madde 1	,53**	1,00	,00	3,46	1,02	1. Faktör (Proaktif Karar Verme)	19,86	,00*
Madde 2	,54**	1,59	1,19	3,25	1,25		-7,95	,00*
Madde 3	,58**	1,43	1,04	3,10	1,32		-8,24	,00*
Madde 4	,66**	1,54	1,10	3,38	1,18		-9,42	,00*
Madde 5	,66**	1,43	1,04	3,36	1,21		-10,02	,00*
Madde 6	,59**	1,41	1,00	3,17	1,33		-8,78	,00*
Madde 7	,69**	1,51	1,13	3,46	1,09		-10,28	,00*
Madde 8	,70**	1,57	1,19	3,42	1,16		-10,57	,00*
Madde 9	,75**	1,46	1,04	3,42	1,13		-8,85	,00*
Madde 10	,67**	1,40	,99	3,17	1,33		-10,57	,00*
Madde 11	,58**	1,82	1,21	3,28	1,06	2. Faktör (Stratejik Karar Verme)	-8,85	,00*
Madde 12	,60**	1,79	1,18	3,42	,88		-7,49	,00*
Madde 13	,60**	1,99	1,28	3,39	,99		-7,22	,00*
Madde 14	,48**	2,15	1,28	3,20	1,02		-5,33	,00*
Madde 15	,62**	1,76	1,27	3,52	,98		-9,07	,00*
Madde 16	,67**	1,60	1,17	3,39	1,05		-9,42	,00*
Madde 17	,67**	1,62	1,15	3,41	1,05		-9,53	,00*
Madde 18	,60**	1,71	1,22	3,39	1,10		-8,48	,00*
Madde 19	,49**	2,15	1,15	3,00	1,04		-4,55	,00*
Madde 20	,65**	1,71	1,20	3,38	1,09		-8,56	,00*
Madde 21	,66**	1,68	1,23	3,39	1,14		-8,47	,00*

Tablo 4.9'da, ölçek puanlarının ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla alt ve üst

%27'lik gruplar karşılaştırılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre, iki grup arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0.001$). Aynı zamanda, analizler sonunda madde toplam korelasyonuna ait değerlerin .48 ile .75 arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, ölçeğin yüksek ve düşük performans gösteren grupları ayırt etme konusunda başarılı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu ve puanların güvenilir bir şekilde farklı gruplar arasında ayrıştığını ortaya koymaktadır.

5. İşlem

Ölçeğin Puanlanması

Başarı odaklı karar verme ölçeğinde maddelere verilen puanlar toplanmaktadır. Ölçekten en düşük 21, en yüksek 84 puan alınmaktadır. Puanın yükselmesi katılımcıların başarı odaklı karar verme düzeylerinin yüksekliğini göstermektedir.

Tablo 4. 10. Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği'nin Puan Ortalamaları

	N	Ort.	ss.	Min.	Maks.	Ölçek Min., Maks.
1. FAKTÖR	250	30,02	9,61	11,00	44,00	21-84
2. FAKTÖR	250	22,87	9,99	10,00	40,00	
BOKVÖ Toplam	250	52,89	17,94	21,00	84,00	

Bu araştırmada kullanılan başarı odaklı karar verme ölçeği, teorik olarak 21 ile 105 arasında puanlanmaktadır. Ancak, Tablo 11'de, katılımcıların başarı odaklı karar verme ölçeği puan ortalaması 21,00, standart sapması ise 17,94 olarak hesaplanmıştır. Puanlar 21 ile 84 arasında değişmekte olup, ölçek aralığı da 21-84'tür. Bu durum, örneklem grubundaki katılımcıların ölçeğin en yüksek puan düzeyinde (5=kesinlikle katılıyorum) yanıt vermediklerini göstermektedir. Toplam puan yükseldikçe bireylerin başarı odaklı karar verme eğiliminin arttığı kabul edilmektedir ve başarı odaklı karar verme açısından katılımcılar arasında çeşitlilik olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada kullanılan başarı odaklı karar verme ölçeği, teorik olarak 21 ile 105 arasında puanlanabilmektedir. Ancak çalışmada elde edilen veriler incelendiğinde, katılımcıların toplam ölçek puanlarının 21 ile 84 arasında değiştiği görülmüştür. Bu durum, örneklem grubundaki bireylerin ölçeğin en yüksek puan düzeyinde (5 = Kesinlikle Katılıyorum) yanıt vermediğini göstermektedir.

Ancak, ölçeğin 5'li Likert yapısı ve teorik puanlaması geçerliliğini korumaktadır. Elde edilen bulgular, yalnızca bu örnekleme özgüdür ve ölçeğin farklı gruplarda uygulanmasıyla daha geniş puan aralıklarının elde edilmesi mümkündür. Bu nedenle, ölçek ilerleyen çalışmalarda da 5'li Likert yapısıyla kullanılabilir ve analizler teorik puan aralığına göre yorumlanmalıdır.

Kuramsal olarak, karar verme düzeylerinin çok boyutlu olabileceği öngörülmüş olsa da yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda elde edilen bulgular, iki boyutlu bir yapının ölçek için en uygun yapıyı sunduğunu göstermiştir. Faktör yükleri, açıklanan varyans oranı ve model uyum indeksleri bu yapıyı güçlü biçimde desteklemiştir. Bu nedenle, araştırma sonuçları doğrultusunda çok boyutlu yapı yerine iki faktörlü bir yapı kabul edilmiştir. Bu durum, teorik beklenti ile bulgular arasında bir sadeleştirme süreci olarak değerlendirilmiş ve çalışmanın ilgili bölümlerinde gerekçeleriyle birlikte açıklanmıştır. Ayrıca, elde edilen iki boyutlu yapının karar verme temel düzeyde genel bir algı oluşturması açısından anlamlı ve açıklayıcı olduğu düşünülmektedir.

Bu tez çalışması, sporda başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması olarak yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması, doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 53'ü kadın, 197'si erkek olmak üzere toplamda 250 hakem ve antrenörün gönüllü olarak katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ortaya konulan H_1 ve H_2 hipotezlerimiz kabul edilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir maddenin geçerliğine ve ayırt edicilik özelliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri de incelenmiştir.

Faktör analizi, değişkenler arası korelasyon matrisi temel alınarak yapıldığından, kayıp değerlerin korelasyon katsayılarını ne şekilde etkilediğini kontrol etmek için analiz yapılmadan önce veri seti içerisindeki satırlarda kayıp değerler tespit edilmiştir. Daha sonra, çok değişkenli uç değer analizleri yapılmıştır. Hatalı ve eksik olduğu görülen 50 veri, veri setinden çıkarılmış ve 250 katılımcının verileri üzerinden analiz yapılmıştır.

Yapılan analizde ilk olarak gözlenen değişkenlerin normallik varsayımları için -2,+2 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış (Gravetter ve Wallnau, 2014) ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir. Oluşturan 37 değişkene ait basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin bulgulara baktığımızda; çarpıklık değerlerinin -,04 ile ,97 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -1,97 ile ,08 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Maddelerin ve örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.94 olarak bulunmuş ve Bartlett küresellik testi sonucu anlamlı çıkmıştır ($\chi^2 = 4208.00$; $df = 66$; Determinant = 1.78; $p < 0.001$). Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre bu değerler, değişkenlerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

BOKVÖ' nün faktör sayısının belirlenmesi için yapılan analizde, toplam faktör sayısına karar verme sürecinde özdeğer, toplam varyansa katkı yüzdesi dikkate alınmıştır. Ölçek kapsamına alınan maddelerin madde-toplam puan korelasyonları maddelerin korelasyon matrisi (3 ile, 8 arasında) değerleri, ortak varyansları, faktör yükleri (en az. 40) ve birden fazla faktöre yüklenen maddelerin faktör yükleri arasındaki farklar (en az. 20) incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda düşük ilişkili maddelerin olduğu görülmüştür. Özdeğeri 1.00'in üzerinde olan 6 faktör olduğu görülmüştür. Ancak, açıklanan varyans oranına özgün katkısı %5'in altında olduğu için 2 faktörlü bir yapıyla işleme devam edilmiştir. Bunun yanında temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ve faktörler arasındaki düşük korelasyonların olmasından dolayı dik döndürme (varimax) işlemi kullanılmıştır.

BOKVÖ' deki faktörlere ait maddelerin belirlenmesi ve sorunlu maddelerin ölçme aracından çıkarılması için, açıklanan varyans oranı değerlerine bakılmıştır. Burada bütün maddelerin $>,10$ olduğu görülmüştür. Bu aşamada madde çıkarılmasına karar verilmemiştir. Döndürme işlemi sonucuna bakıldığında, binişik maddeler ve

faktör yükü yetersiz olan maddeler $<,30$ görülmüştür. Bu doğrultuda, binişik maddeler ve iki faktöre, 10'dan az farkla yük veren 16 madde analizden çıkarılmıştır. 21 madde ve iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Toplam faktör sayısına karar verme sürecinde özdeğer, toplam varyansa katkı yüzdesi dikkate alınmıştır. Bu değerlerin yanı sıra madde havuzunda, başarı odaklı karar vermeyi etkileyen proaktif ve stratejik_karar verme dikkate alındığında faktör analizi iki bileşenle sınırlandırılarak tekrar uygulanmıştır.

Bu kapsamda ölçeğin iki boyuttan oluştuğu ve 1. boyut olan proaktif karar verme alt boyutunun varyansın %38,34'ünü, 2. boyut olan stratejik karar verme boyutunun ise varyansın %46,14'sini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğe ilişkin faktör yüklerinin, proaktif karar verme boyutunda ,48 ile ,69 arasında değiştiği, stratejik karar verme boyutunda ise ,43 ile ,75 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Proaktif karar verme, bireyin kendi inisiyatifiyle başlattığı, hedefe yönelik ve gelişim odaklı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte sistematik bilgi toplama, olası seçenekleri değerlendirme ve kararların muhtemel sonuçlarını öngörebilme gibi bilişsel yetkinliklerin önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Siebert ve Kunz, 2016). Literatürde, proaktif bireylerin özellikle belirsiz durumlar karşısında inisiyatif alarak karar verme sürecini hızlı ve kararlı bir şekilde yönettikleri ifade edilmektedir.

Bu bağlamda yapılan çalışmalarda, etik değerlere uygun karar vermenin başarıyla ilişkilendirildiği; başkalarının zorlandığı durumlarda karar almayı üstlenmenin olumlu bir eğilim olarak değerlendirildiği ve karar sürecinde çatışmadan kaçınmanın bireysel başarıya katkı sağlayabileceği bulgularına ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada kullanılan “Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm”, “Bşkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm” ve “Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar” ifadeleri de bu eğilimleri yansıtmakta olup, bireylerin proaktif karar verme düzeylerini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Bunun yanında, proaktif karar verme eğilimi gösteren bireylerin yalnızca mevcut koşulları değil, aynı zamanda gelecekte ortaya çıkabilecek fırsat ve tehditleri de değerlendirebildikleri görülmektedir. Bu bireyler, belirsizlik durumlarında dahi hızlı ve cesur kararlar alabilmekte; verdikleri kararların arkasında durarak süreçte istikrarlı davranışlar sergileyebilmektedirler. “Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim

karardan vazgeçmem” ifadesi de, karar alma sürecinde bireyin özgüvenli ve tutarlı bir duruş sergilediğini göstermektedir.

Stratejik karar verme sürecinin, bireylerin karar alma aşamalarını daha geniş bir perspektiften değerlendirmelerine olanak tanıdığı ve uzun vadeli hedeflere ulaşmak amacıyla sistematik ve planlı bir şekilde hareket etmeyi gerektirdiği ifade edilmektedir. Bu sürecin; yenilik, karmaşıklık ve belirsizlik gibi unsurları içeren, genellikle sınırlı bilgiyle başlayıp zamanla gelişen ve öz yinelemeli bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (Mintzberg ve ark., 1976; akt. Alhawamdeh ve Alsmairat, 2019).

Alhawamdeh ve Alsmairat’a (2019) göre stratejik karar alma, yöneticilerin çevresel koşulları analiz ederek sınırlı kaynakları en etkili şekilde yönlendirmeye çalıştığı ve bu yolla örgütsel performansı artırmayı hedeflediği bir yönetim uygulaması olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, stratejik karar verme sürecinde bireylerin mevcut durumu ayrıntılı biçimde analiz etme, olası risk ve fırsatları değerlendirme ve uzun vadeli hedeflerle uyumlu karar yolları belirleme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir.

Stratejik karar verme davranışlarını yansıtan bazı ifadelerin, karar verme sürecinin nasıl yapılandığını ortaya koyduğu görülmektedir. Örneğin, "Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm", "Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır" ve "Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır" gibi ifadelerin, bireylerin sistematik düşünme ve alternatifler arasında değerlendirme yapma eğilimlerine işaret ettiği belirtilmektedir.

Bununla birlikte, geçmiş deneyimlerin karar verme sürecindeki rolüne de dikkat çekilmektedir. "Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım" ifadesi, bireylerin önceki yaşantılarından edindikleri bilgileri yeni kararlarında dikkate alma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ayrıca, "Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim" ve "Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım" gibi ifadelerin, karar sürecine duyulan öz düzenleme ve hedef odaklı yaklaşımı desteklediği görülmektedir.

Genel çerçevede değerlendirildiğinde, stratejik karar verme ve proaktif karar verme boyutlarının, karar alma sürecinde farklı bilişsel ve davranışsal eğilimleri yansıttığı ifade edilmektedir. Literatürde proaktif karar vermenin daha çok hızlı, cesaretli ve kararlı davranışlarla ilişkilendirildiği; stratejik karar vermenin ise daha

sistematik, planlı ve geleceğe dönük yaklaşım içerdiği vurgulanmaktadır. Bu farklı boyutların, bireylerin çeşitli durumlarda benimsedikleri karar verme stillerine göre değişiklik gösterebildiği belirtilmektedir.

Ölçek geliştirme süreçlerinde maddelerin güvenirlik düzeylerinin değerlendirilmesinde, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile madde-toplam korelasyonlarının dikkate alınması gerektiği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Nunnally ve Bernstein (1994), madde-toplam korelasyon değerlerinin ,30'un üzerinde olmasının, ilgili maddelerin ölçmek istenen özelliği ayırt etme kapasitesinin yeterli olduğuna işaret ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, geliştirilen ölçeklerde maddelerin ayırt ediciliğinin madde-toplam test korelasyonu yoluyla değerlendirilmesinin, ölçüm aracının psikometrik özelliklerini güçlendirdiği ifade edilmektedir.

Ayrıca, Cronbach Alpha katsayısı değerlendirildiğinde, Nunnally ve Bernstein (1994) tarafından ölçeklerde bu değer ,70 ile ,90 arasında olmasının yüksek düzeyde iç tutarlılığa işaret ettiği belirtilmiştir. Bu kriterler doğrultusunda geliştirilen ölçeklerde hem boyut bazında hem de genel ölçekte yüksek güvenirlik değerlerine ulaşılması, ölçüm aracının yapı geçerliği ve güvenilirliği açısından olumlu bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile yapı geçerliğinin test edilmesi, önceden yapılan açımlayıcı faktör analizinden elde edilen yapının farklı bir örnekleme doğruluğunu sınamak amacıyla kullanılmaktadır. Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), DFA'nın AFA'dan farklı bireyler üzerinde gerçekleştirilmesinin, modelin genellenebilirliği açısından önem taşıdığını vurgulamaktadır. DFA'dan önce çok değişkenli normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığının kontrol edilmesi gerektiği belirtilmekte, bu doğrultuda Gravetter ve Wallnau (2014), çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olmasının normal dağılıma işaret ettiğini öne sürmektedir.

Yukarıda aktarılan literatür ışığında yapılan analizlerde, geliştirilen ölçeğe ait madde-toplam test korelasyon değerlerinin ,43 ile ,75 arasında olduğu rapor edilmiştir. Bu değerlerin, Nunnally ve Bernstein'ın (1994) önerdiği ayırt edicilik kriterlerini karşıladığı görülmektedir. Ayrıca, ölçeğin proaktif karar verme boyutuna ilişkin Cronbach Alpha değeri ,87; stratejik karar verme boyutu için ,88 ve toplam ölçek için

,92 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, ölçeğin iç tutarlılık düzeyinin yüksek olduğunu ve güvenilir bir ölçüm aracı sunduğunu göstermektedir.

Dağılımın normal olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan çarpıklık ve basıklık analizleri sonucunda, gözlenen değişkenlerin çarpıklık değerlerinin -,43 ile ,61; basıklık değerlerinin ise -1,97 ile ,58 arasında olduğu rapor edilmiştir. Bu değerler, Gravetter ve Wallnau'nun (2014) önerdiği sınırlar içinde yer almakta ve dağılımın normal olduğu yönünde bir değerlendirmeye olanak tanımaktadır.

Yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan model uyum kriterlerinin, modelin gözlemlerle uyumunun yeterli düzeyde olduğunu ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Faktör yüklerinin incelenmesiyle maddelerin büyük çoğunluğunun ilgili faktörlerle anlamlı ilişkiler kurduğu ve bu maddelerin ölçeğin genel yapısına katkı sağladığı yönünde bulgular elde edilmiştir.

Alan yazında, geçerlik çalışmalarında özellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sıklıkla tercih edilmekte olup, modelin uyumunu test etmek amacıyla çeşitli uyum indekslerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda, χ^2/df oranının 5'in altında olması genellikle modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğuna işaret etmektedir (Kline, 2023). CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI ve TLI gibi indekslerin ise .90 ve üzeri değerler alması, modelin yapısal geçerliğini desteklemektedir (Hu & Bentler, 1999). Ayrıca, RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması modelin makul düzeyde uyum sağladığını, RMR değerinin ise .08'in altında olması modelin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Brown, 2006).

Mevcut çalışmada elde edilen DFA sonuçları, literatürdeki bu sınırlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Uyum iyiliği indeksleri değerlendirildiğinde; χ^2/df oranı 2,07 olarak bulunmuştur. Bu değer, kabul edilebilir sınırlar içinde kalmakta ve modelin genel yapısına uygunluğunu desteklemektedir. CFI (.91), GFI (.89), AGFI (.86), NFI (.85), IFI (.91) ve TLI (.90) gibi indeksler, ilgili kaynaklarda önerilen değer aralıklarıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca RMSEA (.06) ve RMR (.07) değerleri de modelin yeterli düzeyde bir uyuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular genel olarak, geliştirilen ölçeğin yapı geçerliğinin DFA ile desteklendiğini göstermektedir.

Faktör yüklerine ilişkin incelemelerde, tüm maddelere ait kritik oran (C.R.) değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < .001$) görülmüştür. Standardize edilmiş faktör yüklerinin çoğunluğu yüksek düzeyde olup, maddelerin model yapısına

güçlü katkılar sunduğu gözlenmektedir. Özellikle S10 maddesi 0,77 ile en yüksek yük değerine sahiptir. Diğer maddelerin faktör yüklerinin ise .47 ile .77 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, literatürde önerilen .40 ve üzeri faktör yükü değerlerinin sağlandığını (Hair ve Ark. 2014) ve ölçeğin faktör yapısının güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Ölçek geliştirme sürecinde madde ayırt ediciliği, sıklıkla alt ve üst %27'lik gruplar arasında yapılan karşılaştırmalarla analiz edilmektedir (Tavşancıl, 2014). Bu bağlamda, bağımsız gruplar t-testi kullanılarak, yüksek ve düşük puan alan gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmektedir. Mevcut çalışmada, bu test sonucunda iki grup arasında anlamlı farklılıklar olduğu ($p < .001$) saptanmıştır. Ayrıca, madde-toplam korelasyonlarının .48 ile .75 arasında değiştiği belirlenmiştir. Nunnally ve Bernstein (1994), bu değerlerin .30'un üzerinde olması durumunda maddelerin ayırt ediciliğinin yeterli olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla elde edilen değerler, ölçeğin farklı karar verme düzeylerine sahip bireyleri ayırt etmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Ölçeğin güvenirlik analizine ilişkin olarak Cronbach Alpha katsayılarının, proaktif karar verme boyutunda .87, stratejik karar verme boyutunda ise .88 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değerler, literatürde kabul gören .70 ile .90 aralığında yer almakta ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (George & Mallery, 2024). Söz konusu değerler, Çetin ve Kara (2024) tarafından geliştirilen Sporda Etkili Karar Verme Ölçeği (SEKVÖ) ile karşılaştırıldığında benzerlik göstermektedir. SEKVÖ çalışmasında, İçsel Karar Verme alt boyutu için Alpha değeri .87, Dışsal Karar Verme alt boyutu için ise .85 olarak bildirilmiştir. Bu durum, her iki ölçeğin güvenirlik yönünden benzer performanslar sergilediğine işaret etmektedir.

Ayrıca, BOKVÖ alt boyutlarının SEKVÖ ile bazı farklılıklar içerdiği de gözlemlenmiştir. Bu farkların, örneklem gruplarındaki çeşitlilik, soru sayısı ve madde içeriklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Özellikle, BOKVÖ'nün daha özgül ve belirgin karar verme biçimlerini ölçmeye yönelik tasarlandığı ve bu yönüyle ayırt ediciliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Nitekim, BOKVÖ ile elde edilen madde analiz sonuçları, Çetin ve Kara'nın (2024) çalışmasıyla büyük oranda paralellik göstermektedir. Bu benzerlik, geliştirilen ölçeğin literatürde yer alan diğer ölçüm araçlarıyla tutarlı olduğunu ve yapı geçerliğinin desteklendiğini işaret etmektedir.

Katılımcılardan alınan ölçek puanlarına göre, toplamda en düşük 21, en yüksek 84 puan alınabilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, başarı odaklı karar verme eğilimlerinin yüksek olduğunu; düşük puanlar ise bu eğilimin daha az belirgin olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ortalama puanı 21,00 ve standart sapması 17,94 olarak hesaplanmıştır. Puanların 21 ile 84 arasında değiştiği göz önünde bulundurulduğunda, örneklem içerisinde başarı odaklı karar verme düzeylerinde belirgin bir çeşitlilik olduğu söylenebilir. Bu bulgu, ölçeğin hem düşük hem de yüksek düzeyde karar verme eğilimlerini yakalayabildiğini ve geniş bir yelpazeye hitap ettiğini göstermektedir.

Benzer şekilde, Sundu ve Yaşar (2020) tarafından geliştirilen Doğal Karar Verme Ölçeği incelendiğinde, faktör yapısının belirlenmesine yönelik analizlerde altı maddenin tek faktör altında toplandığı görülmektedir. Madde yükleri açısından değerlendirildiğinde ise, bu ölçek ile BOKVÖ arasında belirli düzeyde paralellik olduğu ve bazı benzer sonuçların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Doğal Karar Verme Ölçeği'nin toplam Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının ,88 olarak raporlandığı, BOKVÖ'nün ise toplam puan için ,92 Cronbach Alpha değeri sunduğu dikkate alındığında, her iki ölçeğin güvenilirlik düzeylerinin benzer bir aralıkta yer aldığı söylenebilir.

BOKVÖ'nün alt boyutları incelendiğinde, Doğal Karar Verme Ölçeği ile hem benzerlikler hem de yapısal farklılıklar taşıdığı gözlemlenmektedir. Doğal Karar Verme Ölçeği tek faktörlü bir yapı sergilerken, BOKVÖ iki faktörlü bir yapıya sahiptir. Bu durum, örneklem grubunun özellikleri, madde içerikleri ve uygulanan analiz yöntemleri gibi etkenlere bağlı olarak açıklanabilir. Bununla birlikte, her iki çalışmada elde edilen madde yüklerinin benzer aralıklarda olması, yapı geçerliği açısından belirli düzeyde tutarlılığa işaret etmektedir.

Bunun yanı sıra, Çolakkadıoğlu ve Güçray (2007) tarafından geliştirilen Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ) değerlendirildiğinde, yapılan analizler sonucunda beş faktörlü bir yapı raporlandığı görülmektedir. Madde yüklerinin BOKVÖ ile karşılaştırıldığında, bazı maddelerin örtüştüğü ve iki ölçek arasında kısmi uyum olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, EKVÖ'nün alt ölçekleri için elde edilen Cronbach Alpha değerlerinin .76 ile .85 arasında değiştiği; BOKVÖ'nün toplam puanı için bu

değerin ,92 olduğu dikkate alındığında, her iki ölçeğin güvenilirlik düzeylerinin geçerli sayılabilecek aralıklarda yer aldığı söylenebilir.

Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, geliştirilen BOKVÖ ölçeğinin yapısal tutarlılık, ayırt edicilik ve güvenilirlik açısından literatürdeki benzer ölçeklerle karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde benzeştiğini ve belirli açılardan farklılaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle faktör sayısı, madde yapısı ve analiz yöntemleri gibi değişkenler, ölçme araçlarının özelliklerini ve kullanım bağlamlarını etkilemektedir.

BOKVÖ'nün alt boyutları değerlendirildiğinde, literatürde yer alan Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ) ile bazı yönlerden benzerlikler ve ayrışmalar gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu tür farklılıkların, kullanılan analiz teknikleri, faktör sayılarındaki değişiklikler ve katılımcı profili gibi etkenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneğin, EKVÖ beş faktörlü bir yapıya sahipken, BOKVÖ'nün iki faktörlü bir yapıda olduğu görülmektedir. Ölçeklerin madde yükleri incelendiğinde ise, genel anlamda yapı geçerliği açısından uyumlu sonuçlar sunduğu anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde, Tosun ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen “İlişkide Karar Verme Ölçeği”nin Türk kültürüne uyarlanmasına yönelik çalışmada da iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. İKVÖ'nün madde yüklerinin, BOKVÖ ile karşılaştırıldığında benzer bir dağılım sergilediği ve uyumlu sonuçlar verdiği görülmektedir. Söz konusu çalışmada, İKVÖ'nün Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının .87 ile .86 arasında değiştiği belirtilmiştir. Buna karşın, BOKVÖ'de bu değer .92 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu bağlamda, her iki ölçeğin de yüksek düzeyde iç tutarlılık sunduğu ifade edilebilir.

Genel olarak bakıldığında, BOKVÖ'nün alt boyutlarıyla İKVÖ arasında yapısal benzerlikler olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, her iki ölçeğin geliştirilme sürecinde kullanılan istatistiksel yöntemler ve hedef kitle farklılıkları göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen bulguların birebir örtüşmesinden ziyade benzeşen yönleriyle değerlendirildiği görülmektedir.

Benzer biçimde, Bayrakdaroğlu ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen “Online Karar Verme Tarzları Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması” çalışmasında da, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerine yer verilmiştir. Yapılan faktör analizleri sonucunda, söz konusu ölçeğin yedi faktörlü bir yapıya sahip olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, orijinal ölçek ile Türkçe formu arasındaki Pearson korelasyon katsayısı $r=0.777$

olarak hesaplanmış ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirtilmiştir ($p < 0.01$). Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık analizleriyle incelenmiş ve Cronbach Alpha katsayısı 0.711 olarak bulunmuştur.

OKVTÖ ile BOKVÖ'nün yapısal özellikleri karşılaştırıldığında, faktör sayısı bakımından belirgin bir farklılık olduğu görülmektedir. OKVTÖ yedi faktörlü bir yapıya sahipken, BOKVÖ'de iki faktörlü bir yapı önerilmiştir. Bununla birlikte, her iki ölçüm aracında da yapılan güvenilirlik analizlerinin, iç tutarlılık açısından kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı görülmektedir (BOKVÖ için .92, OKVTÖ için .711). Her iki çalışmada da Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizlerinin uygulanmış olması, yapı geçerliğine yönelik benzer metodolojik yaklaşımların benimsendiğini göstermektedir.

Madde-toplam korelasyonu açısından yapılan değerlendirmelerde, OKVTÖ'de 0.20'nin altında kalan bazı maddelerin çıkarılması önerilmiştir. Benzer şekilde, BOKVÖ'de de faktör yapısını daha net hale getirebilmek adına bazı maddelerde düzenlemelere gidilmiştir. Ayrıca, OKVTÖ'nün test-tekrar test uygulaması sonucunda elde edilen korelasyon değerlerinin 0.70'in üzerinde olması, ölçeğin zaman içindeki tutarlılığına ilişkin olumlu sonuçlar sunduğunu düşündürmektedir. Tüm bu bulgular, iki ölçeğin de geçerlilik ve güvenilirlik yönünden belirli düzeyde yeterlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda, literatürde yer alan benzer ölçeklerle yapılan karşılaştırmalarda, BOKVÖ'nün yapı geçerliliği ve güvenilirlik düzeyinin genel olarak tutarlı bulgular sunduğu anlaşılmaktadır. Faktör yapılarında bazı ortak yönler bulunmakla birlikte, özellikle alt boyut düzeyinde belirli farklılıkların öne çıktığı dikkat çekmektedir. Bu farklılıkların; örneklem grubunun demografik özellikleri, ölçeklerde yer alan madde sayısı ve içerik farklılıkları gibi etkenlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Ayrıca, ölçeklerin madde-toplam korelasyonları ve iç tutarlılık katsayıları karşılaştırıldığında, BOKVÖ'de yer alan maddelerin ayırt edicilik düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ölçeğin kavramsal çerçevesinin daha sınırlı ve hedefe yönelik biçimde oluşturulmasıyla ilişkili olabilir. Literatürdeki ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşılmış olması, BOKVÖ'nün ölçme amacıyla tutarlı bir yapı sergilediğine işaret etmektedir.

Sundu ve Yaşar (2020) tarafından geliştirilen Doğal Karar Verme Ölçeği (DKVÖ), bireylerin karar verme süreçlerini değerlendirmeye yönelik hazırlanmış altı maddelik tek boyutlu bir ölçektir. Bu ölçek, bireylerin karar verme sırasında ilk seçeneklere yoğunlaşma, zihinsel değerlendirme kullanma ve sezgilere güvenme gibi bilişsel ve duyuşsal eğilimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” ile DKVÖ’nün karşılaştırılmasında, özellikle sezgisel yaklaşım, hızlı karar verme eğilimi, kararın doğruluğuna olan içsel güven gibi maddeler düzeyinde benzerlikler göze çarpmaktadır. Örneğin, DKVÖ’de yer alan “Kararlarımı verirken sezilerime güvenirim.” ve “Genellikle doğruluğunu hissettiğim kararlar veririm.” maddeleri, spor BOKVÖ’deki “Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim.” gibi ifadelerle içeriksel yakınlık göstermektedir. Bu yönüyle, iki ölçek arasında duyuşsal ve içgüdüsel karar verme yaklaşımları bakımından yüzeysel benzerlik olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, DKVÖ, spordan bağımsız olarak genel karar verme biçimlerini ölçerken; BOKVÖ’nde karar verme süreci spesifik olarak “başarı odaklı” ve “sportif bağlamda” ele alınmıştır. Bu yönüyle iki ölçek kavramsal açıdan ayrılmaktadır. DKVÖ’de yer alan “Olayların yönetilmesi karar analizinden daha önceliklidir.” gibi ifadeler, spora özgü başarı, strateji veya baskı altında performans gibi öğeleri içermemektedir. Dolayısıyla, içerik düzeyinde bazı benzer maddeler bulunsa da, amacı, bağlamı ve hedef kitlesi bakımından BOKVÖ ile DKVÖ arasında temel farklılıklar vardır. DKVÖ genel karar verme eğilimlerini ölçerken, BOKVÖ spor alanında başarıyı ön plana alan karar verme özelliklerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ I-II), bireylerin karar verme süreçlerine ilişkin özsaygı düzeylerini ve karar verme stillerini değerlendirmeyi amaçlayan kapsamlı bir ölçme aracıdır. Ölçek, karar vermede özsaygı (I. bölüm) ve karar verme stilleri (II. bölüm) olmak üzere iki ana yapıdan oluşmaktadır. Karar verme stilleri ise dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik olmak üzere dört alt boyutta incelenmektedir.

Geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” ile MKVÖ’nün karşılaştırılmasında özellikle “dikkatli karar verme” ve “karar vermede özsaygı” boyutları öne çıkmaktadır. Örneğin, MKVÖ’de yer alan “Karar verme yeteneğime güvenirim.” ve “Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.” gibi maddeler, BOKVÖ’deki “Karar

verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim.” ifadesiyle içeriksel benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik, karar vermeye yönelik içsel güven duygusunun her iki ölçekte de değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Ancak MKVÖ, karar verme sürecini genel psikolojik yapılar ve bireysel eğilimler bağlamında ele alırken, BOKVÖ spor bağlamında performans, başarı, stratejik düşünme ve hızlı karar alma gibi unsurlara odaklanmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında, her iki ölçek de bireylerin karar verme süreçlerini değerlendirirse de, MKVÖ genel psikolojik eğilimleri, BOKVÖ ise sportif bağlamda başarı odaklı karar verme tutumlarını ölçmektedir. Ölçeklerin bazı maddeleri düzeyinde içeriksel benzerlikler bulunsa da, kavramsal çerçeveleri, amaçları ve hedef kitleleri farklılık göstermektedir.

Scott ve Bruce (1995) tarafından geliştirilen ve Taşdelen (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Karar Verme Stilleri Ölçeği (KVSÖ), bireylerin karar verme süreçlerindeki eğilimlerini beş farklı boyutta ölçen çok boyutlu bir ölçektir. Bu boyutlar; rasyonel, sezgisel, bağımlı, kaçınan ve kendiliğinden (anlık) karar verme stilleridir. Ölçek, bireylerin karar süreçlerinde hangi zihinsel ve duyuşsal yolları benimsediklerine dair ayrıntılı veriler sunmayı hedeflemektedir.

Geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” ile KVSÖ arasındaki ilişkide, özellikle rasyonel, sezgisel ve kendiliğinden karar verme stilleri düzeyinde içerik benzerlikleri göze çarpmaktadır. Örneğin, KVSÖ’de yer alan “Karar verirken mantıklı ve sistematik yollar izlerim.” ifadesi, BOKVÖ’deki “Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim.” maddesiyle örtüşmektedir. Bu durum, spor bağlamında da kararların çoğu zaman duyuşsal sezgilere ve içgüdülere dayanarak verildiğini ortaya koymaktadır.

Ancak BOKVÖ’deki, sportif başarıya yönelik baskı, hız ve sonuç odaklılık ön planda tutulmuş, kararların performans üzerindeki etkileri merkez alınmıştır. Oysa KVSÖ, karar stillerini daha genel bağlamda ele almakta ve özellikle bağımlı ya da kaçınan karar verme gibi pasif eğilimleri de kapsamaktadır. BOKVÖ’deki ise bu tür pasif ya da destek arama eğilimlerine yönelik ifadeler yer verilmemiştir. Bu yönüyle iki ölçek arasında hem kapsam hem de amaç bakımından önemli farklılıklar mevcuttur.

KVSÖ’de yer alan “Karar vermeyi mümkün olduğunca ertelerim.” ya da “Önemli kararları başka insanlara danışmadan verdiğim nadirdir.” gibi maddeler, bireylerin karar süreçlerinde tereddüt, bağımlılık ya da kaçınma eğilimlerini

değerlendirmeyi amaçlarken; BOKVÖ daha çok öz güven, hız ve başarıyı önceleyen kararlılık vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, her iki ölçekte karar verme süreçlerine ilişkin belirli eğilimleri değerlendirme ortak paydasına sahip olsa da, KVSÖ bireyin genel karar verme stilini ortaya koymayı hedeflerken; geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği”, yalnızca spor bağlamındaki başarıya yönelik karar özelliklerini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu yönüyle, KVSÖ ile BOKVÖ arasında içeriksel kesişim alanları olsa da, kavramsal olarak farklı iki yapıdan söz edilmektedir.

Mann, Harmoni ve Power (1991) tarafından geliştirilen ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ), bireylerin karar verme sürecindeki yeterlilik, kararsızlık ve kaçınma düzeylerini değerlendiren çok boyutlu bir ölçektir. Ölçek; karar verme öz yeterliği, karar vermede kararsızlık ve karar vermeden kaçınma olmak üzere üç temel boyutu esas alır. Bu yapı, karar verme davranışlarını hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” ile EKVÖ arasındaki ilişkiye bakıldığında, özellikle karar verme öz yeterliği boyutu ile BOKVÖ’deki başarı ve kararlılık temelli maddeler arasında belirgin içerik benzerlikleri görülmektedir. Örneğin, EKVÖ’de yer alan “Karar verirken ne yapmam gerektiğini bilirim” ifadesi, BOKVÖ’deki “Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.” maddesiyle yakın bir anlam içermektedir. Bu benzerlik, bireyin kendine güvenerek karar alması açısından iki ölçekte ortak bir zihinsel sürecin değerlendirildiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, BOKVÖ’de yer alan “zaman baskısı altında doğru karar verme”, “rekabet ortamında çözüm üretme” gibi ifadeler EKVÖ’de doğrudan yer verilmemiştir. EKVÖ, karar verme sürecini daha çok bilişsel yeterlik ve karar vermeyi engelleyen olumsuz tutumlar üzerinden değerlendirmektedir. Örneğin, “Karar verme süreci beni kaygılandırır.” ya da “Karar vermeyi ertelerim.” gibi EKVÖ maddeleri, karar sürecinde yaşanan içsel zorlukları ölçerken; BOKVÖ’de bu tür kaçınma ya da belirsizlik odaklı ifadeler yer verilmemiştir.

Dolayısıyla, EKVÖ ile geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” arasında ortak olarak karar verme davranışını değerlendirme amacı bulunsa da, iki ölçek farklı bağlamlara hizmet etmektedir. EKVÖ, bireyin genel yaşamındaki karar verme

eğilimlerini ölçerken; BOKVÖ, yalnızca sportif başarının merkezde olduğu özgül durumlara odaklanmaktadır. Bu durum, kapsam ve içerik açısından her iki ölçeği birbirinden ayırmaktadır.

Sonuç olarak, BOKVÖ’de yer alan bazı maddeler EKVÖ ile içeriksel örtüşmeler gösterse de, kavramsal ve bağlamsal olarak farklı iki değerlendirme aracından söz edilmektedir. EKVÖ, karar sürecinde yaşanan genel eğilimleri değerlendirirken; BOKVÖ, sportif ortamda başarıyı önceleyen karar verme becerilerini ölçmeye odaklanmıştır.

Çetin ve Kara (2024) tarafından geliştirilen Sporda Etkili Karar Verme Ölçeği (SEKVÖ), sporcularda karar verme süreçlerini içsel ve dışsal etkenler açısından değerlendiren iki faktörlü bir yapı sunmaktadır. Ölçek, kararların alınmasında bireyin içsel deneyimlerinden mi, yoksa çevresel baskılardan mı daha çok etkilendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. İçsel Karar Verme boyutu, bireyin bilgi, deneyim ve analiz temelli kararlar aldığı gösterirken; Dışsal Karar Verme boyutu, çevresel faktörlerin karar sürecini olumsuz etkileyebileceği durumlara odaklanmaktadır. Dışsal karar verme maddeleri ters kodlanarak daha yüksek puanın daha olumlu karar verme becerisi olarak yorumlanması hedeflenmiştir.

Geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği” ile SEKVÖ arasındaki ilişkide, özellikle içsel karar verme boyutuyla içeriksel benzerlikler dikkat çekmektedir. Örneğin, SEKVÖ’de yer alan “Müsabakada karar alırken seçici davranırım.” ifadesi, BOKVÖ’deki “Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.” maddesiyle örtüşmektedir. Bu benzerlikler, her iki ölçeğin de sportif karar verme süreçlerinde bireysel sorumluluk, bilişsel hazırlık ve duygusal kontrol gibi ortak temellere dayandığını göstermektedir.

Bununla birlikte, BOKVÖ’de başarıya odaklılık, kararlılık, özgüven ve sonuç odaklılık daha vurgulayıcıdır. SEKVÖ’de ise karar verme süreci yalnızca başarı değil, aynı zamanda kararın çevresel koşullardan nasıl etkilendiği yönüyle de ele alınmaktadır. Özellikle SEKVÖ’nün dışsal karar verme boyutunda yer alan “Zamanın kısıtlı olduğu bir durumda karar almak bende panik yaratır.” gibi ifadeler, çevresel baskının karar kalitesine etkisini ölçmeyi hedeflerken; BOKVÖ’de bu tür dış etkilere ilişkin doğrudan ifadeler yer almamaktadır.

Bu yönüyle SEKVÖ, karar verme sürecini bilişsel ve çevresel etkileşim bağlamında iki yönlü ele alırken; BOKVÖ, karar verme sürecine daha çok performans ve başarı temelli bir yaklaşımla yaklaşmaktadır. BOKVÖ’ de, karar verme süreci sadece “doğru kararın nasıl verildiği” değil, “kararın başarıyla sonuçlanıp sonuçlanmadığı” çerçevesinde ele alınmaktadır.

Her iki ölçek de sporda karar verme süreçlerini değerlendirme amacı taşısa da, SEKVÖ karar verme davranışlarını içsel ve dışsal etkenlere göre analiz eden daha genel bir yapı sunarken; geliştirilen “Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği”, sportif başarıya yönelik karar tutumlarını ön plana çıkaran daha spesifik ve performans odaklı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu farklılık, iki ölçek arasında amaçsal ve kavramsal bir ayrışmaya işaret etmektedir.

Sonuç olarak geçerlilik güvenilirliği yapılan Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği bütün spor elemanlarının kullanabileceği bir ölçek özelliği taşımaktadır.

Öneriler

- Farklı örneklem gruplarında test edilmelidir: Ölçeğin farklı örneklem grupları üzerinde yeniden test edilmesiyle çok boyutlu yapıya ilişkin olası alt faktörlerin gelecekteki çalışmalarda ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle mevcut bulgular geçerli ve güvenilir bir temel sunmakla birlikte, ölçeğin geliştirilmesi ve faktör çeşitliliğinin test edilmesi ileri araştırmalar için önerilmektedir.
- Kültürel farklılıklar ve dil etkisi değerlendirilmelidir: Ölçek, farklı kültürel yapılara uyarlanabilir. Böylece kültürel farklılıkların geçerlik ve güvenilirlik üzerindeki etkisi incelenebilir.
- Daha geniş örneklemlemlerle tekrar analiz yapılmalıdır: Örneklem büyüklüğü artırılarak farklı katılımcılarla analiz yapılması, genellemeyi ve güvenilirliği güçlendirebilir.
- Test-tekrar test güvenilirliği incelenmelidir: Ölçeğin zaman içindeki tutarlılığını ölçmek için test-tekrar test güvenilirliği değerlendirilebilir.
- Yeni maddeler eklenmelidir: Daha geniş karar verme süreçlerini kapsayacak maddeler (ör. etik faktörler, toplumsal baskılar) ölçeğe dahil edilerek geçerlik ve güvenilirlik testleri yapılabilir.

- Uygulama alanı genişletilmelidir: Hakem ve antrenörler dışında spor yöneticileri, psikologlar ve diğer spor profesyonelleri için de ölçeğin uygulanması sağlanabilir.
- Farklı değişkenlerle karşılaştırılıp, ileri düzey analizler kullanılabilir; farklı değişkenlerle ele alınarak yapısal eşitlik modelleme gibi tekniklerle süreçler daha derinlemesine incelenebilir.
- Eğitim programları geliştirilmelidir: Spor profesyonellerine yönelik eğitim programları hazırlanarak, başarı odaklı karar verme becerilerinin arttırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2003). Etkili karar vermek. Çev. Salih Fatih Güneş). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık
- Akbulut, A. K. (2012). Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Pamukkale Üniversitesi, SBE.
- Akpınar, Ö., Temel, V., Birol, S. Ş., Akpınar, S., & Nas, K. (2015). Üniversitede okuyan hokey sporcularının karar verme stillerinin belirlenmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 92-99.
- Aksu, A. (2016). Farklı klasmanlardaki futbol hakemlerinin karar verme stilleri ve özgüven düzeylerinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi. SBE.
- Aktaş, S. (2014). Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin karar verme stillerinin karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kütahya*.
- Alhawamdeh, H. M., & Alsmairat, M. A. (2019). Strategic decision making and organization performance: A literature review. *International review of management and marketing*, 9(4), 95.
- Altan, S. (2020). Karar Alma Sürecinde Duyguların Rolü Ve Etkileri. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 52-65.
- Altay, Ü. (2011). *Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma* (Master's thesis,)
- Altintas, N., & Duman, S. (2024). Türkiye Voleybol Federasyonu üst ligleri tarafından kullanılan görüntülü değerlendirme sisteminin hakemlerin karar verme durumlarına etkisi. *Journal of ROL Sport Sciences*, 5(3), 424-445.
- Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of educational psychology*, 84(3), 261.
- Aoyagi, M., & Cox, R. H. (2010). The relationship between coping strategies and decision-making skills in athletes. *International Journal of Sports Psychology*, 41(1), 48-61
- Aracı, H. (1999). Okullarda beden eğitimi. *Ankara: Bağırğan Yayınevi*, 31.

- Atılğan, D. (2018). Beden Eğitimi Öğretmenleri Ve Antrenörlerin Özgüven Düzeyleri İle Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 8-22.
- Atılğan, D., & Tükel, Y. (2019). Hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Sport Sciences*, 14(2), 22-32.
- Aygün, F. D. (2018). Elit buz hokeyi sporcularının benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, SBE*.
- Baki, E. (2020). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj ve karar verme stillerinin incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul*
- Baron, J. (1994). *Thinking and deciding. United Kingdom: New York: Cambridge University Press*.
- Bateman, T. S., & Crant, J. M. (1993). The proactive component of organizational behavior: A measure and correlates. *Journal of organizational behavior*, 14(2), 103-118.
- Bawden, M., & Hase, S. (2005). Emotional intelligence and decision making in sport: An exploratory study. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17(3), 267-276.
- Bayrakdaroğlu, F., Taşçıoğlu, M., & Özkoç, H. (2017). Online Karar Verme Tarzları Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 159-169.
- Bengi, K. (2023). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stillerinin incelenmesi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Bergland, B. W. (1974). Career planning: The use of sequential evaluated experience. *Vocational guidance and human development. Boston: Houghton Mifflin*.
- Beşik, T. (2023). Takım Ve Bireysel Spor Antrenörlerinin Karar Verme Stillерinin Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi. Samsun. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, LEE*.
- Bilgin, A. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere ve denetim odağına göre problem çözme beceri algıları* (Master's thesis,) Marmara Üniversitesi, SBE.
- Bilkay, S. (1990). Karar Alma Süreci ve Kararın Yönetimdeki Önemi, *İstanbul Üniversitesi SBE*.

- Boulding, W., Moore, M. C., Staelin, R., Corfman, K. P., Dickson, P. R., Fitzsimons, G., & Weitz, B. A. (1994). Understanding managers' strategic decision-making process. *Marketing Letters*, 5, 413-426.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Cengiz, R., & Pulur, A. (2004). Hakemlerin fair play olaylarına bakış açıları. *Celal Bayar Üniversitesi Spor Felsefesi ve Sosyal Bilimleri Sempozyumu*, 17, 20.
- Choi, H., & Chiu, W. (2017). Influence of the perceived organizational support, job satisfaction, and career commitment on football referees' turnover intention. *Journal of Physical Education and Sport*, 17, 955-959.
- Collina, P. (2004). Benim Oyun Kurallarım. *İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi*.
- Côté, J., & Gilbert, W. (2009). An integrative definition of coaching effectiveness: A framework for the study of coaching. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4(3), 307-319.
- Çankaya, C. (2001). Spor tesisleri işletmeciliği ve planlamacılık ders notları.
- Çetin, M. Ç. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar verme stilleri, sosyal beceri düzeyleri ve stresle başa çıkma biçimlerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Ankara: Gazi Üniversitesi SBE*.
- Çetin, M. Ç., & Kara, M. (2024). *Sporda etkili karar verme ölçeği (SEKVÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 29 (1), 40-52.
- Çetin, Ü. (2024). Yüzme Antrenörlerinin Meslek Seçimindeki Davranışsal Niyetleri: İstanbul İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi İstanbul. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, LEE*.
- K
- Deli, Ş. C. (2019). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal zekâ ve karar verme stillerinin incelenmesi* (Master's thesis,) Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, SBE.
- Demir, G. T., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A., & Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 176-191.

- Demir, H. (2024). Güreş Antrenörlerinin Benimsemiş Olduğu Liderlik Anlayışları İle Karar Verme Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi Spor Sağlık Ve Efor Dergisi (Bessed)*, 3(3), 102-121.
- Deniz, M. E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin TA-baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi SBE*.
- Deniz, M. E. (2004). Ergenlerde karar verme davranışları ile benlik saygısı arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 180–187.
- Deniz, M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, SBE).
- Deryahanoğlu, G. (2014). *Kick boks hakemlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerinin algılanan mesleki yeterlilik üzerine etkisinin incelenmesi* (Master's thesis), Sakarya Üniversitesi, SBE.
- Dinçer, N. (2013), Spor Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri İle Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma, *Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE*.
- Dinklage, L. B. (1967). Adolescent choice and decision-making, monograph 2 A, studies of adolescents in secondary schools. *Harvard School of Education. Publications Office: Cambridge*.
- Dönmez, K., & Özgül, F. (2020). Hentbol hakemlerinin bazı değişkenlere göre karar verme stillerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 30-47.
- Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American psychologist*, 41(10), 1040.
- Ege, A., & Utlü, N. (2024). Futbol Altyapı Organizasyonları Yönetim Sorunlarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 287-302.
- Egesoy, H., Eniseler, N., Çamlıyer, H., & Çamlıyer, H. (1999). Elit ve elit olmayan futbol oyuncularının karar verme performanslarının karar verme hızı ve verilen kararın doğruluğu açısından karşılaştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 22-33.

- Eisenhardt, K. M., & Zbaracki, M. J. (1992). Strategic decision making. *Strategic management journal*, 13(S2), 17-37.
- Ekmekci, R., Weinberg, R. S., Richardson, P. A., & Ekmekçi, R. (2011). İyi bir hakemin özellikleri. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 2(1), 1-5.
- Erdemli, A. (2002). Spor Felsefesi–Temel Sorunlarıyla. *Baskı, İstanbul: E yayınları*.
- Erkal, M.E. (1986). *Sosyolojik Açıdan Spor*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Eroğlu, E. (2016). Merkezi spor yönetiminde örgüt kültürünün ve çalışanların kişilik özelliklerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Merkezi spor yönetiminde örgüt kültürünün ve çalışanların kişilik özelliklerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, SBE*.
- Eroğlu, S. Y., & Karakuş, S. (2020). *Hakemlerin ahlaki olgunluk ve empati düzeylerinin karar verme stillerine etkisi*. Akademisyen Kitabevi.
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological methods*, 4(3), 272.
- Frese, M. ve Fay, D. (2001). 4. Kişisel inisiyatif: 21. yüzyılda iş için aktif bir performans kavramı. *Örgütsel davranışta araştırma*, 23, 133-187.
- Frese, M., Kring, W., Soose, A., & Zempel, J. (1996). Personal initiative at work: Differences between East and West Germany. *Academy of Management journal*, 39(1), 37-63.
- Gelatt, H., & Gelatt, C. (2003). *Creative decision making using positive uncertainty*. Crisp Learning.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Giske, R. (2021). Decision making in sports: A comparative analysis of various sports. *Journal of Sports Sciences*, 39(3), 277-289.
- Giske, R., & Rodahl, S. E. (2020). Decision making under pressure: The role of experience in elite coaching. *Sports Coaching Review*, 9(2), 138-151.
- Grant, A. M., & Ashford, S. J. (2008). The dynamics of proactivity at work. *Research in organizational behavior*, 28, 3-34.

- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2011). *Essentials of statistics for the behavioral sciences*. Wadsworth Cengage Learning.
- Gunter, R., & Aylward, A. (2017). The role of information technology in decision making in sport management. *Sport Management Review*, 20(3), 335-346.
- Güçlü, S. (2005). *Kurumlara sosyolojik bakış*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Güneş, E. (2024). Spor Yöneticilerinin Öz Yeterlilik Düzeyleri ve Karar Verme Davranışları. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(3), 316-322.
- Gürbüz, H. (2019). *İstanbul ilinde bireysel sporlar ile takım sporları yapan 12-16 yaş öğrencilerin atılganlık düzeylerinin karşılaştırılması* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE).
- Hair Jr, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate data analysis. In *Multivariate data analysis* (pp. 785-785).
- Halis, M. (2002). Karar verme eyleminin davranışsal temelleri-Görgül bir uygulama. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 14, 49-64.
- Hepler, T. J., & Feltz, D. L. (2012). The impact of time pressure on decision making in sport: A review. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10(3), 241-257
- Horn, T. S. (2008). *Advances in sport psychology*. Human kinetics.
- Işım, A. T., Güvendi, B., & Toros, T. (2015). Amatör lig futbolcularında sporda ahlaktan uzaklaşma, güdusel iklim ve karar verme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 54-62.
- İmrek, K. (2003). *Yöneticiler için karar verme teknikleri el kitabı*. Beta basım yayım.
- Kale, R. & Erşen, E. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimlerine giriş*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kara, M. (2020). *Karate branşındaki sporcuların karar verme stilleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, SBE
- Karabağ, B. (2019). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin kişilik özellikleri, karar verme stilleri ve stresle başa çıkma stratejilerinin incelenmesi* (Master's thesis, Bartın Üniversitesi, EBE).

- Kat, H. (2009). Bireysel sporcularla takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözüme becerilerinin karşılaştırılması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE.*
- Kaya, N., & Selçuk, S. (2007). Bireysel Başarı Güdüsü Organizasyonel Bağlılığı Nasıl Etkiler?. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8(2), 175-190.
- Kelecek, S., Altıntaş, A., & Aşçı, F. H. (2013). Sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27.
- Kılınç, S. (2024). *Türkiye vücut geliştirme ve fitness hakemlerinin durumluk kaygı düzeylerinin karar verme becerileri üzerine etkisi* (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi, SBE).
- Kıloğlu, M. (2017). Türkiye olimpik hazırlık merkezlerine (TOHM) devam eden sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi.
- Kırgil, F. (2015). Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenlikler açısından incelenmesi. *Fırat Üniversitesi SBE.*
- Kırtepe, A., & Çetinkaya, T. (2018). Farklı Branştaki Hakemlerin Karar Verme Stillерinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(10).
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Kocaman, H., & Aydos, L. Yüzme Antrenörlerinin Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi. *Onur Kurulu*, 168.
- Krumboltz, J. D., Kinnier, R. T., Rude, S. S., Scherba, D. S., & Hamel, D. A. (1986). Teaching a rational approach to career decision making: Who benefits most?. *Journal of Vocational Behavior*, 29(1), 1-6.
- Kural, B. (2013). Dağcılarının stresle başa çıkma tutumlarının karar vermede özsaygı ve karar verme stilleriyle ilişkisi. *Gazi Üniversitesi, SBE.*
- Kuşat, Z. (2023). *Spor yapan bireylerin, etkili iletişim becerilerinin karar verme düzeyleri ile olan ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, SBE).
- Kutluca, E. (2023). Hentbol Hakemlerinin Öz Yeterlilik Düzeylerinin Ve Karar Verme Davranışlarının İncelenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi SBE.*

- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 161, 170.
- Küçük, H., & Söyler, M. (2024). Bireysel ve Takım Sporları Antrenörlerinin Karar Verme Stillerinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 409-414.
- Mann, L., Harmoni, R., & Power, C. (1991). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of Adolescence*, 14(3), 265–279.
- Mert, L. (2019). *Spor yöneticilerinin mesleki benlik saygısı durumlarının karar verme stillerine etkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, SBE).
- Mintzberg, H., Raisinghani, D., & Theoret, A. (1976). The structure of "unstructured" decision processes. *Administrative science quarterly*, 246-275.
- Moral, G. (2020). Takım sporcularının ve bireysel sporcuların sportmenlik davranışları ile empati eğilim düzeylerinin karşılaştırılması (Ankara ili örneği). *Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, LEE.*
- Mutlu, F. (2019). Beden eğitimi ve spor bölümlerindeki lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin problem çözme ve karar verme stillerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, SBE.*
- Nacar, E., & Yıldırım, A. G. E. (2024). Kickboks Antrenör Adaylarının Karar Vermede Öz Saygı Ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi. *The Journal Of Social Sciences*, 34(34), 143-151.
- Nickols, F. W. (2015). *Strategic Decision Making*.
- Nixdorf, I., Frank, R., & Beckmann, J. (2016). Comparison of athletes' proneness to depressive symptoms in individual and team sports: Research on psychological mediators in junior elite athletes. *Frontiers in psychology*, 7, 893.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nübold, A., & Bärtsch, B. (2019). Training decision making in sports: Approaches and effects. *Journal of Sports Sciences*, 37(2), 134-145.
- Özer, M. A. (2012). Örgütsel karar verme ve yönetim. *Türk İdare Dergisi*, 475, 147-170.

- Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B., & Bozkuş, T. (2017). Hentbolcuların spora özgü başarı motivasyonu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(Special Issue 2), 83-94.
- Parent, M. M., & Hoye, R. (2018). The role of management principles in decision making in sport organizations. *Sport Management Review*, 21(4), 409-421.
- Parker, S. K., Bindl, U. K., & Strauss, K. (2010). Making things happen: A model of proactive motivation. *Journal of management*, 36(4), 827-856.
- Peker, Ö. & Aytürk, N.(2000). *Yönetim Becerileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Pepe, H., Filiz, K., Pepe, K., & Can, S. (1992). Futbol Hakemlerinin Hakemlik Geçmişleri Ve Sporculuk Geçmişlerinin Tutarı Karar Vermedeki Etkisinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Phillips, S. D., Paziienza, N. J., & Ferrin, H. H. (1984). Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling psychology*, 31(4), 497.
- Pintrich, P. R. (1991). A manual for the use of the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ). *National Center for Research to Improve Postsecondary Teaching and Learning*.
- Plous, S. (1993). *The psychology of judgment and decision making*. Mcgraw-Hill Book Company.
- Polat, İ. (2023). Futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve beden dili eğitiminin problem çözme, genel öz yeterlik ve yaşam doyumu üzerine etkisinin incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Iğdır Üniversitesi LEE*.
- Raab, M., & Johnson, J. G. (2007). Decision making in sports: A focus on expertise. *Journal of Sports Sciences*, 25(3), 309-320.
- Sánchez, A. C. J., Calvo, A. L., Buñuel, P. S. L., ve Godoy, S. J. I. (2009). Decision-making of spanish female basketball team players while they are competing. *Revista de Psicología del Deporte*, 18(3), 369-373.
- Sarıçam, Ö. (2011). Başarı Güdüsünün, Kriz Dönemlerinde Bireysel Karar Verme Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama. *Gebze Teknoloji Üniversitesi, SBE*.
- Schwenk, C. R. (1995). Strategic decision making. *Journal of management*, 21(3), 471-493.

- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1995). Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and psychological measurement*, 55(5), 818-831.
- Shiloh, S., Koren, S., & Zakay, D. (2001). Individual differences in compensatory decision-making style and need for closure as correlates of subjective decision complexity and difficulty. *Personality and individual differences*, 30(4), 699-710.
- Siebert, J., & Kunz, R. (2016). Developing and validating the multidimensional proactive decision-making scale. *European Journal of Operational Research*, 249(3), 864-877.
- Smith, M. D., & McElwain, N. (2016). The role of group dynamics in decision making in sport. *Journal of Sports Management*, 30(2), 158-171.
- Somuncuoglu, C. (1975). Gençlik ve Spor Sorunları Tebliği.
- Sundu, M., & Yaşar, O. (2020). Doğal Karar Verme Ölçeği DKVÖ: Kavramsal Tanım ve Ölçek Geliştirme Çalışması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 21(1), 101-115.
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 248-266.
- Şahin, V. (2024). Taekwondo Antrenörlerinin Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Selçuk Üniversitesi, SBE.
- Şimşek, N. O., & Akgün, A. E. (2019). Stratejik Karar Verme Sürecinde Sezginin Önemi: Kavramsal Bir Çalışma. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(4), 1641-1656.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Nobel.
- Taşdelen, A. (2002). *Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, EBE.
- Taşgıt, M. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi SBE).

- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tekin, İ. (2009). İşletmelerin Karar Verme Düzeylerinde Stratejik Planlamanın Yeri ve Ticari Bankalarda Uygulanırlığı Üzerine Bir Alan Araştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, FBE*.
- Temel, V. (2015). *Beden eğitimi öğretmenlerinin, problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve öfke tarzları*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, EBE.
- Tenenbaum, G., & Hanin, Y. L. (2016). The role of motivation in decision making in sport: A review. *Psychology of Sport and Exercise*, 26, 52-61.
- Tenenbaum, G., & Land, W. M. (2009). Mental imagery in sport: A psychological perspective. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(1), 73-87.
- Tiryaki, M. G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Karadeniz Teknik Üniversitesi, SBE).
- Tosun, C., & Altun, F. (2017). İlişkide Karar Verme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması/The Turkish Adaptation of Relationship Deciding Scale. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(3), 650-668.
- Tükel, Y. (2021). Antrenörlerin Karar Vermede Öz-Saygı ve Karar Verme Stilleri. *Sportive*, 4(1), 43-56.
- Türkiye Voleybol Federasyonu. (2016). *Hakemlik Rehberi ve Talimatları 2017-2020*. Ankara: Türkiye Voleybol Federasyonu Yayınları.
- Vural, M. (2013). Spor genel müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında görev yapan spor yöneticilerinin düşünme ve karar verme stillerinin incelenmesi. (Doctora Tezi), Sakarya Üniversitesi, SBE.
- Vural, M. (2016). *Spor federasyonları personelinin örgütsel adalet algıları ile karar verme ve örgütsel bağlılık düzeylerinin araştırılması* (Doctora Tezi), Sakarya Üniversitesi, SBE.
- Yavuz Eroğlu, S. (2018). Hakemlerin ahlaki olgunluk ve empati düzeylerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesi. *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi SBE*.
- Yerebatan, Z. (2019). *Basketbol klasman hakemlerinin karar verme stilleri ve özgüven düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi, SBE).
- Zeleny, M. (1982). *High technology management*. Human Systems Management, Vol.3(2), No 57-59.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Komisyonu Onay Kararı

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 06.12.2024	Toplantı Sayısı: 14	Karar Sayısı: 77
<p>Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.</p> <p>KARAR-39: Doktora Öğrencisi Ramazan ARSLANBOĞA'nın 19.11.2024 tarihli başvuru dosyası okundu ve ekleri incelendi.</p> <p>Yapılan incelemeler sonucunda; Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü Doktora Öğrencisi Ramazan ARSLANBOĞA'nın "Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" isimli çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Doktora Öğrencisi Ramazan ARSLANBOĞA'ya bildirilmesine,</p> <p style="text-align: center;">Oy birliği ile karar verildi.</p>		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ahmet KARA İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Muhammed ÇINAR Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (İzinli) Prof. Dr. Ercan BURSAL Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (İzinli) Prof. Dr. Sedat BOZARI Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi

1 / 1

EK-2: Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİLER		
1	Yaş	Belirtiniz:
2	Cinsiyet	Kadın () Erkek ()
3	Statünüz	Antrenör () Hakem () Antrenör ve Hakem ()
4	Spor Dalınız	(.....)

EK-3: Başarı Odaklı Karar Verme

		Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
18	1	Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
21	2	Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	1	2	3	4	5
13	3	Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	1	2	3	4	5
12	4	Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	1	2	3	4	5
15	5	Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	1	2	3	4	5
11	6	En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	1	2	3	4	5
20	7	Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	1	2	3	4	5
14	8	Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	1	2	3	4	5
16	9	Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	1	2	3	4	5

17	10	İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	1	2	3	4	5
19	11	Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	1	2	3	4	5
4	12	Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	1	2	3	4	5
3	13	Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	1	2	3	4	5
8	14	Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarıyı artırır.	1	2	3	4	5
6	15	Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	1	2	3	4	5
2	16	Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıya katkı sağlar.	1	2	3	4	5
9	17	Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	1	2	3	4	5
7	18	Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	1	2	3	4	5
5	19	Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	1	2	3	4	5
10	20	Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	1	2	3	4	5
1	21	Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	1	2	3	4	5